



มูลนิธิ
นวัตกรรม
ทางสังคม



คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รายงานวิจัย

การประเมินผลลัพธ์และผลสืบเนื่อง
จากการดำเนินงานจับคู่จ้างงานคนพิการ
ของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระ ตั้งธรรมรักษ์

ณัฐพล สีวลีพันธ์

ตุลาคม 2564

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การประเมินผลลัพธ์และผลสืบเนื่องจากการดำเนินงานจับคู่จ้างงานคนพิการ
ของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระ ตั้งธรรมรักษ์
ณัฐพล สีวสีพันธ์

ภายใต้การสนับสนุนทุน

แผนงานเสริมศักยภาพกลไกสนับสนุนการเข้าถึงโอกาสงานและอาชีพของคน
พิการและผู้สูงอายุ มูลนิธินวัตกรรมทางสังคม

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

ตุลาคม 2564

คณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระ ตั้งธรรมรักษ์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นักวิจัย

คุณณัฐพล สีลีพันธ์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	ก
สารบัญภาพ	ข
สารบัญตาราง	ง
บทที่ 1 (Introduction)	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)	4
2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	4
2.1.1 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of Change)	4
2.1.2 การวัดคุณภาพชีวิต	7
2.1.2.1 เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์กรอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย	7
2.1.2.2 เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต และความสุขของคนทำงาน HAPPINOMETER	8
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology)	12
3.1 กรอบแนวคิดทางการศึกษา	12
3.2 กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล	15
3.2.1 แบบจำลองผลลัพธ์จากการมีงานทำในบริบทต่าง ๆ	15
3.2.2 แบบจำลองการประเมินผลตอบแทนทางสังคม	15
บทที่ 4 ผลการศึกษา (Empirical Results)	17
4.1 ผลลัพธ์จากการมีงานทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนพิการ	20
4.1.1 การวิเคราะห์ผลลัพธ์จากการมีงานทำของคนพิการ	21
4.1.2 การประเมินผลตอบแทนทางสังคมของคนพิการ	35
4.1.3 การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของคนพิการในมิติของการมีงานทำ	41
4.2 ผลลัพธ์จากการมีงานทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียครอบครัวคนพิการ	47
4.3 ผลลัพธ์จากการมีงานทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียองค์กร หรือหน่วยงานจ้างงานในพื้นที่	53
4.4 ผลลัพธ์จากการมีงานทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชุมชนคนที่พิการอาศัยอยู่	57
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา (Discussion)	59
เอกสารอ้างอิง	61
ภาคผนวก	62

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550	2
ภาพที่ 1.2 ผลลัพธ์จากการมีงานทำของคนพิการ	2
ภาพที่ 2.1 การประเมินผลลัพธ์การให้บริการของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม จากทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง	4
ภาพที่ 3.1 กลุ่มเป้าหมาย และบริบททางสังคม	13
ภาพที่ 3.2 กรอบแนวคิดทางการศึกษา	14
ภาพที่ 4.1 กรอบแนวคิด	18
ภาพที่ 4.2 กลุ่มตัวอย่างคนพิการ	22
ภาพที่ 4.3 รายได้คนพิการจำแนกตามลักษณะความพิการ	23
ภาพที่ 4.4 เงินออมคนพิการจำแนกตามลักษณะความพิการ	25
ภาพที่ 4.5 จำนวนเงินที่คนพิการให้ครอบครัวเพิ่มขึ้นหลังการจ้างงานเชิงสังคม	26
ภาพที่ 4.6 การเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพร่างกายคนพิการ	30
ภาพที่ 4.7 การเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพจิตคนพิการ	30
ภาพที่ 4.8 การเปลี่ยนแปลงด้านการเห็นคุณค่าของตนเอง	31
ภาพที่ 4.9 การเปลี่ยนแปลงด้านการแสดงศักยภาพของตนเอง	31
ภาพที่ 4.10 การเปลี่ยนแปลงด้านการมีแรงบันดาลใจ หรือเป้าหมายในชีวิตของคนพิการ	32
ภาพที่ 4.11 การเปลี่ยนแปลงด้านการเป็นที่ยอมรับในสังคมของคนพิการ	32
ภาพที่ 4.12 การเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการทำงานของคนพิการ	33
ภาพที่ 4.13 การเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการใช้ชีวิตของคนพิการ	33
ภาพที่ 4.14 การเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการเข้าสังคมของคนพิการ	34
ภาพที่ 4.15 การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวของคนพิการ	34
ภาพที่ 4.16 คุณภาพชีวิตคนพิการโดยรวม	44
ภาพที่ 4.17 คุณภาพชีวิตคนพิการด้านร่างกาย	44
ภาพที่ 4.18 คุณภาพชีวิตคนพิการด้านจิตใจ	45
ภาพที่ 4.19 คุณภาพชีวิตคนพิการด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	45
ภาพที่ 4.20 คุณภาพชีวิตคนพิการด้านสิ่งแวดล้อม	46
ภาพที่ 4.21 กลุ่มตัวอย่างครอบครัวคนพิการ	47
ภาพที่ 4.22 การเปลี่ยนแปลงของภาระในการดูแลคนพิการด้านการเงิน	48
ภาพที่ 4.23 การเปลี่ยนแปลงของภาระในการดูแลคนพิการด้านเวลา	50

สารบัญญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.24 การเปลี่ยนแปลงของความอบอุ่นภายในครอบครัว	51
ภาพที่ 4.25 การเปลี่ยนแปลงของการเห็นคุณค่าของคนพิการ	52
ภาพที่ 4.26 การเปลี่ยนแปลงของการเห็นพัฒนาการของคนพิการ	52
ภาพที่ 4.27 มุมมองของหน่วยงานการจ้างงานในพื้นที่ต่อคนพิการ	54
ภาพที่ 4.28 มูลค่าประสิทธิภาพแรงงาน (บาทต่อเดือน)	56
ภาพที่ 4.29 ร้อยละของประสิทธิภาพแรงงานคนพิการเมื่อเทียบแรงงานทั่วไป	56
ภาพที่ 4.30 มุมมองของคนในชุมชนต่อคนพิการ	58

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	17
ตารางที่ 4.2 ท่วงโซ่เชื่อมโยงผลลัพธ์ (Mapping Outcomes)	20
ตารางที่ 4.3 กลุ่มตัวอย่างคนพิการ	21
ตารางที่ 4.4 รายได้คนพิการจำแนกตามลักษณะความพิการ	23
ตารางที่ 4.5 รายได้คนพิการจำแนกตามลักษณะการจ้างงานเชิงสังคม	24
ตารางที่ 4.6 เงินออมคนพิการจำแนกตามลักษณะความพิการ	25
ตารางที่ 4.7 จำนวนเงินที่คนพิการให้ครอบครัวเพิ่มขึ้นหลังการจ้างงานเชิงสังคม	26
ตารางที่ 4.8 การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ของคนพิการ	27
ตารางที่ 4.9 การประเมินผลลัพธ์จากการจ้างงานเชิงสังคม	35
ตารางที่ 4.10 มูลค่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นรายบุคคล	37
ตารางที่ 4.11 SROI จำแนกตามลักษณะความพิการ และจำนวนปีที่เข้าร่วมโครงการ	38
ตารางที่ 4.12 คุณภาพชีวิตของคนพิการ	43
ตารางที่ 4.13 กลุ่มตัวอย่างครอบครัวคนพิการ	47
ตารางที่ 4.14 การเปลี่ยนแปลงของภาระในการดูแลคนพิการด้านการเงิน	48
ตารางที่ 4.15 จำนวนเงินที่ครอบครัวได้รับจากคนพิการเพิ่มขึ้นหลังการจ้างงานเชิงสังคม	49
ตารางที่ 4.16 การเปลี่ยนแปลงของภาระในการดูแลคนพิการด้านเวลา	50
ตารางที่ 4.17 การเปลี่ยนแปลงของความอบอุ่นภายในครอบครัว	51
ตารางที่ 4.18 การเปลี่ยนแปลงของการเห็นคุณค่าของคนพิการ	51
ตารางที่ 4.19 การเปลี่ยนแปลงของการเห็นพัฒนาการของคนพิการ	52
ตารางที่ 4.20 มุมมองของหน่วยงานการจ้างงานในพื้นที่ต่อคนพิการ	54
ตารางที่ 4.21 ระดับคะแนนด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานที่มีต่อคนพิการ	54
ตารางที่ 4.22 ตัวอย่างการคำนวณมูลค่าของประสิทธิภาพแรงงาน	55
ตารางที่ 4.23 มูลค่าประสิทธิภาพแรงงาน	56
ตารางที่ 4.24 มุมมองของคนในชุมชนต่อคนพิการ	57

บทที่ 1

บทนำ (Introduction)

1.1 ที่มา และความสำคัญ (Statement of problem)

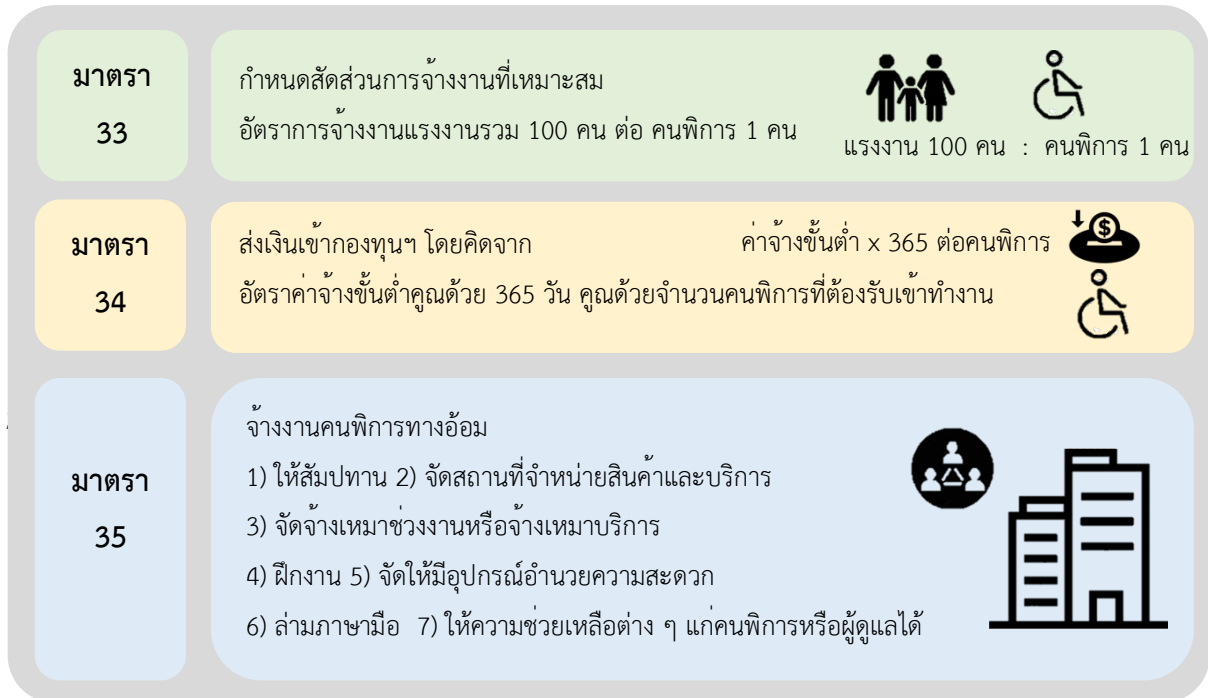
การสนับสนุนและส่งเสริมให้กลุ่มคนพิการ (Disabled person) เข้าถึงอาชีพ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ นับเป็นอีกหนึ่งภารกิจสำคัญของการให้ความช่วยเหลือคนพิการซึ่งนับเป็นหนึ่งในประชากรกลุ่มเปราะบาง (Vulnerable populations) หรือประชากรกลุ่มเฉพาะในระบบเศรษฐกิจและสังคม ในประเทศไทยพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ได้กำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐ มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการมีอาชีพของคนพิการ ซึ่งมีข้อกำหนดอยู่ทั้งสิ้น 3 รูปแบบ ดังนี้ 1) มาตรา 33 กำหนดสัดส่วนการจ้างงานที่เหมาะสมที่อัตราการจ้างงานแรงงานรวม 100 คนต่อคนพิการ 1 คน 2) มาตรา 34 ผู้ประกอบการส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยคิดจากอัตราค่าจ้างขั้นต่ำคูณด้วย 365 วัน คูณด้วยจำนวนคนพิการที่ต้องรับเข้าทำงาน 3) มาตรา 35 จ้างงานคนพิการทางอ้อม โดยกฎหมายได้อนุญาตให้ภาคธุรกิจสามารถเลือกที่จะดำเนินการได้ 7 วิธี ดังนี้ 35(1) ให้สัมปทาน 35(2) จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าและบริการ 35(3) จัดจ้างเหมาช่วงงานหรือจ้างเหมาบริการ 35(4) ฝึกงาน 35(5) จัดให้มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก 35(6) ล่ามภาษามือ หรือ 35 (7) ให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ แก่คนพิการหรือผู้ดูแลได้

ทั้งนี้จากพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ได้ระบุไว้ว่าผู้ประกอบการจะต้องเลือกปฏิบัติตามมาตราใดมาตราหนึ่งจาก 3 มาตราดังกล่าว แต่ทว่ามาตรา 34 ที่อยู่ในรูปแบบของการจ่ายเงินเข้ากองทุนยังมีข้อจำกัด ทางด้าน การเบิกจ่ายใช้จ่ายเงินที่ไม่ครอบคลุม หรือไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของคนพิการในการประกอบอาชีพ จึงทำให้ทางมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมเล็งเห็นว่าการสนับสนุนคนพิการผ่านมาตรา 33 และมาตรา 35 เป็นอีกทางเลือกที่สามารถช่วยเหลือคนพิการให้มีรายได้ผ่านการประกอบอาชีพอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นมาตรการที่ช่วยเหลือได้อย่างยั่งยืนที่จะให้คนพิการสามารถประกอบอาชีพได้ด้วยตนเองเพื่อไม่ให้เกิดเป็นภาระต่อสังคม หรือกล่าวได้ว่าทั้ง 2 มาตราดังกล่าวเป็น “การจ้างงานเชิงสังคม” ของผู้พิการโดยสถานประกอบการ

ซึ่งมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจับคู่ระหว่างสถานประกอบการที่ทำหน้าที่เป็นอุปสงค์ของตลาด (Demand) และแรงงานคนพิการที่ทำหน้าที่เป็นอุปทานของตลาด (Supply) ให้เกิดการจับคู่ (Matching) ระหว่างอุปสงค์และอุปทานที่ จุดดุลยภาพตลาดแรงงานคนพิการ (Market Equilibrium) ทำให้เกิดเป็นผลผลิต (Output) ที่ทำให้แรงงานคนพิการทำงานร่วมกับสถานประกอบการ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ (Outcomes) 2 ประการ ได้แก่ 1) ผลลัพธ์ที่ชัดเจน หรือผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน (Explicit Outcomes) ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่แรงงานคนพิการได้รับเป็นตัวเงิน หรือค่าตอบแทนที่แรงงานคนพิการได้รับการจ้างงาน โดยสามารถทำให้คนพิการเลี้ยงดูตนเองได้ นำมาสู่การลดภาระทางครอบครัว และสังคม 2) ผลลัพธ์ที่ไม่ชัดเจน หรือผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcomes) ซึ่งผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงินเกิดขึ้นเมื่อ

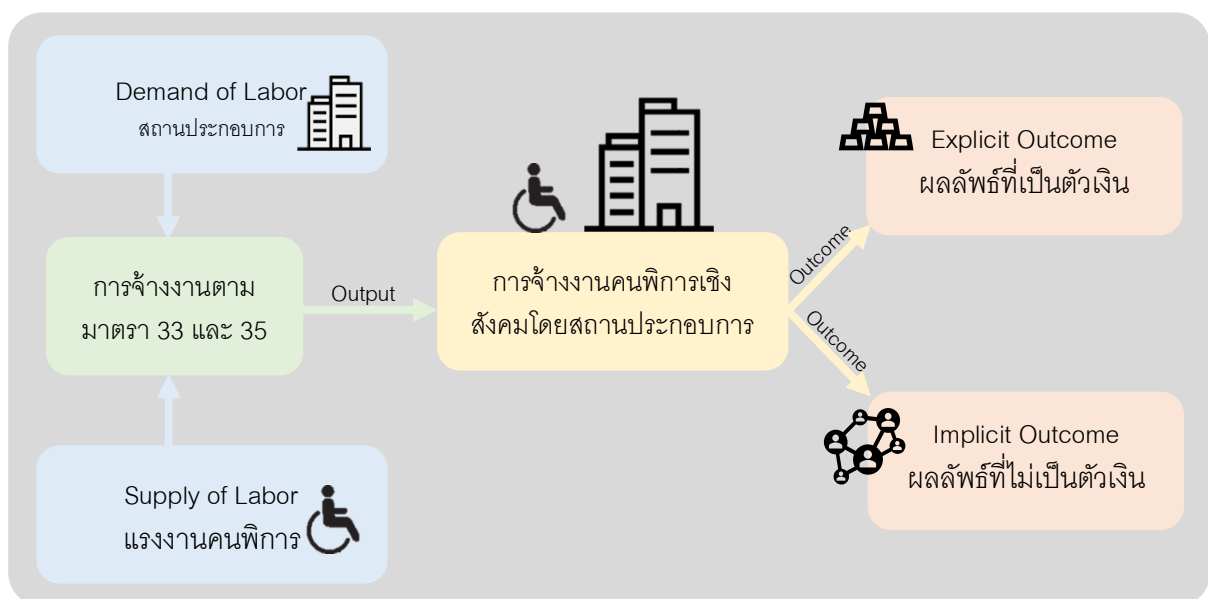
คนพิการมีรายได้จากการจ้างงานแล้วสามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองทำให้ลดภาระให้กับครอบครัว มีคุณภาพชีวิต (Quality of life) ที่ดีขึ้นอีกทั้งผู้พิการยังเป็นแรงงานส่วนหนึ่งที่สามารถช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550



ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 1.2 ผลลัพธ์จากการมีงานทำของคนพิการ



ที่มา: ผู้วิจัย

การที่คนพิการมีอาชีพอย่างสุจริต ทำให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยองค์การอนามัยโลก ได้นิยามความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า เป็นมโนทัศน์หลากหลายมิติที่รับรู้ของบุคคลทางด้านร่างกาย จิตใจ ระดับความอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพา ความสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ความเชื่อส่วนบุคคล และเป้าหมายของชีวิตแต่ละบุคคล (The World Health Organization, 1994)

ดังนั้นวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยฉบับนี้ คือ ดำเนินการด้วยงานวิจัยภาคสนามด้วยการออกแบบแบบสอบถามเก็บข้อมูลจาก กลุ่มคนพิการ หน่วยงานที่จ้างงานคนพิการ ครอบครัว และชุมชน เพื่อศึกษาถึงผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดจากการที่คนพิการมีงานทำในตลาดแรงงานไทย อีกทั้งวัดคุณภาพชีวิตจากการมีงานทำของผู้พิการ โดยสามารถนำมาอธิบายสนับสนุนผลลัพธ์ของการจ้างงานคนพิการทั้งที่เป็นตัวเงิน (Explicit Outcome) และที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcome) ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนขับเคลื่อนให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน เล็งเห็นถึงประสิทธิภาพของแรงงานคนพิการในการสร้างสวัสดิการทางสังคม (Social Welfare) พร้อมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และสังคมได้ในอีกมิติหนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์ (Objective)

ศึกษาผลลัพธ์จากการจับคู่การจ้างงานของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมระหว่างกลุ่มแรงงานคนพิการ และสถานประกอบการ ในรูปแบบผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน และไม่เป็นตัวเงิน ในมิติของคนพิการ ครอบครัว หน่วยงาน และชุมชน โดยมีมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมเป็นผู้ดูแลและประสานกับกลุ่มอย่างในกระบวนการเก็บข้อมูล

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theoretical Framework)

การศึกษาผลลัพธ์จากการจับคู่การจ้างงานของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมระหว่างกลุ่มแรงงานคนพิการ และสถานประกอบการ ในรูปแบบผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน และไม่เป็นตัวเงิน ในมิติของคนพิการ ครอบครัว หน่วยงาน และชุมชน คณะผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of Change) และทฤษฎีการวัดคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ในการประเมินผลลัพธ์ และผลสืบเนื่องจากการดำเนินงานจับคู่จ้างงานคนพิการของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม ดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of Change)

หลักการและแนวคิดการประเมิน (Evaluation) โครงการภาคประชาสังคมที่ใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน คือ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of Change: TOC) ซึ่งพัฒนามาจากทฤษฎี Program Theory และ Logic Model ซึ่งเป็นทฤษฎีที่แสดงความเชื่อมโยงระหว่างการลงทุนกับผลลัพธ์ที่ได้รับจากการดำเนินงาน (Breuer, Lee, De Silva & Lund, 2015; Breuer, De Silva, Shidaye, Petersen, Nakku, Jordans & Lund, 2016; Mackenzie & Blamey, 2005; Mason & Barnes, 2007; Mayne, 2015)

โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of Change: TOC) (มิ่งสรรพ ขาวสอาด, ธีรพล อนันต์ธรรสาร, และ อรรถพันธ์ สารวงศ์, 2560; เยาวเรศ ทับพันธุ์, 2541; สฤณี อาชวานันทกุล และ ภัทรพร แยมละออ, 2560) โดยปรับให้สอดคล้องกับบริบทการทำงานของด้านการจับคู่จ้างงานคนพิการของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 2.1 การประเมินผลลัพธ์การให้บริการของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม จากทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of Change: TOC)



ที่มา: ผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 1 : วัตถุประสงค์ของโครงการ (Objective)

เป็นการพิจารณาว่าโครงการนี้มีเป้าหมายหรือทิศทางการทำงานอย่างไร ซึ่งในกรณีของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม คือการทำงานด้านการจ้างงานเชิงสังคม และสนับสนุนการประกอบอาชีพของคนพิการ (Matching Demand and Supply for labor)

ขั้นตอนที่ 2 : ปัจจัยนำเข้า (Input)

ปัจจัยนำเข้าเป็นปัจจัยด้านทรัพยากรที่โครงการต้องใช้ในการสร้างผลผลิต หรือกล่าวอีกมุมหนึ่ง คือ งบประมาณที่ใช้ในการสนับสนุนคนพิการเข้าสู่ตลาดแรงงาน ไม่ว่าจะเป็ต้นทุนการเตรียมความพร้อม ตลอดจนถึงต้นทุนการตรวจสอบติดตามแรงงานคนพิการหลังการจ้างงานเชิงสังคม

ขั้นตอนที่ 3 : กิจกรรม (Activity) ที่ดำเนินงานของโครงการ

กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นกิจกรรมเพื่อให้การดำเนินงานของโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และก่อให้เกิดผลผลิต (Output) เช่น กิจกรรมเตรียมความพร้อม กิจกรรมการจัดหางาน การสอนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงานของคนพิการ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 : การกำหนดตัวชี้วัด (Indicator)

ตัวชี้วัดเปรียบเสมือนการตั้งเป้าหมายของโครงการ โดยอ้างอิงให้สอดคล้องกับงบประมาณ (Budget) หรือทรัพยากรที่ใช้ เพื่อเป็นตัววัดความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม เช่น มีการตั้งตัวชี้วัด (Indicator) ให้คนพิการได้รับการจ้างงานทั้งสิ้น 1,000 คน ภายในระยะเวลาการดำเนินงาน 4 ปี เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 : ผลผลิต (Output)

ผลผลิตที่เกิดขึ้นหลังจากมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมดำเนินกิจกรรมในโครงการเสร็จสิ้น มีทั้งที่สามารถประเมินเป็นมูลค่า และไม่สามารถประเมินเป็นมูลค่าได้ เช่น คนพิการได้รับการจ้างงานทั้งสิ้น 1,500 คน และผลผลิตที่ไม่สามารถประเมินเป็นมูลค่าได้ เช่น คู่มือในการเรียนรู้ บทความ บันทึกการสอน นโยบายกรณีศึกษา เป็นต้น ซึ่งการประเมินผลผลิต (Output) สามารถประเมินได้จากการเปรียบเทียบ ต้นทุนต่อหน่วย (Unit Cost) จากเป้าหมายที่ตั้งไว้ กับ ต้นทุนต่อหน่วย (Unit Cost) จากการดำเนินงานได้สำเร็จ เพื่อดูประสิทธิภาพและการประหยัดต้นทุนในเชิงปริมาณ

$$\text{ต้นทุนต่อหน่วย (Unit Cost)} = \frac{\text{ต้นทุนในการดำเนินการทั้งหมด}}{\text{จำนวนกลุ่มเป้าหมายหรือตัวชี้วัดที่ตั้งไว้}}$$

ที่มา : Walter and Christine (1990)

ขั้นตอนที่ 6 : ผลลัพธ์ (Outcome)

ผลลัพธ์ (Outcome) เป็นผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากผลผลิต (Output) ที่บ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลง เช่น ผลผลิต (Output) ที่เกิดขึ้น คือ คนพิการที่ได้รับการจ้างงานทั้งสิ้น 120 คน จะเห็นได้ว่า

เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นในระยะสั้น คือ การประเมินทันทีหลังจากคนพิการได้งาน แต่การประเมินผลลัพธ์ (Outcome) เป็นการประเมินผลในระยะยาวด้วยการสัมภาษณ์และติดตามการเปลี่ยนแปลงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ภายใน 1-5 ปีจากผลผลิตที่เกิดขึ้น คือ การประเมินการเปลี่ยนแปลงของคนพิการ 120 คน (Output) ที่มีงานทำ มีรายได้ที่สูงขึ้น มีเงินออมที่สูงขึ้น มีหนี้สินที่ลดลง ตลอดจนคุณภาพชีวิต สภาพจิตใจ และการยอมรับ ที่สูงขึ้น ซึ่งการประเมินผลลัพธ์ต้องใช้ระยะเวลาในการติดตามและประเมินผล ซึ่งวิธีการประเมินผลลัพธ์ (Outcome) สามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณี ได้แก่

หนึ่ง กรณีเป็นผลลัพธ์ที่ชัดเจน หรือผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน (Explicit Outcome) ซึ่งสามารถใช้ค่าแทนทางการเงิน (Financial proxy) ได้ ซึ่งวิธีการประเมินที่งานวิจัยฉบับนี้เลือกใช้ คือการคำนวณอัตราผลตอบแทนทางสังคม (Social Return On Investment Ratio, SROI = NPV/TC)

สอง กรณีผลลัพธ์ที่ไม่ชัดเจน หรือผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcome) โดยวิธีการประเมินที่งานวิจัยฉบับนี้เลือกใช้ ได้แก่ การวัดการเปลี่ยนแปลงของชีวิต หรือ The Life Experiences Survey (LES)

ขั้นตอนที่ 7 : ผลกระทบ (Impact)

ผลทางสังคมที่เกิดขึ้นในระยะยาวในระดับมหภาค ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นต่อเมื่อดำเนินการไปแล้วเกิน 5 ปี ซึ่งในกรณีนี้อาจจะมองได้ว่า การที่คนพิการได้รับการยอมรับในวงกว้าง มีการจ้างงานที่สูงขึ้น การผลักดันแก้ไขนโยบาย หรือการมีภาคีเครือข่ายที่ดำเนินงานในลักษณะที่ใกล้เคียงกันเป็นจำนวนมากขึ้น คือผลกระทบที่เป็นไปได้จากการดำเนินการดังกล่าว สำหรับวิธีการประเมินผลกระทบ (Impact) มีแนวทางในการประเมินดังนี้ 1) การประเมินผลกระทบโดยการนำผลลัพธ์ หักด้วย สิ่งที่เกิดขึ้นแม้ไม่มีโครงการ (Deadweight) 2) การประเมินผลกระทบผ่านการพิจารณาผลทางสังคมที่เกิดขึ้นหลังมีการสร้างผลลัพธ์ไปแล้วระยะหนึ่ง (5 ปีขึ้นไป) ซึ่งโครงการที่ประเมินควรเป็นโครงการที่มีเป้าหมายขับเคลื่อนความเปลี่ยนแปลงในระดับมหภาค 3) ไม่สามารถประเมินผลกระทบได้ หากวัตถุประสงค์ทางสังคมของมีเป้าหมายที่ชัดเจนในระดับผลลัพธ์ การประเมินในระดับผลลัพธ์ก็ถือว่าเพียงพอแล้ว (บริษัท ป่าสาละ จำกัด, 2561)

ดังนั้นสำหรับแนวทางการประเมินผลการดำเนินงานของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมในรายงานฉบับนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการประเมินขั้นตอนของผลลัพธ์ (Outcome) เท่านั้น เนื่องจากข้อจำกัดในการดำเนินงานของโครงการ และการประเมินผลลัพธ์ในมิติต่าง ๆ จะดำเนินการผ่านการบันทึกข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เป็นหลัก

2.1.2 การวัดคุณภาพชีวิต

การที่คนพิการมีอาชีพอย่างสุจริต มั่นคง ทำให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยองค์การอนามัยโลก ได้นิยามความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า เป็นมโนทัศน์หลากหลายมิติที่รับรู้ของบุคคลทางด้านร่างกาย จิตใจ ระดับความอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพา ความสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ความเชื่อส่วนบุคคล และเป้าหมายของชีวิตแต่ละบุคคล (The World Health Organization, 1994)

2.1.2.1 เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์กรอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย

WHOQOL-BREF-THAI เป็นเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์กรอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย เป็นเครื่องมือที่พัฒนามาจากเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์กรอนามัยโลก 100 ข้อ โดยทำการคัดเลือกคำถามมาเพียง 1 ข้อ จากแต่ละหมวดใน 24 หมวด และรวมกับหมวดที่เป็นคุณภาพชีวิต และสุขภาพโดยรวมทั่วไป 2 ข้อ โดยข้อคำถามประกอบไปด้วย 2 ชนิด คือแบบภาวะวิสัย (Perceived objective) และอัตวิสัย (Self-report subjective) ซึ่งการวัดคุณภาพชีวิตประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ

องค์ประกอบที่ 1 ด้านร่างกาย (Physical Domain) คือการรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน ประกอบไปด้วย การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางด้านร่างกายได้ การรับรู้ถึงผลกำไรในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความเป็นอิสระ ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าตนเองไม่ต้องพึ่งพายาต่าง ๆ ในการรักษาทางการแพทย์ เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 2 ด้านจิตใจ (Psychological domain) คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง ประกอบไปด้วย การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือกังวล การรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของตนเองที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลต่อการดำรงชีวิต

องค์ประกอบที่ 3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ที่ตนเองเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้เรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์

องค์ประกอบที่ 4 ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำรงชีวิต ประกอบไปด้วย การรับรู้ว่าตนเองมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าจะอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มี

แหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับ ข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะด้านต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณเองมีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง

การให้คะแนนของแบบวัดคุณภาพชีวิต WHOQOL-BREF-THAI มีข้อคำถามทางบวก 23 ข้อ และข้อคำถามทางลบ 3 ข้อ และข้อที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับให้ผู้ตอบแบบสอบถาม เลือกตอบ สำหรับเกณฑ์การวิเคราะห์ค่าคะแนนประกอบไปด้วย 3 เกณฑ์ ดังนี้ 1) การมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี โดยมีระดับคะแนนอยู่ระหว่าง 26 – 60 คะแนน 2) การมีคุณภาพชีวิตกลาง ๆ โดยมีระดับคะแนนอยู่ระหว่าง 61 – 95 คะแนน และ 3) การมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีระดับคะแนนอยู่ระหว่าง 96 – 130 คะแนน

2.1.2.2 เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต และความสุขของคนทำงาน HAPPINOMETER

HAPPINOMETER เป็นแบบสำรวจการวัดความสุข คุณภาพชีวิตคนทำงาน ที่ถูก พัฒนาขึ้นโดยโครงการวิจัยคุณภาพชีวิตคนทำงานในสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ และ โครงการพัฒนาระบบเงินเดือน ค่าตอบแทน สิ่งจูงใจและคุณภาพชีวิตข้าราชการ ซึ่ง HAPPINOMETER มีมิติ การวัดความสุขทั้งหมด 9 มิติ 56 ตัวชี้วัด ได้แก่

มิติที่ 1 สุขภาพ (Happy Body) หมายถึงการที่บุคคลมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง พึงพอใจในสภาวะสุขภาพของตนเอง และมีพฤติกรรมบริโภคที่ปลอดภัย ประกอบไปด้วย 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ BMI และเส้นรอบเอว การทานอาหารเช้า การออกกำลังกาย การสูบบุหรี่ แล้วความพึงพอใจในสุขภาพกาย

มิติที่ 2 ผ่อนคลายดี (Happy Relax) หมายถึงการที่บุคคลจัดสรรเวลาพักผ่อนได้อย่างเหมาะสม พึงพอใจกับการแก้ไขปัญหาของตนเอง ประกอบไปด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ การพักผ่อนที่เพียงพอ การทำกิจกรรมที่เป็นการพักผ่อนในรอบสัปดาห์ การมีความเครียดโดยรวม การมีชีวิตที่เป็นไปตามที่คาดหวังโดยรวม ความสามารถในการจัดการปัญหาโดยรวม

มิติที่ 3 น้ำใจดี (Happy Heart) หมายถึงการที่บุคคลมีจิตสาธารณะ มีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับสังคม และมีเมตตากับคนรอบข้าง ประกอบไปด้วย 9 ตัวชี้วัด ได้แก่ ความเอื้ออาทรหรือห่วงใยต่อคนรอบข้าง การให้ความช่วยเหลือแก่คนรอบข้าง การให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม ความสัมพันธ์ในที่ทำงานเหมือนพี่เหมือนน้อง การสื่อสารพูดคุยกับเพื่อนร่วมงาน การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนแบบอย่างการทำงานระหว่างกัน ความเต็มใจและยินดีในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม การทำกิจกรรมที่สามารถทำได้ด้วยตนเองและมีประโยชน์ต่อสังคม

มิติที่ 4 จิตวิญญาณดี (Happy Soul) หมายถึงการที่บุคคลมีความตระหนักถึงคุณธรรม และศีลธรรม รู้แพ้รู้ชนะ รู้จักให้ และมีความกตัญญูรู้คุณ ประกอบไปด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ การทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา การให้ทาน การปฏิบัติกิจตามศาสนาเพื่อให้จิตใจสงบ การยกโทษ และให้อภัยอย่างจริงใจต่อผู้สำนึกผิด การยอมรับและขอโทษในความผิดที่ทำหรือมีส่วนรับผิดชอบ การตอบแทนหรือช่วยเหลือผู้มีพระคุณ

มิติที่ 5 รอบครัวดี (Happy Family) หมายถึงการที่บุคคลมีความรู้สึกผูกพัน เชื่อใจ มั่นใจ และอุ่นใจกับบุคคล ในครอบครัวของตนเอง ประกอบไปด้วย 3 ตัวชี้วัดได้แก่การมีเวลาอยู่กับครอบครัว อย่างเพียงพอ การทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว การมีความสุขกับครอบครัว

มิติที่ 6 สังคมดี (Happy Society) หมายถึงการที่บุคคลมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน บ้าน ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่เอาเปรียบผู้คนรอบข้าง ไม่ทำให้สังคมเสื่อมถอย ประกอบไปด้วย 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ เพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเรา การปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับของสังคม ความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เมื่อมีปัญหาสามารถขอความช่วยเหลือจากคนในชุมชน ความรู้สึกที่ว่าสังคมไทย ทุกวันนี้มีความสุข การใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

มิติที่ 7 ใฝ่รู้ดี (Happy Brain) หมายถึงการที่บุคคลมีความตื่นตัว กระตือรือร้นในการ เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อปรับตัวให้เท่าทัน และตั้งรับการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา และพอใจที่จะแสดงความ ทนสมยอมอยู่เสมอ ประกอบไปด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การแสวงหาความรู้ใหม่ ความสนใจที่พัฒนาตนเองเพื่อ ความก้าวหน้าในชีวิต โอกาสที่จะได้รับในการอบรม ศึกษาต่อดูงาน

มิติที่ 8 สุขภาพเงินดี (Happy Money) หมายถึง การที่บุคคลมีวินัยในการใช้จ่ายเงิน มีความสามารถและพึงพอใจในการบริหารจัดการระบบการรับ รายจ่าย และออมเงินในแต่ละเดือน ประกอบ ไปด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ ภาระในการผ่อนชำระหนี้สินต่าง ๆ การผ่อนชำระหนี้สินตามกำหนดเวลา การมีเงิน เก็บออมในแต่ละเดือน ค่าตอบแทนที่ได้รับเพียงพอกับรายจ่ายในแต่ละเดือน

มิติที่ 9 การงานดี (Happy Work-life) หมายถึงการที่บุคคลมีความสุขสบายใจในที่ ทำงาน มีความรัก ความผูกพัน และ ความภาคภูมิใจในองค์กร มีความมั่นใจในอาชีพรายได้ และมีความ พึง พ้อใจกับความก้าวหน้าของตนเองในองค์กร ประกอบไปด้วย 15 ตัวชี้วัด ได้แก่ การมีความสุขกับ สภาพแวดล้อม โดยรวมขององค์กร การได้รับความดูแลเกี่ยวกับสุขภาพที่ดีจากองค์กร ความพึงพอใจกับ สวัสดิการที่องค์กรจัดให้ การได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามกฎหมายแรงงาน หรือระเบียบต่างๆ การได้รับ การพิจารณาเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง ปรับขึ้นค่าจ้างด้วยความเหมาะสม การมีอาชีพที่มั่นคง การได้รับ ค่าตอบแทนที่คุ้มค่ากับความเสี่ยงอันอาจเกิดจากการทำงาน การมีโอกาสนในการพัฒนาต่อยอดการศึกษาและ กลับมาพัฒนาหน่วยงาน หรือองค์กร ความสามารถในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในข้อเสนอแนะกับ หัวหน้างาน หรือนายจ้าง การได้รับค่าตอบแทนถูกต้องและตรงตามเวลาการทำงานอย่างมีความสุข การมี ความภาคภูมิใจที่ได้เป็นบุคลากรขององค์กร และการมีความสุขเป็นเจ้าของร่วมขององค์กร

สำหรับเกณฑ์การวิเคราะห์ค่าคะแนนของ HAPPINOMETER ประกอบไปด้วย 4 เกณฑ์ ดังนี้ 1) Very Unhappy อยู่ในระดับคะแนน 0.00 – 24.99 หมายถึง ระดับความสุขที่อยู่ในขั้นต่ำกว่า เป้าหมายมากที่สุด 2) Unhappy อยู่ในระดับคะแนน 25.00 – 49.99 หมายถึง ระดับความสุขที่อยู่ในขั้นต่ำ กว่าเป้าหมาย 3) Happy อยู่ในระดับคะแนน 50.00 – 74.99 หมายถึง ระดับความสุขที่อยู่ในขั้นตามเป้าหมาย และ 4) Very Happy อยู่ในระดับคะแนน 75.00 – 100.00 หมายถึง ระดับความสุขที่อยู่ในขั้นเกินเป้าหมาย

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Empirical literature)

สำหรับงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคุณภาพชีวิตของคนพิการในมุมมองของการทำงานในตลาดแรงงาน โดยในงานวิจัยฉบับนี้ได้ทำการทบทวนวรรณกรรม (Review literature) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งได้รวบรวมทั้งงานวิจัยในประเทศ และงานวิจัยในต่างประเทศ ดังนี้

ธิดารัตน์ นงค์ทอง และพิมพา ขจรธรรม (2560) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการด้วยการทดสอบไคแอสควร์ (Chi-square test) ซึ่งงานวิจัยได้รวบรวมข้อมูลในลักษณะการสัมภาษณ์ โดยประเมินคุณภาพชีวิตด้วยเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์กรอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย ผลการศึกษาพบว่า คนพิการส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตผู้พิการ ได้แก่ 1) อายุ โดยมีถ้าคนมีการมีอายุที่มากขึ้นจะมีแนวโน้มคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าคนพิการอายุน้อย 2) ระยะเวลาที่มีความพิการ นั่นก็คือยิ่งคนพิการมีความพิการมานานเท่าใด จะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับคนพิการที่มีความพิการยังไม่ได้มานาน นั่นทำให้สะท้อนว่าคนพิการสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคมมากขึ้น และสามารถยอมรับ หรือจัดการความพิการที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ 3) อาชีพ และรายได้ หากคนพิการมีอาชีพในตลาดแรงงาน ย่อมนำมาสู่รายได้ในการยังชีพ ซึ่งถ้ามีรายได้ที่สูงขึ้น คนพิการก็จะมีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นไปด้วย โดยคนพิการส่วนมากไม่ค่อยมีอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ มีรายได้จากเบี้ยคนพิการ และเบี้ยผู้สูงอายุเท่านั้น เพราะฉะนั้นแล้วคุณภาพชีวิตของคนพิการจะเปลี่ยนแปลงตามการรับรู้ของคนพิการ และปัจจัยที่เข้ามากระทบต่อคนพิการทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ

ธานีรัตน์ ผ่องแผ้ว (2558) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นคนพิการในองค์กรบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าศาลาจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยวิธีการวิเคราะห์พหุนามเชิงชั้น (Hierarchical regression analysis) อีกทั้งยังมีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ในการสนับสนุนงานวิจัยเชิงประจักษ์ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์นางยกองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษาพบว่า โดยเฉลี่ยคนพิการมีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตคนพิการ ได้แก่ 1) ลักษณะความพิการ หากคนพิการมีความพิการมากกว่า 1 อย่าง จะมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าคนพิการที่มีความพิการเพียงอย่างเดียว 2) รายได้ ถ้าคนพิการมีรายได้ที่มากขึ้น จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น 3) ระยะเวลาพิการ โดยคนพิการที่มีระยะเวลานานจะมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าคนพิการที่เพิ่งเข้าสู่ภาวะพิการ 4) การเห็นคุณค่าในตัวเองด้านความสามารถ และด้านความสำคัญ โดยการเห็นคุณค่าในตัวเองด้านความสำคัญ โดยรวมแล้วจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตมากกว่าการเห็นคุณค่าในตัวเองด้านความสามารถ ซึ่งทั้งสองด้านมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก หมายความว่ายิ่งคนพิการมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้นจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอีกด้วย

สำหรับงานศึกษาในต่างประเทศ การศึกษาของ Kuvalekar, K., Kamath, R., Ashok, L., Shetty, B., Mayya, S., & Chandrasekaran, V. (2015) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนพิการในประเทศอินเดีย พบว่าคุณภาพชีวิตของคนพิการทางกายภาพอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสะท้อนถึงคนพิการมีความรู้สึกเชิงลบต่อภาพลักษณ์ของตนเอง ทั้งทางด้านรูปร่างภายนอกทางกายภาพ และจิตใจ

ในส่วนงานวิจัยของ Rajati, F., Ashtarian, H., Salari, N., Ghanbari, M., Naghibifar, Z., & Hosseini, S. Y. (2018) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตคนพิการในประเทศอิหร่าน พบว่าคนพิการจะมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้นได้ คนพิการจะต้องมีความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) และสุขภาพทางกาย (Physical activity) ที่ดีขึ้น ในส่วนของความวิตกกังวล สุขภาพทางจิต และภาวะซึมเศร้าที่สูงขึ้น จะทำให้คุณภาพชีวิตทางจิตใจ และทางกายที่แย่ง ในประเด็นทางสุขภาพที่รวมถึงลักษณะของความพิการ ย่อมส่งผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิตของคนพิการ ซึ่งแน่นอนว่าเป็นต้นทุนที่คนพิการจะต้องแบกรับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิตของคนพิการ มีอยู่หลายประเด็น ได้แก่ ความช่วยเหลือจากสังคม ปัญหาทางสังคม และสุขภาพของคนพิการ

ความสามารถจำแนกออกเป็นหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นความสามารถจากลักษณะทางกายภาพ และความสามารถจากสติปัญญา ซึ่งงานวิจัยของ Simões, C., & Santos, S. (2017) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนพิการด้านสติปัญญา ในประเทศโปรตุเกส ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต พบว่า เพศไม่มีสำคัญต่อคุณภาพชีวิต แต่ความรุนแรงของความพิการส่งผลต่อคุณภาพชีวิต โดยกลุ่มคนพิการที่มีความรุนแรงระดับต่ำ จะมีคุณภาพชีวิตที่สูงกว่ากลุ่มคนพิการที่มีความรุนแรงอยู่ในระดับสูง ในส่วนของปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่ ลักษณะของสภาพแวดล้อม และกิจวัตรประจำวัน โดยกลุ่มคนพิการที่อาศัยอยู่กับครอบครัวจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนพิการที่อาศัยอยู่ในสถานดูแลคนพิการ ซึ่งจะสอดคล้องกับกิจวัตรประจำวัน คือคนพิการที่มีงานทำจะทำให้มีคุณภาพชีวิตมากกว่าคนพิการที่ว่างงาน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology)

การจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมก่อให้เกิดผลลัพธ์ (Outcome) ในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการที่คนพิการมีรายได้จากการมีงานทำในตลาดแรงงาน ทำให้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ ตลอดจนครอบครัวคนพิการที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข นั้นเป็นผลลัพธ์ในรูปแบบของตัวเงิน (Explicit Outcome) ยิ่งไปกว่านั้นยังเกิดผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcome) ซึ่งสามารถวัดได้จากการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพชีวิตของคนพิการ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของครอบครัว และสังคม

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เกิดการศึกษาผลลัพธ์จากการมีงานทำของคนพิการในตลาดแรงงานในมุมมองของตัวคนพิการ ครอบครัว สังคม และหน่วยงานการจ้างงาน พร้อมทั้งศึกษาคุณภาพชีวิตของคนพิการด้วยรูปแบบการวิจัยภาคสนามด้วยการเก็บแบบสอบถามด้วยการสัมภาษณ์

3.1 กรอบแนวคิดทางการศึกษา (Research Framework)

ในการศึกษาผลลัพธ์ (Outcome) จากการมีงานทำของคนพิการในตลาดแรงงาน ได้ดำเนินงานในรูปแบบของงานวิจัยภาคสนามในรูปแบบของแบบสอบถาม (Questionnaire) ด้วยการสัมภาษณ์ (Interview) โดยกลุ่มเป้าหมายแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ที่มีภาวะพิการ 2) กลุ่มครอบครัวของคนพิการ 3) กลุ่มผู้ที่อยู่ในชุมชนเดียวกันคนพิการ และ 4) กลุ่มผู้ที่อยู่ในหน่วยงานที่คนพิการทำงานอยู่

กลุ่มคนพิการจะถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ 1) กลุ่มคนพิการที่มีงานทำไม่น้อยกว่า 2 ปี และ 2) กลุ่มคนพิการที่มีงานทำน้อยกว่า 2 ปี เพื่อสามารถเปรียบเทียบได้ถึงความแตกต่างกันของคนพิการทั้งสองกลุ่ม ซึ่งกลุ่มคนพิการทั้งหมดจะถูกสัมภาษณ์เพื่อถามถึงการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ตลอดจนสถานะทางเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าคนพิการมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นมากน้อยเพียงใด เช่น ตัวคนพิการมีความภาคภูมิใจในการทำงาน หรือรู้สึกว่าคุณค่ามากขึ้นที่ได้แสดงศักยภาพจากการทำงาน สามารถหารายได้ได้ด้วยตนเองจนเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมมากขึ้น ตลอดจนมีความสมดุลทางด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ ในมุมมองบริบทตนเอง เป็นต้น

กลุ่มครอบครัวของคนพิการ จะถูกสัมภาษณ์เพื่อถามถึงการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพชีวิตของคนพิการทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ จากบริบทคนใกล้ชิด หรือคนในครอบครัว อีกทั้งยังสอบถามถึงการช่วยเหลือทางครอบครัวของคนพิการว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรหลังจากที่คนพิการถูกจ้างงาน เช่น คนพิการหลังจากมีงานทำสามารถลดภาระให้แก่ครอบครัว หรือช่วยเหลือครอบครัวมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางด้านลดภาระหนี้สิน หรือส่งเสริมสนับสนุนดูแลคนในครอบครัว ตลอดจนได้เห็นพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของคนพิการทางด้านร่างกาย หรือจิตใจในทิศทางที่ดีขึ้น ในบริบทมุมมองคนภายในครอบครัว เป็นต้น

กลุ่มผู้ที่อยู่ในชุมชนเดียวกันกับคนพิการ จะถูกสัมภาษณ์ถึงบริบทคนภายนอกที่ได้มองคนพิการก่อน และหลังจากที่มีงานทำ เช่นแนวคิดของคนในชุมชนได้เปลี่ยนมุมมองของคนพิการจากความสงสาร เป็นภาวะ

เปลี่ยนเป็นความเข้าใจ และเห็นถึงคุณค่าของคนพิการ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของสุขภาพกาย และจิตใจ ของคนพิการ และสภาพแวดล้อมบรรยากาศในครอบครัว ในบริบทมุมมองคนภายนอกในสังคม เป็นต้น

กลุ่มผู้ที่อยู่ในหน่วยงานที่คนพิการทำงานอยู่ จะถูกสัมภาษณ์ถึงมุมมองที่มีต่อคนพิการด้านประสิทธิภาพการทำงาน และการอยู่ร่วมกับเพื่อนร่วมงานได้อย่างปกติสุข เช่น คนพิการสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเทียบเท่าคนปกติ สามารถทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานและใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข ไม่มีภาระต่อเพื่อนร่วมงาน อีกทั้งสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้กับคนอื่น พร้อมทั้งทัศนคติที่มีต่อคนพิการที่เปลี่ยนแปลงไป ในบริบทมุมมองของเพื่อนร่วมงานหรือผู้บังคับบัญชา เป็นต้น

ภาพที่ 3.1 กลุ่มเป้าหมาย และบริบททางสังคม



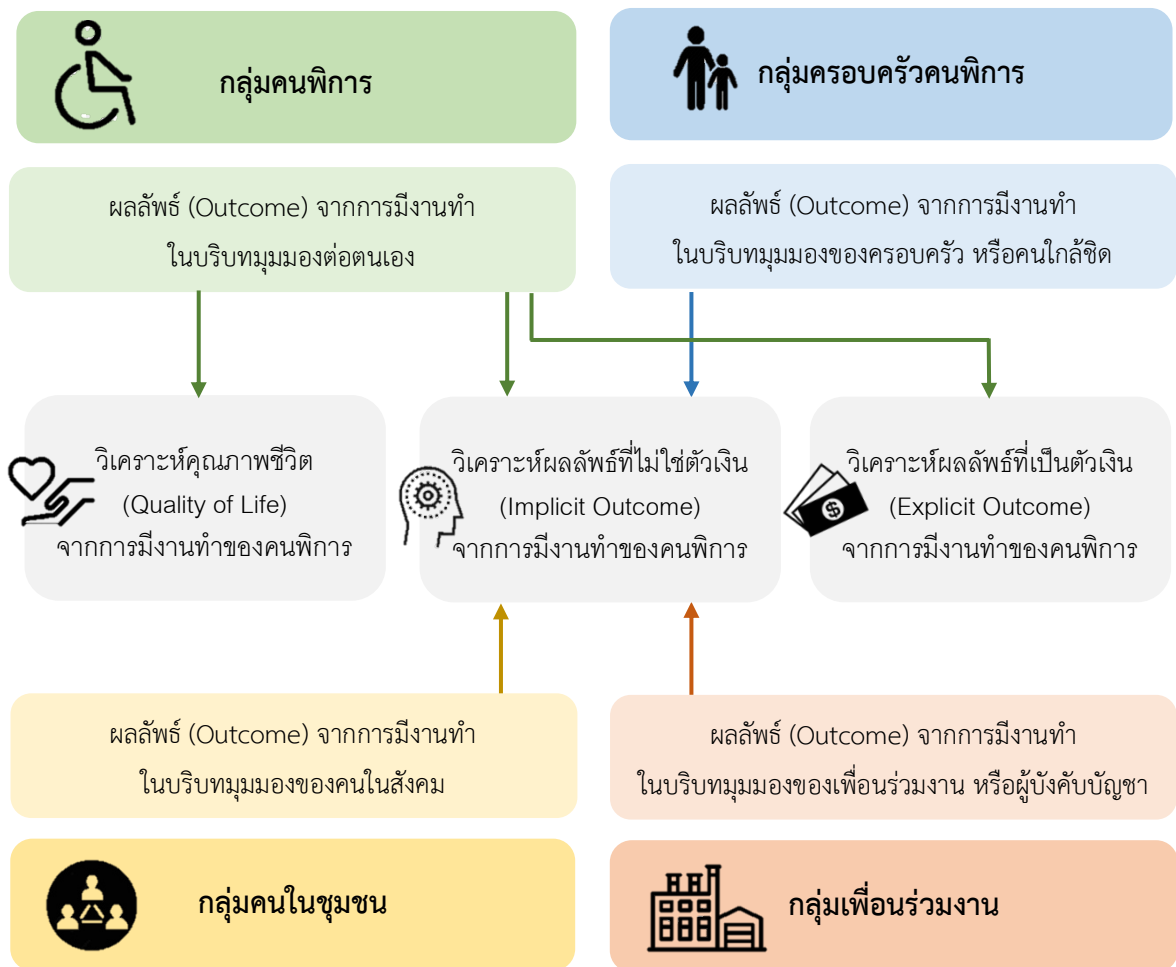
ที่มา: ผู้วิจัย

ซึ่งจะเห็นได้ว่าจากกลุ่มสัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่มข้างต้นสามารถสะท้อนบริบทมุมมองที่แตกต่างกันไปของสังคม ทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงมุมมองต่อคนพิการในบริบทต่าง ๆ เพื่อแสดงถึงผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการจ้างงานคนพิการเชิงสังคม

ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจถึงการผลสืบเนื่องอย่างแท้จริงที่เกิดขึ้นหลังจากคนพิการถูกจ้างงานด้วยบริบททั้ง 4 ข้างต้น จึงทำให้คณะผู้วิจัยประยุกต์ใช้วิธีการ Life history approaches ผ่านการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จนนำมาซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้เข้าใจถึงผลการศึกษาอย่างถ่องแท้ และมีมุมมองที่กว้างขึ้นอีกด้วย

เพราะฉะนั้นการศึกษาครั้งนี้มีกรอบแนวคิดในการศึกษาดังภาพที่ 3.2 ที่จะทำการศึกษาข้อมูลใน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ข้อมูลคุณภาพชีวิต (Quality of life) 2) ข้อมูลผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน (Explicit Outcome) ที่เกิดขึ้นจากการจ้างงานเชิงสังคม และ 3) ข้อมูลผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcome) ที่เกิดขึ้นจากการจ้างงานเชิงสังคม โดยข้อมูลทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าวจะถูกรวบรวม วิเคราะห์ในบริบทต่าง ๆ เช่น มุมมองต่อตนเอง มุมมองของคนภายในครอบครัว มุมมองของคนภายนอก และมุมมองของเพื่อนร่วมงาน เพื่อนำมาวิเคราะห์ตอบโจทย์วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้

ภาพที่ 3.2 กรอบแนวคิดทางการศึกษา



ที่มา: ผู้วิจัย

3.2 กระบวนการวิเคราะห์ (Analysis Methodology)

3.2.1 แบบจำลองผลลัพธ์จากการปฏิบัติงานในบริบทต่าง ๆ

สำหรับการวิเคราะห์ผลลัพธ์ (Outcome) จากการปฏิบัติงานของคณพิการในการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม ได้ศึกษาในมุมมองของ 4 กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ กลุ่มผู้ที่มีภาวะพิการ กลุ่มครอบครัวของคณพิการ กลุ่มที่อยู่ในชุมชนเดียวกันคณพิการ และกลุ่มผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานที่คณพิการทำงานอยู่ โดยการวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะใช้วิธีการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงก่อน และหลังการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมของคณพิการในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น ๆ อีกทั้งได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-deep Interview) ซึ่งจะนำมาสู่ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ที่สามารถนำมาใช้สนับสนุนข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical statistic) เพื่อให้เห็นภาพของผลลัพธ์อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจถึงผลลัพธ์ (Outcome) จากการปฏิบัติงานของคณพิการในประเด็นของผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน (Explicit Outcome) และผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcome) อย่างแท้จริงที่เกิดขึ้นหลังจากคณพิการถูกจ้างงานด้วยบริบททั้ง 4 ข้างต้น ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มคณพิการ คนในครอบครัว คนในชุมชน และเพื่อนร่วมงาน จึงทำให้คณะผู้วิจัยประยุกต์ใช้วิธีการ Life history approaches ผ่านการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จนนำมาซึ่งข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา ในรูปแบบของการแจกแจงความถี่ (Frequencies Detrition) การวัดค่ากลางของข้อมูล (Measures of Central Tendency) และการวัดการกระจายของข้อมูล (Measure of Dispersion)

3.2.2 แบบจำลองการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on investment: SROI)

การประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on investment: SROI) เป็นวิธีการประเมินที่ทำให้ทราบถึงความเข้าใจ และขนานของมูลค่าทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ซึ่งประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Accounting) และการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost-Benefit Analysis) (โชติกา ภาชีผล, 2017)

ในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการประเมินผลตอบแทนทางสังคมของคณพิการจากการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคณพิการ มาตรา 33 และมาตรา 35 ซึ่งเป็นโครงการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม โดยสามารถประเมินการเปลี่ยนแปลง และประเมินมูลค่าผลลัพธ์ของการจ้างงานคณพิการทั้งผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน (Explicit Outcomes) และผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcomes) เพื่อสะท้อนถึงความคุ้มค่า หรือมูลค่าทางสังคมของการจับคู่คณพิการเข้าสู่ตลาดแรงงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคณพิการมาตรา 33 และมาตรา 35

แม้ผลลัพธ์ทางสังคม (Social Return) ในหลายกรณีที่ไม่ใช่ตัวเงินแต่เราสามารถนำ “ค่าแทนทางการเงิน” (financial proxy) มาใช้ประเมินมูลค่าทางการเงินของผลลัพธ์ได้ และเพื่อสามารถพิจารณาถึงผลลัพธ์อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการใช้ค่าแทน (Proxy) มาใช้ในการประเมินผลตอบแทน

ทางสังคมอาจไม่มีอยู่จริงในบางประเด็น หรือเป็นค่าแทนที่ไม่สามารถสะท้อนค่าที่แท้จริงได้เท่าที่ควร ซึ่งอาจทำให้การประเมินผลตอบแทนทางสังคมที่ผิดพลาดได้ โดยคณะผู้วิจัยมองว่าค่าแทนทางการเงิน (Financial proxy) เป็นเรื่องของอัตวิสัย (Subjective) หรือเป็นการขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละบุคคล ทำให้ในงานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการถ่วงน้ำหนัก (Weighting Approach) ในประเด็นของผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงินเมื่อเทียบจากการเปลี่ยนแปลงของรายได้เป็นตัวแปรฐาน (Base Outcome) ตัวอย่างเช่น หากผู้พิการมีรายได้จากการจ้างงานเชิงสังคมอยู่ที่ 1000 บาท แล้วให้ความสำคัญโดยการถ่วงน้ำหนัก (Weighting) กับประเด็นทางด้านสุขภาพร่างกายอยู่ที่ร้อยละ 30 หมายความว่าตัวแทนทางการเงินของสุขภาพร่างกายอยู่ที่ 300 บาท เป็นต้น

สูตรการคำนวณผลตอบแทนผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ของการจ้างงานเชิงสังคมสามารถสะท้อนถึงผลตอบแทนทางสังคมต่อหนึ่งหน่วยคนพิการว่าเกิดผลตอบแทนต่อสังคมเท่าไร ไม่ว่าจะเป็นต่อตนเอง ครอบครัว องค์กร หรือแม้กระทั่งชุมชน ซึ่งช่วยในการประเมินว่าการจ้างงานเชิงสังคมดังกล่าวมีความคุ้มค่าหรือไม่ หากคำนวณผลตอบแทนทางสังคมแล้วมีค่าเท่ากับ 5.0 หมายความว่า ทุก ๆ หนึ่งบาทที่ลงทุนในโครงการการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมเท่ากับ 5.0 บาท ทั้งในประเด็นของผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน และไม่เป็นตัวเงิน โดยสูตรการคำนวณ SROI แสดงได้ในสมการที่ (3.1)

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางสังคม (SROI)} = \frac{\text{มูลค่าปัจจุบันของผลลัพธ์ทั้งหมด}}{\text{มูลค่าปัจจุบันของการลงทุน}} \quad (3.1)$$

ทั้งนี้การคำนวณผลตอบแทนทางสังคมของการจ้างงานเชิงสังคมของคนพิการจากการมีงานทำตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มาตรา 33 และมาตรา 35 จะถูกจำแนกตามลักษณะความพิการออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ความพิการทางด้านร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว ความพิการทางการมองเห็น ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย และความพิการทางด้านสติปัญญาหรือจิตใจ เนื่องจากผลตอบแทนทางสังคมอาจแตกต่างกันตามลักษณะความพิการ ด้วยสาเหตุของลักษณะการทำงาน และการใช้ชีวิต เป็นต้น

บทที่ 4

ผลการศึกษา (Results)

ผลการศึกษาเชิงประจักษ์จากการวิเคราะห์ผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดขึ้นจากการจับคู่คนพิการในการจ้างงานเชิงสังคมตามพระราชบัญญัติฯ มาตรา 33 และ 35 ของมูลนิธิอินว็ทกรรมทางสังคม โดยการจ้างงานเชิงสังคมทำให้เกิดผลผลิต (Output) 2 ประการ ได้แก่ ผลผลิตทางตรง (Direct Output) ที่เกิดขึ้นกับคนพิการที่ทำให้คนพิการมีงานทำในตลาดแรงงาน และผลผลิตทางอ้อม (Indirect Output) หรือผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นกับครอบครัว องค์กรการจ้างงาน และชุมชน ซึ่งทำให้เกิดผลลัพธ์ (Outcome) ด้วยกัน 2 รูปแบบได้แก่ ผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน (Explicit Outcome) และผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcome) (ภาพที่ 4.1) สำหรับการกำหนดของเขตของการดำเนินงาน คือ การประเมินผลตอบแทนทางสังคมของคนพิการจากการมีงานทำตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มาตรา 33 และมาตรา 35 โดยดำเนินงานโดยรูปแบบของงานวิจัยภาคสนามที่เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) ทั้งนี้การประเมินผลลัพธ์เป็นการประเมินผลลัพธ์แบบย้อนหลัง หรือการประเมินผลลัพธ์ที่มีการดำเนินการจับคู่คนพิการเข้าสู่ตลาดแรงงานเรียบร้อยแล้ว

ขั้นตอนแรกในการศึกษาเริ่มจากการกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการที่คนพิการมีงานทำตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มาตรา 33 และมาตรา 35 โดยมีมูลนิธิอินว็ทกรรมทางสังคมเป็นตัวกลางในการจับคู่ (Matching) ระหว่างคนพิการ (Supply Side) และนายจ้าง (Demand Side) ให้เกิดการจ้างงานในตลาดแรงงาน (Labor Market) โดยได้แบ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ของโครงการดังกล่าวเป็น 5 ส่วนได้แก่ คนพิการ ครอบครัวคนพิการ ชุมชนที่คนพิการอาศัยอยู่ และสถานที่ทำงาน คนพิการหรือหน่วยจ้างงานในพื้นที่ (นจพ.) โดยแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4.1

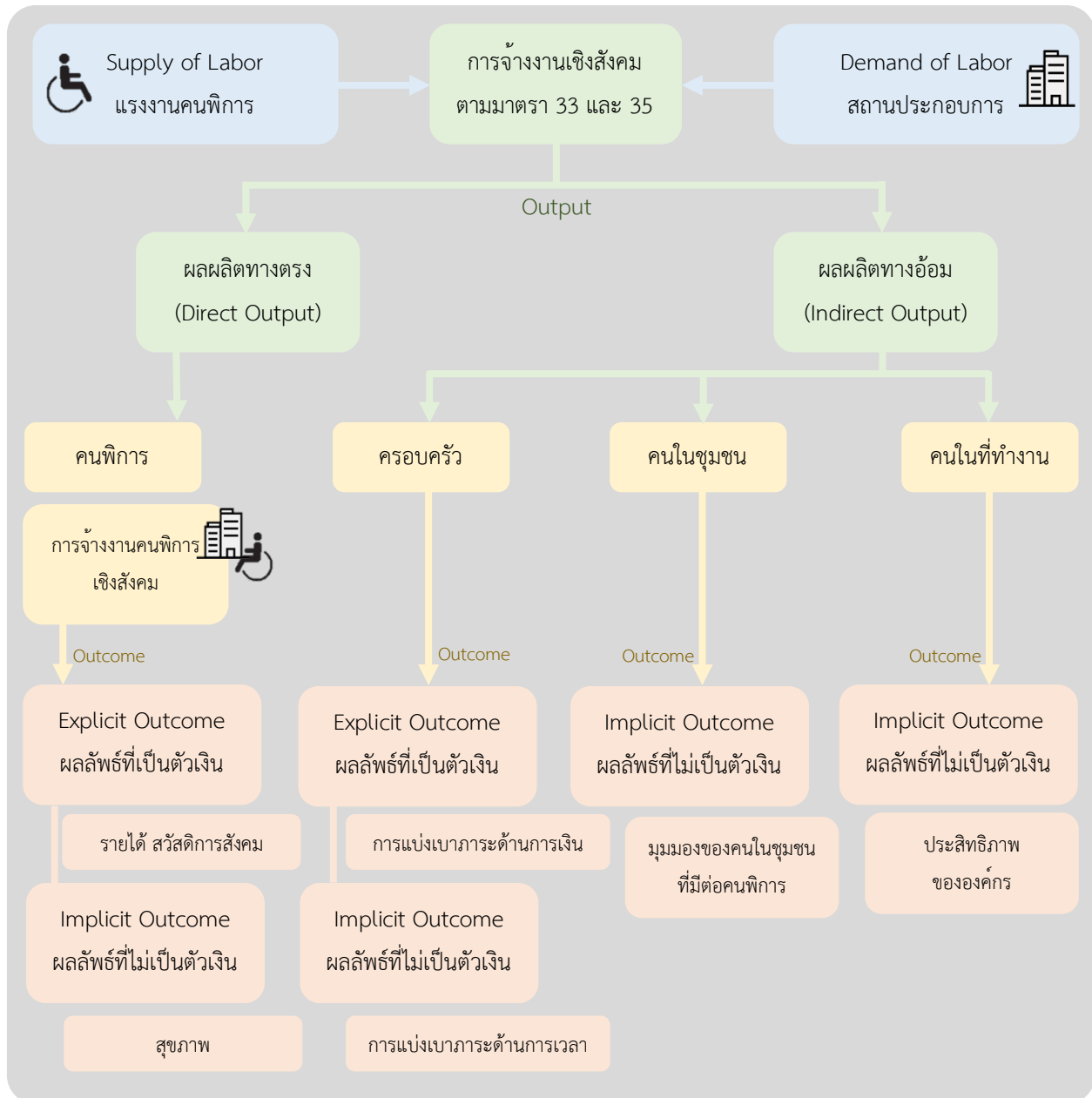
ตารางที่ 4.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	จำนวน	รายละเอียดการมีส่วนได้ส่วนเสีย
คนพิการ	114	เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง (Direct Outcome) ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการจ้างงานเชิงสังคม
ครอบครัวคนพิการ	68	เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางอ้อม (Indirect Outcome) จากการจ้างงานเชิงสังคมที่ทำให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จนสามารถแบ่งเบาภาระแก่ครอบครัวได้
ชุมชนที่คนพิการอาศัยอยู่	5	เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางอ้อม (Indirect Outcome) จากการจ้างงานเชิงสังคมที่ทำให้คนพิการมีสังคมมากยิ่งขึ้น
สถานที่ทำงานคนพิการหรือหน่วยจ้างงานในพื้นที่ (นจพ.)	20	เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางอ้อม (Indirect Output) จากการจ้างงานเชิงสังคม ที่ได้รับคนพิการเข้าทำงาน และดำเนินงาน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	จำนวน	รายละเอียดการมีส่วนได้ส่วนเสีย
		ร่วมกับมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม โดยช่วยติดต่อประสานงานตลอดจนดูแล และติดตามคนพิการตลอดระยะเวลาโครงการ

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.1 กรอบแนวคิด



ที่มา: ผู้วิจัย

ต่อมา การวิเคราะห์ห่วงโซ่เชื่อมโยงผลลัพธ์ (Mapping Outcomes) คือ การเชื่อมโยงต้นทุน (Input) ร่วมกับ ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากขั้นตอนที่ 1 โดยงานวิจัยชิ้นนี้ได้ให้คำนิยามในแต่ละประเด็นของห่วงโซ่ ดังนี้ 1) ต้นทุน (Input) หมายถึง ทรัพยากร หรืองบประมาณที่ใช้ใน

การลงทุนในการจับคู่คนพิการเข้าสู่ตลาดแรงงาน 2) ผลผลิต (Output) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมจากการจับคู่คนพิการ โดยจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ผลผลิตทางตรง (Direct Output) คือ การที่คนพิการมีงานทำในตลาดแรงงาน และผลผลิตทางอ้อม (Indirect Output) คือ ผลสืบเนื่องจากการที่คนพิการมีงานทำแล้วเกิดผลทางอ้อมแก่ครอบครัว ชุมชน และสถานที่ทำงาน 3) ผลลัพธ์ (Outcome) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการมีงานทำของคนพิการ ซึ่งงานวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของการที่คนพิการมีงานทำตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มาตรา 33 และมาตรา 35 โดยมีมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมเป็นตัวกลางในการจับคู่เท่านั้น โดยสามารถจำแนกผลลัพธ์ (Outcomes) ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcomes) และผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Explicit Outcomes)

การจ้างงานคนพิการเชิงสังคมเริ่มจากมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมจับคู่คนพิการเข้าสู่ตลาดแรงงาน โดยมีหน่วยจ้างงานในพื้นที่ (นจพ.) เป็นตัวช่วยในการเตรียมความพร้อมคนพิการก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน และคอยติดตามคนพิการหลังจ้างงานเชิงสังคม ซึ่งผลผลิตทางตรง (Direct Outputs) ที่เกิดขึ้น คือ คนพิการได้รับการจ้างงานเชิงสังคม โดยคนพิการจะเกิดการเปลี่ยนแปลง 2 ประเด็น ได้แก่ หนึ่ง การเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน (Explicit Outcomes) ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงทางด้านรายได้ และสวัสดิการทางสังคมของคนพิการ สอง การเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcomes) ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงของทักษะการทำงาน การเข้าสังคม สุขภาพร่างกาย และความสัมพันธ์กับครอบครัว

ในส่วนของทางอ้อมผลผลิตทางอ้อม (Indirect Outputs) จากการจ้างงานเชิงสังคมของผู้พิการเกิดขึ้นกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย 3 คน คือ ครอบครัวคนพิการ คนในชุมชน และสถานที่ทำงานคนพิการหรือหน่วยจ้างงานในพื้นที่ (นจพ.) โดยสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

หนึ่ง ประเด็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับครอบครัวหลังจากคนพิการได้รับการจ้างงานเชิงสังคม โดยประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน (Explicit Outcomes) คือ การเปลี่ยนแปลงของการแบ่งเบาภาระของครอบครัวด้านการเงิน และ การเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcomes) คือ การเปลี่ยนแปลงของการแบ่งเบาภาระของครอบครัวด้านอื่น ๆ เช่น ด้านเวลา

สอง ผลลัพธ์ทางอ้อมที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชน โดยเป็นรูปแบบของผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcomes) คือ การเปลี่ยนแปลงของมุมมองของคนในชุมชนที่มีต่อคนพิการ

สาม ผลลัพธ์ทางอ้อมที่เกิดขึ้นกับหน่วยงานที่คนพิการทำงาน โดยเป็นรูปแบบของผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcomes) คือ การเปลี่ยนแปลงของประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร

ทั้งนี้ผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดขึ้นสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งผลลัพธ์ทางบวก (Positive Outcome) และผลลัพธ์ทางลบ (Negative Outcome) เช่น การที่คนพิการได้รับการจ้างงานเชิงสังคมทำให้คนพิการมีรายได้สูงขึ้นนั้นก็คือผลลัพธ์ทางบวก ในขณะที่เดียวกันอาจเกิดผลทางลบได้ คือ สุขภาพกายของคนพิการอาจจะแยลงจากการทำงาน และการมีอายุที่มากขึ้น โดยสามารถทำห่วงโซ่เชื่อมโยงผลลัพธ์ (Mapping Outcomes) ได้ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ห่วงโซ่เชื่อมโยงผลลัพธ์ (Mapping Outcomes)

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ต้นทุน (Input)	ผลผลิต (Output)	ผลลัพธ์ (Outcome)
คนพิการ	-	คนพิการได้รับการจ้างงานเชิงสังคมซึ่งเป็นผลผลิตทางตรง (Direct Output) จากการจับคู่	การเปลี่ยนแปลงของคุณภาพชีวิตของคนพิการหลังจากมีการจ้างงานเชิงสังคม
ครอบครัวคนพิการ	-	เกิดผลลัพธ์ทางอ้อม (Indirect Outcome) จากคนพิการได้รับการจ้างงานเชิงสังคม	การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของครอบครัวหลังจากที่คนพิการมีงานทำ เช่น สามารถแบ่งเบาภาระแก่ครอบครัวได้
ชุมชนที่คนพิการอาศัยอยู่	-		การเปลี่ยนแปลงของมุมมองของคนในชุมชนที่มีต่อคนพิการ
สถานที่ทำงานคนพิการหรือหน่วยจ้างงานในพื้นที่ (นจพ.)	ค่าใช้จ่ายในการจับคู่คนพิการ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน		การเปลี่ยนแปลงของประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร
มูลนิธินวัตกรรมทางสังคม	ค่าใช้จ่ายในการจับคู่คนพิการ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	-	-

ที่มา: ผู้วิจัย

เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ (Outcome) จากการจ้างงานเชิงสังคมในบริษัทที่หลากหลาย เพื่อให้สะท้อนในทุกมิติของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทำให้ในบทที่ 4 ได้แบ่งหัวข้อการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ประเด็นได้แก่ 1) ผลลัพธ์จากการมีงานทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนพิการ 2) ผลลัพธ์จากการมีงานทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียครอบครัวคนพิการ 3) ผลลัพธ์จากการมีงานทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสถานที่ทำงานคนพิการหรือหน่วยจ้างงานในพื้นที่ (นจพ.) และ 4) ผลลัพธ์จากการมีงานทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชุมชนที่คนพิการอาศัยอยู่

4.1 ผลลัพธ์จากการมีงานทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนพิการ

สำหรับการวิเคราะห์ผลลัพธ์จากการมีงานทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนพิการ ได้ถูกวิเคราะห์รายละเอียดปลีกย่อยออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ผลลัพธ์จากการมีงานทำของคนพิการ 2) การประเมินผลตอบแทนทางสังคมของคนพิการ (Social Return on investment: SROI) และ 3) การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของคนพิการในมิติของการมีงานทำ

4.1.1 การวิเคราะห์ผลลัพธ์จากการมีงานทำของคนพิการ

สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนพิการในการศึกษาชิ้นนี้ได้จำแนกออกเป็น 4 กลุ่มตามลักษณะความพิการได้แก่ 1) ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย 2) ความพิการทางการมองเห็น 3) ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย และ 4) ความพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม

นอกเหนือการจัดกลุ่มตัวอย่างตามลักษณะความพิการแล้ว ยังสามารถจัดกลุ่มตัวอย่างตามระยะเวลาการเข้าร่วมโครงการการจ้างงานเชิงสังคม ได้แก่ คนพิการเข้าร่วมโครงการจ้างงานเชิงสังคมน้อยกว่า 2 ปี และมากกว่า 2 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างคนพิการ 114 คน ประกอบไปด้วย 1) ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย 44 คน คิดเป็นร้อยละ 64.71 ประกอบด้วยการจ้างงานเชิงสังคมน้อยกว่า 2 ปี จำนวน 22 คน และมากกว่า 2 ปี จำนวน 22 คน 2) ความพิการทางการมองเห็น คิดเป็นร้อยละ 44.12 ประกอบด้วยการจ้างงานเชิงสังคมน้อยกว่า 2 ปี จำนวน 18 คน และมากกว่า 2 ปี จำนวน 12 คน 3) ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย คิดเป็นร้อยละ 44.12 ประกอบด้วยการจ้างงานเชิงสังคมน้อยกว่า 2 ปี จำนวน 15 คน และมากกว่า 2 ปี จำนวน 15 คน และ 4) ความพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ คิดเป็นร้อยละ 14.71 ประกอบด้วยการจ้างงานเชิงสังคมน้อยกว่า 2 ปี จำนวน 6 คน และมากกว่า 2 ปี จำนวน 4 คน

ทั้งนี้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 114 คน พบว่าประเด็นทางด้านรายได้ของคนพิการมีปัญหาค่าผิดปกติ (Outliners) ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีค่าแยกออกจากกลุ่ม หรือผิดแปลกแตกต่างไปจากข้อมูลอื่น ๆ ทำให้การวิเคราะห์ในประเด็นทางด้านรายได้ของคนพิการมีความจำเป็นต้องกำจัด (Drop) กลุ่มตัวอย่างที่มีความผิดปกติทางด้านรายได้ออกไป เพื่อให้ผลการศึกษามีความเที่ยงตรง และสะท้อนความเป็นจริงมากที่สุด โดยหลักจากกำจัดกลุ่มตัวอย่างที่มีความผิดปกติ (Outliners) เพื่อนำมาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของรายได้คนพิการ จึงเหลือกลุ่มตัวอย่างคนพิการจำนวน 69 คน ประกอบไปด้วย 1) ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย 26 คน คิดเป็นร้อยละ 37.68 ประกอบด้วยการจ้างงานเชิงสังคมน้อยกว่า 2 ปี จำนวน 10 คน และมากกว่า 2 ปี จำนวน 16 คน 2) ความพิการทางการมองเห็น 17 คน คิดเป็นร้อยละ 24.64 ประกอบด้วยการจ้างงานเชิงสังคมน้อยกว่า 2 ปี จำนวน 11 คน และมากกว่า 2 ปี จำนวน 6 คน 3) ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย 21 คน คิดเป็นร้อยละ 30.43 ประกอบด้วยการจ้างงานเชิงสังคมน้อยกว่า 2 ปี จำนวน 7 คน และมากกว่า 2 ปี จำนวน 14 คน และ 4) ความพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ 5 คน คิดเป็นร้อยละ 7.25 ประกอบด้วยการจ้างงานเชิงสังคมน้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 คน และมากกว่า 2 ปี จำนวน 3 คน

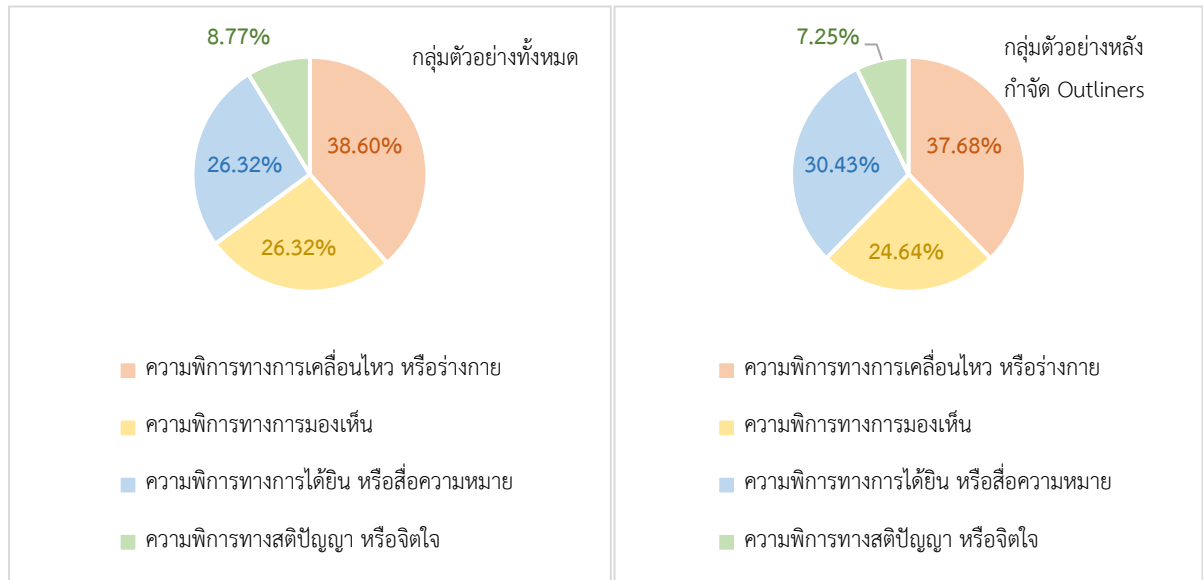
ตารางที่ 4.3 กลุ่มตัวอย่างคนพิการ

ความพิการ	ข้อมูลทั้งหมด		ข้อมูลหลังกำจัดค่าผิดปกติ (Outliners)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย	44	38.60%	26	37.68%
ความพิการทางการมองเห็น	30	26.32%	17	24.64%
ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย	30	26.32%	21	30.43%

ความพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ	10	8.77%	5	7.25%
รวม	114 คน	100.00%	69 คน	100.00%

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.2 กลุ่มตัวอย่างคนพิการ



ที่มา: ผู้วิจัย

ในการศึกษาผลลัพธ์จากการมีงานทำจากการจ้างงานเชิงสังคม สามารถเกิดขึ้นได้หลากหลายมิติ โดยในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงผลลัพธ์ทางตรงที่คนพิการได้รับการจ้างงานเชิงสังคม โดยก่อนการจ้างงานเชิงสังคมคนพิการส่วนใหญ่มีอาชีพอิสระ เช่น รับจ้างทั่วไป ค้าขาย ซึ่งเป็นอาชีพที่ไม่มั่นคง ซึ่งเฉลี่ยแล้วมีรายได้อยู่ที่ประมาณ 3,661.59 บาทต่อเดือน โดยหลังจากคนพิการได้รับการจ้างงานเชิงสังคม มีคนพิการมากถึงร้อยละ 39.13 ที่ยังคงทำอาชีพเก่าบ้าง หรือเลิกทำอาชีพเก่าแล้วมาโฟกัสที่งานที่ได้รับจากการจ้างงานเชิงสังคม แต่ทว่ามีคนพิการร้อยละ 17.39 ที่ยังคงทำอาชีพเก่าควบคู่กับงานที่ได้จากการจ้างงานเชิงสังคมอย่างเต็มที่ และสุดท้ายการจ้างงานเชิงสังคมเชิงสังคมสามารถช่วยเหลือคนพิการจากเดิมที่เป็นบุคคลว่างงานให้ได้รับการจ้างงานโดยสถานประกอบการอยู่ที่ร้อยละ 43.48 ซึ่งการที่คนพิการไม่มีงานทำ หรือมีงานทำที่ไม่มั่นคง มักส่งผลให้เกิดภาวะแก่ครอบครัวในการดูแลคนพิการไม่ว่าจะประเด็นทางด้านค่าใช้จ่าย หรือด้านเวลา ก็ตาม รวมทั้งยังส่งผลให้คนพิการอาจจะยังมีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่เท่าที่ควรอีกด้วย

หลังจากการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมทำให้คนพิการได้รับการประกอบอาชีพที่มั่นคงมากขึ้น มีเงินเดือนที่สูงมากขึ้น ซึ่งนอกเหนือจากคนพิการที่ได้รับโอกาสจากมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมในการมีอาชีพประจำ คนพิการบางคนยังคงมีอาชีพเสริมจากการรับจ้างต่าง ๆ เหมือนกับก่อนได้รับการจ้างงานเชิงสังคม โดยหลังการจ้างงานเชิงสังคมคนพิการรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 10,816.86 บาทต่อเดือน เพราะฉะนั้นแล้วการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมทำให้คนพิการมีรายได้เฉลี่ยสูงขึ้นถึง 7,155.26 บาทต่อเดือน ซึ่งสูงขึ้นถึงร้อยละ 195.41 (ดังตารางที่ 4.4)

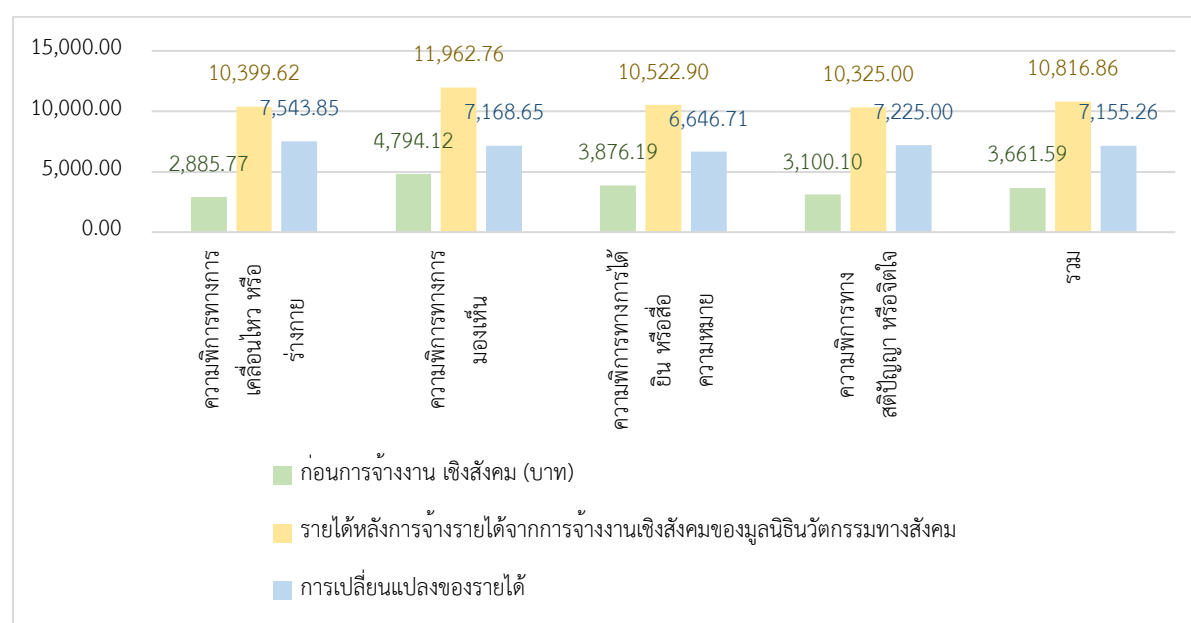
ประเด็นต่อไปจะศึกษาถึงไปถึงรายได้ที่สูงขึ้นจากการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมในมุมมองความแตกต่างกันของลักษณะการจ้างงาน โดยลักษณะการจ้างงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1) การจ้างงานตามมาตรา 33 โดยเป็นรูปแบบของการจ้างงานประจำ และ 2) การจ้างงานตามมาตรา 35 โดยจำแนกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 2.1) รูปแบบการจ้างงานประจำ 2.2) รูปแบบการจ้างงานแบบกำกับตนเอง และ 2.3) รูปแบบการจ้างงานแบบโครงการอาชีพ ซึ่งเป็นการให้เงินอุดหนุนแก่ผู้พิการในการสร้างอาชีพ โดยผลการศึกษาพบว่า การจ้างงานตามมาตรา 35 รูปแบบงานประจำสามารถทำให้คนพิการมีรายได้สูงขึ้นมากที่สุดประมาณ 7,199.84 บาทต่อเดือน ในส่วนของการจ้างงานตามมาตรา 33 ในรูปแบบงานประจำโดยรายได้สูงขึ้น 5,219.00 บาทต่อเดือน แต่ว่าการจ้างงานตามมาตรา 35 ในรูปแบบกำกับตัวเองซึ่งรายได้สูงขึ้น 7,486.50 บาทต่อเดือน โดยการจ้างงานในรูปแบบของมาตรา 35 ในโครงการการสร้างอาชีพ ไม่ได้ถูกรวบรวมในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากเป็นกลุ่มอาชีพที่มีรายได้ที่ไม่แน่นอน (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.4 รายได้คนพิการจำแนกตามลักษณะความพิการ

	ก่อนการจ้างงาน เชิงสังคม (บาทต่อเดือน)	หลังการจ้างงาน เชิงสังคม (บาทต่อเดือน)	การเปลี่ยนแปลง (บาทต่อเดือน)	คิดเป็นร้อยละ
ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย	2,885.77	10,399.62	7,543.85	261.42%
ความพิการทางการมองเห็น	4,794.12	11,962.76	7,168.65	149.53%
ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย	3,876.19	10,522.90	6,646.71	171.48%
ความพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ	3,100.10	10,325.00	7,225.00	233.06%
รวม	3,661.59	10,816.86	7,155.26	195.41%

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.3 รายได้คนพิการจำแนกตามลักษณะความพิการ



ที่มา: ผู้วิจัย

ตารางที่ 4.5 รายได้คนพิการจำแนกตามลักษณะการทำงานเชิงสังคม

	การทำงานตามมาตรา 33		การทำงานตามมาตรา 35			
	รูปแบบงานประจำ		รูปแบบงานประจำ		รูปแบบงานกำกับตนเอง	
	รายได้ก่อนการทำงาน (บาท/เดือน)	รายได้ที่สูงขึ้นจากการจ้างงาน (บาท/เดือน)	รายได้ก่อนการทำงาน (บาท/เดือน)	รายได้ที่สูงขึ้นจากการจ้างงาน (บาท/เดือน)	รายได้ก่อนการทำงาน (บาท/เดือน)	รายได้ที่สูงขึ้นจากการจ้างงาน (บาท/เดือน)
รายได้	3,500.00	5,219.00	3,252.68	7,199.84	6,000.00	7,486.50

ที่มา: ผู้วิจัย

นอกเหนือจากประเด็นทางรายได้ที่สูงขึ้นจากการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม ยังส่งผลกระทบต่อทางประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ ประเด็นที่ 1 เงินออม พบว่า คนพิการมีเงินออมที่สูงขึ้นมากขึ้น ประมาณ 1,113.15 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 150.07 (ตารางที่ 4.6) ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการที่คนพิการมีรายได้ที่มั่นคง และสูงขึ้น นอกเหนือจากประเด็นของรายได้ และเงินออมที่ดีขึ้น ที่เป็นตัวสะท้อนถึงการจัดสรรเงินที่มีประสิทธิภาพแล้ว ยังพบว่าคนพิการบางส่วนมีหนี้สินที่สูงขึ้น ซึ่งหนี้สินดังกล่าวส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของสินทรัพย์ (Asset) ไม่ว่าจะเป็นยานพาหนะในการขับขี่ไปทำงาน หรือเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่เกิดประโยชน์ หรือสร้างความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต เพราะฉะนั้นประเด็นของหนี้สินจึงไม่มีนัยสำคัญมากนัก เนื่องจากคนพิการในภาพรวมมีความสามารถจัดสรรเงินที่ดีขึ้น และมีเงินเพียงพอต่อการใช้จ่ายในการดำรงชีวิตในแต่ละเดือนที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนได้รับการจ้างงานเชิงสังคม

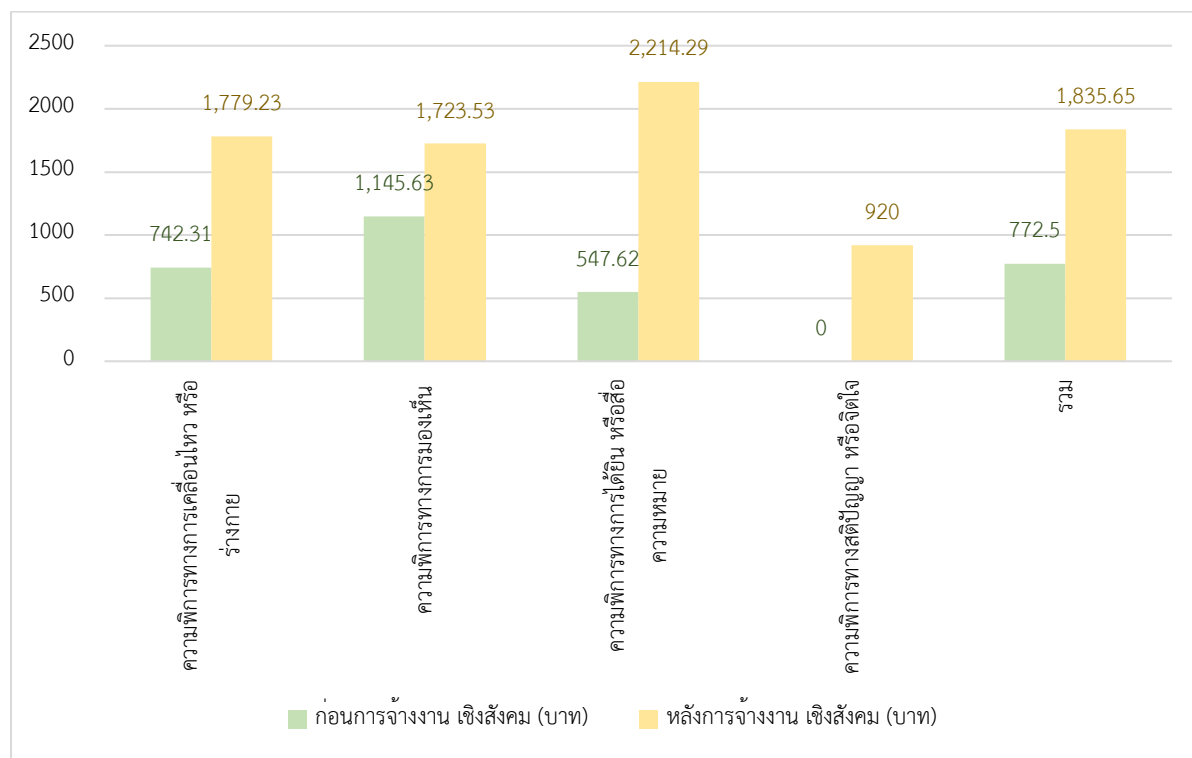
ต่อมา ประเด็นที่ 2 เงินคนพิการให้แก่ครอบครัว พบว่า หลังจากคนพิการมีรายได้ที่สูงขึ้นสามารถแบ่งเบาภาระครอบครัวได้มากขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการช่วยเหลือทางด้านการเงินของคนพิการที่มีต่อครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการให้เงินสดกับครอบครัว การซื้อของเข้าบ้าน จนกระทั่งการจ่ายค่าสาธารณูปโภคแก่ครอบครัว โดยคนพิการได้ให้เงินกับครอบครัวสูงขึ้น 1,611.17 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 128.25 (ตารางที่ 4.7) ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความอยู่ดีมีสุขของคนพิการและครอบครัวที่สูงขึ้น เพราะฉะนั้นแล้วการจ้างงานเชิงสังคมจะทำให้คุณภาพชีวิตของคนพิการดีขึ้นแล้ว ยังสร้างผลสืบเนื่องต่อไปยังคุณภาพชีวิตของครอบครัวคนพิการที่สูงขึ้นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียครอบครัวคนพิการในหัวข้อที่ 4.2

ตารางที่ 4.6 เงินออมคนพิการจำแนกตามลักษณะความพิการ

	ก่อนการจ้างงาน เชิงสังคม (บาทต่อเดือน)	หลังการจ้างงาน เชิงสังคม (บาทต่อเดือน)	การเปลี่ยนแปลง (%)
ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย	742.31	1,779.23	139.69%
ความพิการทางการมองเห็น	1,145.63	1,723.53	50.44%
ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย	547.62	2,214.29	304.35%
ความพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ	0.00	920.00	-
รวม	772.50	1,835.65	150.07%

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.4 เงินออมคนพิการจำแนกตามลักษณะความพิการ



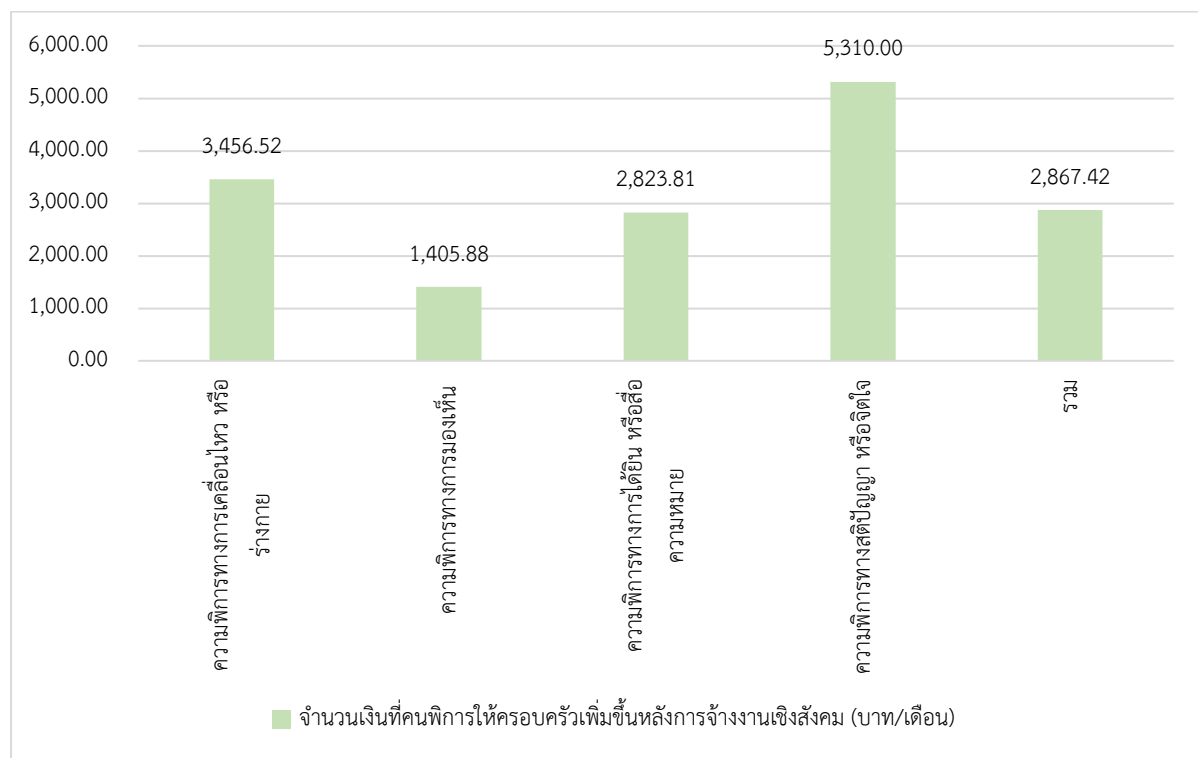
ที่มา: ผู้วิจัย

ตารางที่ 4.7 จำนวนเงินที่คนพิการให้ครอบครัวเพิ่มขึ้นหลังการจ้างงานเชิงสังคม

	จำนวนเงินที่คนพิการให้ครอบครัวเพิ่มขึ้น หลังการจ้างงานเชิงสังคม (บาทต่อเดือน)	การเปลี่ยนแปลง (%)
ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย	3,456.52	161.86%
ความพิการทางการมองเห็น	1,405.88	20.10%
ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย	2,823.81	157.83%
ความพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ	5,310.00	178.74%
รวม	2,867.42	128.25%

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.5 จำนวนเงินที่คนพิการให้ครอบครัวเพิ่มขึ้นหลังการจ้างงานเชิงสังคม



ที่มา: ผู้วิจัย

ตารางที่ 4.8 การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ของคนพิการ

	การเปลี่ยนแปลงของ คนพิการทางการเคลื่อนไหว หรือ ร่างกาย			การเปลี่ยนแปลงของ คนพิการทางการมองเห็น			การเปลี่ยนแปลงของ คนพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย			การเปลี่ยนแปลงของ คนพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ			การเปลี่ยนแปลงของ คนพิการในภาพรวม		
	แย่ลง	คงเดิม	ดีขึ้น	แย่ลง	คงเดิม	ดีขึ้น	แย่ลง	คงเดิม	ดีขึ้น	แย่ลง	คงเดิม	ดีขึ้น	แย่ลง	คงเดิม	ดีขึ้น
สุขภาพร่างกาย	3 6.82%	17 38.64%	24 54.55%	0 0.00%	11 36.67%	19 63.33%	0 0.00%	14 46.67%	16 53.33%	0 0.00%	1 10.00%	9 90.00%	3 2.63%	43 37.72%	68 59.65%
สุขภาพจิต	0 0.00%	11 25.00%	33 75.00%	3 10.00%	11 36.67%	16 53.33%	0 0.00%	10 33.33%	20 66.67%	0 0.00%	3 30.00%	7 70.00%	3 2.63%	35 30.70%	76 66.67%
การเห็นคุณค่าของตัวเอง มีความภาคภูมิใจ รู้สึกว่าเป็นภาระ	0 0.00%	6 13.64%	38 83.36%	0 0.00%	3 10.00%	27 90.00%	0 0.00%	5 16.67%	25 83.33%	0 0.00%	1 10.00%	9 90.00%	0 0.00%	15 13.16%	99 86.84%
การได้แสดงศักยภาพของตนเองด้านการทำงาน และหาเลี้ยงชีพ	0 0.00%	9 20.45%	35 79.55%	0 0.00%	3 10.00%	27 90.00%	0 0.00%	7 23.33%	23 76.67%	0 0.00%	2 20.00%	8 80.00%	0 0.00%	21 18.42%	93 81.58%
มีแรงบันดาลใจ มีเป้าหมายในชีวิต	0 0.00%	11 25.00%	33 75.00%	0 0.00%	12 40.00%	18 60.00%	0 0.00%	18 60.00%	12 40.00%	0 0.00%	2 20.00%	8 80.00%	0 0.00%	43 37.72%	71 62.28%
การเป็นที่ยอมรับกับครอบครัว และชุมชน และการเป็นแบบอย่างให้คนพิการคนอื่น	0 0.00%	7 15.91%	37 84.09%	0 0.00%	6 20.00%	24 80.00%	0 0.00%	8 26.67%	22 73.33%	0 0.00%	1 10.00%	9 90.00%	0 0.00%	22 19.30%	92 80.70%
ทักษะการทำงาน (คอมพิวเตอร์ / ภาษาอังกฤษ / soft skill / อื่น ๆ)	0 0.00%	12 27.27%	32 72.73%	0 0.00%	7 23.33%	23 76.67%	0 0.00%	18 60.00%	12 40.00%	0 0.00%	1 10.00%	9 90.00%	0 0.00%	38 33.33%	76 66.67%
ทักษะการใช้ชีวิต (การขับขีรถเอง การใช้บริการขนส่งสาธารณะ)	0 0.00%	11 25.00%	33 75.00%	0 0.00%	11 36.67%	19 63.33%	0 0.00%	13 43.33%	17 56.67%	0 0.00%	1 10.00%	9 90.00%	0 0.00%	36 31.58%	78 68.42%
ทักษะการเข้าสังคม (เล่นกีฬาหรืองานอดิเรกใหม่ มีเพื่อนมากขึ้น ไปเที่ยวสถานที่ใหม่ เข้าร่วมกิจกรรมใหม่ ๆ มากขึ้น)	0 0.00%	14 31.82%	30 68.18%	0 0.00%	14 46.67%	16 53.33%	0 0.00%	5 16.67%	25 83.33%	0 0.00%	3 30.00%	7 70.00%	0 0.00%	36 31.58%	78 68.42%
ความสัมพันธ์กับครอบครัว (ความอบอุ่นในครอบครัว)	0 0.00%	9 20.45%	35 79.55%	0 0.00%	14 46.67%	16 53.33%	0 0.00%	6 20.00%	24 80.00%	0 0.00%	1 10.00%	9 90.00%	0 0.00%	30 26.32%	84 73.68%

ที่มา: ผู้วิจัย

การจ้างงานเชิงสังคมทำให้คนพิการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งสามารถจำแนกผลลัพธ์ (Outcomes) ได้ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน (Explicit Outcomes) และผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcomes)

ผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน (Explicit Outcomes) ที่เกิดขึ้นจากการจ้างงานเชิงสังคม ได้แก่ คนพิการมีรายได้ที่สูงขึ้น และมั่นคงมากขึ้นจากการช่วยเหลือของมูลนิธิทางสังคมในการจัดหางานตามมาตรา 33 และมาตรา 35 ซึ่งส่งผลให้คนพิการมีเงินออมสูงขึ้นเพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงในชีวิต อีกทั้งยังสามารถช่วยเหลือแบ่งเบาภาระให้กับครอบครัวได้อีกด้วยไม่ว่าจะเป็นค่าสาธารณูปโภค หรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ซึ่งประเด็นดังกล่าวได้อธิบายไปในก่อนหน้านี้แล้ว

ในลำดับถัดไปจะเป็นการอภิปรายถึงผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcomes) ที่เกิดขึ้นหลังจากการจ้างงานเชิงสังคม โดยมีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลากหลายประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพร่างกายคนพิการ พบว่า ในภาพรวมคนพิการมีสุขภาพร่างกายที่ดีขึ้นมากถึงร้อยละ 59.65 อาจเป็นสาเหตุมาจากได้ทำงานเปรียบเสมือนทำให้คนพิการได้ออกกำลังกาย จากการขยับเขยื้อนร่างกาย ทำให้ร่างกายแข็งแรงขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการทำงานอาจจะทำให้คนพิการบางกลุ่มมีสุขภาพที่แย่ลงได้ ซึ่งพบว่าร้อยละ 2.63 ระบุว่าเกิดจากการถดถอยของร่างกายตามอายุคนพิการ ซึ่งในภาพรวมการจ้างงานเชิงสังคมทำให้คนพิการได้อยู่ในสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสมกับสภาวะความพิการของตนเอง ซึ่งทำให้คนพิการได้ใช้แรงงานอย่างเหมาะสม ไม่ทำงานหนักจนเกินไปจนส่งผลเสียต่อร่างกาย (ภาพที่ 4.6)

ประเด็นที่ 2 การเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพจิตคนพิการ พบว่า ในภาพรวมคนพิการมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้นถึงร้อยละ 66.67 อาจเป็นผลมาจากคนพิการมีสังคมที่มากขึ้น ความเครียดลดลงจากการได้พบปะเพื่อนฝูง อีกทั้งการทำงานในปัจจุบันมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี เพื่อนร่วมงานที่ดี ทำให้คนพิการมีสุขภาพจิตที่เข้มแข็งขึ้น แต่ในบางกลุ่มคนพิการได้ให้ความเห็นในประเด็นสุขภาพจิตว่าเป็นผลสืบเนื่องจากการมีรายได้ที่มั่นคง การมีสภาพคล่องทางการเงินที่ดี ทำให้ช่วยลดความเครียด และความกังวลใจด้านการใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน (ภาพที่ 4.7)

ประเด็นที่ 3 การเปลี่ยนแปลงด้านการเห็นคุณค่าของตนเอง พบว่า คนพิการมีรู้ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้นประมาณร้อยละ 86.84 ซึ่งถือว่าเป็นอัตราส่วนที่สูงมากเมื่อเทียบกับประเด็นผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงินด้านอื่น ๆ ซึ่งการเห็นคุณค่าในตัวเองที่สูงขึ้นเป็นผลสืบเนื่องจากประเด็นด้านอื่นไม่ว่าจะเป็นการมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ที่สูงขึ้น ไม่เป็นภาระต่อครอบครัว และช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง แล้วเกิดความพยายามที่จะทำให้ชีวิตดีขึ้นมากกว่าเดิม เป็นต้น (ภาพที่ 4.8)

ประเด็นที่ 4 การเปลี่ยนแปลงด้านการแสดงศักยภาพของตนเอง พบว่า คนพิการมีความรู้สึกว่าได้แสดงศักยภาพในตนเองสูงขึ้นถึงร้อยละ 81.56 ซึ่งเป็นผลมาจากการทำงานเชิงสังคมที่ทำให้คนพิการได้ทำงานในสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่มีการพบปะคนที่หลากหลายขึ้น ทำให้คนภายนอกเปลี่ยนทัศนคติ และมุมมองที่มีต่อคนพิการในด้านของศักยภาพด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการทำงาน และการใช้ชีวิต (ภาพที่ 4.9)

ประเด็นที่ 5 การเปลี่ยนแปลงด้านการมีแรงบันดาลใจ หรือเป้าหมายในชีวิตของคนพิการ พบว่าคนพิการรู้สึกมีแรงบันดาลใจ และเป้าหมายในชีวิตมากขึ้นร้อยละ 62.28 โดยหลังจากคนพิการได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทำให้คนพิการได้สังเกตเห็นถึงการมีชีวิตอยู่ และได้สร้างเป้าหมายในอนาคตอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น (ภาพที่ 4.10)

ประเด็นที่ 6 การเปลี่ยนแปลงด้านการเป็นที่ยอมรับในสังคมของคนพิการ พบว่า ในมุมมองคนพิการรู้สึกว่าการเป็นที่ยอมรับของสังคมมากขึ้นถึงร้อยละ 80.70 ซึ่งเป็นประเด็นที่ดีที่ทำให้คนพิการมีความรู้สึกเชิงบวกต่อสังคมภายนอก ไม่มองว่าคนภายนอกจะรู้สึกว่าเป็นภาระ การที่สังคมได้สังเกตเห็นคุณค่าของคนพิการมากขึ้นเป็นผลมาจากการที่คนพิการได้แสดงศักยภาพต่อโลกภายนอกที่มากขึ้นทั้งในด้านการทำงาน และการดำรงชีวิต (ภาพที่ 4.11)

ประเด็นที่ 7 การเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการทำงานของคนพิการ พบว่า ทักษะการทำงานของคนพิการได้ถูกพัฒนาสูงขึ้นร้อยละ 66.67 เนื่องจากคนพิการได้เรียนรู้ ฝึกฝนพัฒนาทักษะการทำงานเพื่อนำมาปรับใช้ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นซึ่งเกิดกับกลุ่มแรงงานที่ใช้ทักษะ (Skilled Labor) เช่น พนักงานธุรการ แต่มีคนพิการบางส่วนประมาณร้อยละ 33.33 ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทักษะทางการทำงาน อาจเป็นผลมาจากรูปแบบการจ้างงานที่เป็นในลักษณะของแรงงานไร้ทักษะ (Unskilled Labor) เช่น พนักงานทำความสะอาด (ภาพที่ 4.12)

ประเด็นที่ 8 การเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการใช้ชีวิตของคนพิการ พบว่า คนพิการมีทักษะในการใช้ชีวิตที่ดีขึ้นประมาณร้อยละ 68.42 ไม่ว่าจะเป็นด้านการช่วยเหลือตนเอง ที่สามารถไปไหนมาไหนได้ด้วยตนเอง หรือจนกระทั่งการดำเนินชีวิตประจำวันทุกอย่างได้ด้วยตนเองโดยปราศจากการช่วยเหลือของครอบครัว และคนรอบข้าง (ภาพที่ 4.13)

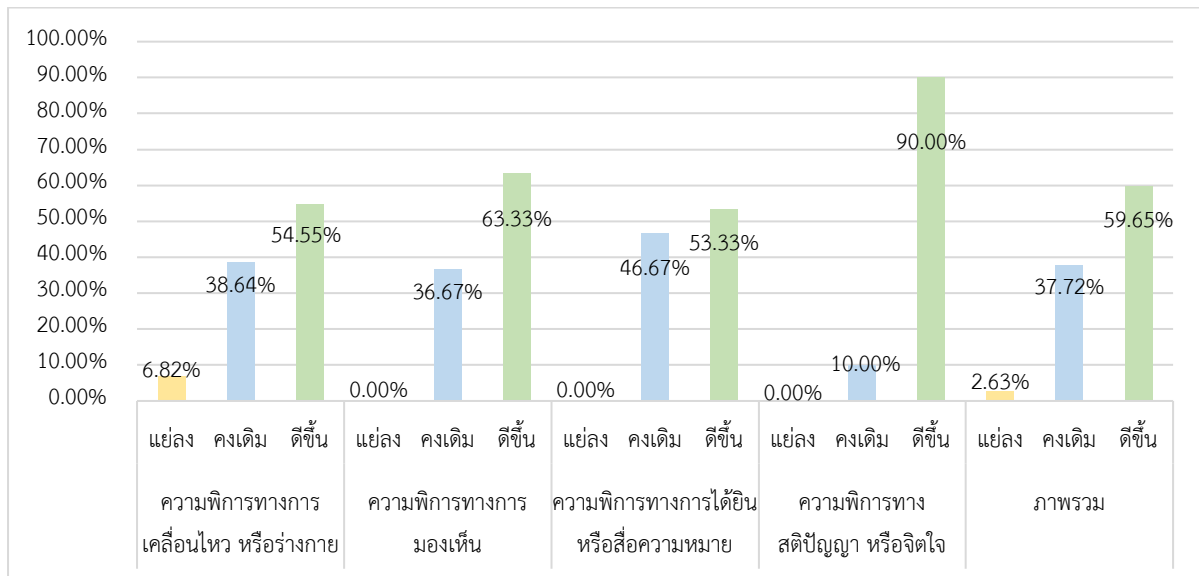
ประเด็นที่ 9 การเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการเข้าสังคมของคนพิการ พบว่า คนพิการมีทักษะการเข้าสังคมที่ดีขึ้นร้อยละ 68.42 เป็นผลมาจากการร่วมงานกับบุคคลอื่นที่มากขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีที่ทำให้คนพิการมีสังคมโดยจะทำให้คนพิการไม่ได้รู้สึกโดดเดี่ยวในการใช้ชีวิต หรืออยู่กับเพียงครอบครัวเพียงอย่างเดียว อีกทั้งการทำงานในโครงการจ้างงานเชิงสังคมทำให้คนพิการมีบทบาทในสังคมมากขึ้น มีปากมีเสียง เป็นที่ยอมรับที่สูงขึ้นอีกด้วย (ภาพที่ 4.14)

ประเด็นที่ 10 การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวของคนพิการ พบว่า คนพิการมีความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ดีขึ้น หรือมีความอบอุ่นในครอบครัวที่สูงขึ้นประมาณร้อยละ 73.68 ซึ่งเป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากประเด็นของคนพิการที่มีการเข้าสังคมที่ดีขึ้น ทำให้ลดภาระให้กับครอบครัวทั้งการเดินทางการใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้บรรยากาศในครอบครัวเป็นบรรยากาศที่ดี และอบอุ่นขึ้น ทำให้คนพิการมีความรู้สึกสบายใจที่จะพูดคุยปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัวมากขึ้น ทำให้เกิดการใช้ชีวิตของตนเอง และครอบครัวที่มีความสุขมากยิ่งขึ้นอีกด้วย (ภาพที่ 4.15)

จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่า การจ้างงานเชิงสังคมทำให้ชีวิตคนพิการมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านตัวเงิน และไม่ใช้ตัว

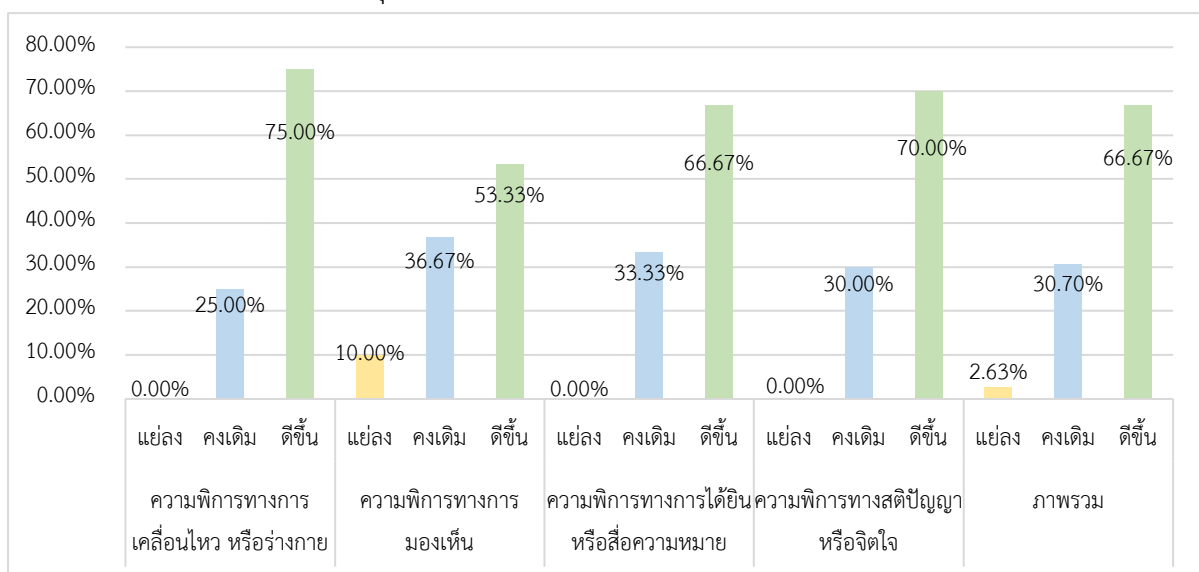
เงิน อย่างไรก็ตามการจ้างงานเชิงสังคมมีต้นทุนในการดำเนินงานที่ทำการจับคู่การจ้างงานระหว่างนายจ้าง และแรงงานคนพิการ หรือต้นทุนจากการให้เงินอุดหนุนในการสร้างอาชีพแก่คนพิการ ในประเด็นถัดไป คณะผู้วิจัยได้พยายามคำนวณผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการจ้างงานเชิงสังคมให้ออกมาอยู่ในรูปของตัวเลขเพื่อ สามารถสะท้อนถึงมูลค่าที่เกิดขึ้นจากการที่มูลนิธินวัตกรรมทางสังคมลงทุนในการจัดทำโครงการการจ้างงาน เชิงสังคม เพื่อพิสูจน์ว่าการดำเนินโครงการการจ้างงานเชิงสังคมมีความคุ้มค่าหรือไม่ ด้วยวิธีประเมิน ผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on investment: SROI)

ภาพที่ 4.6 การเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพร่างกายคนพิการ



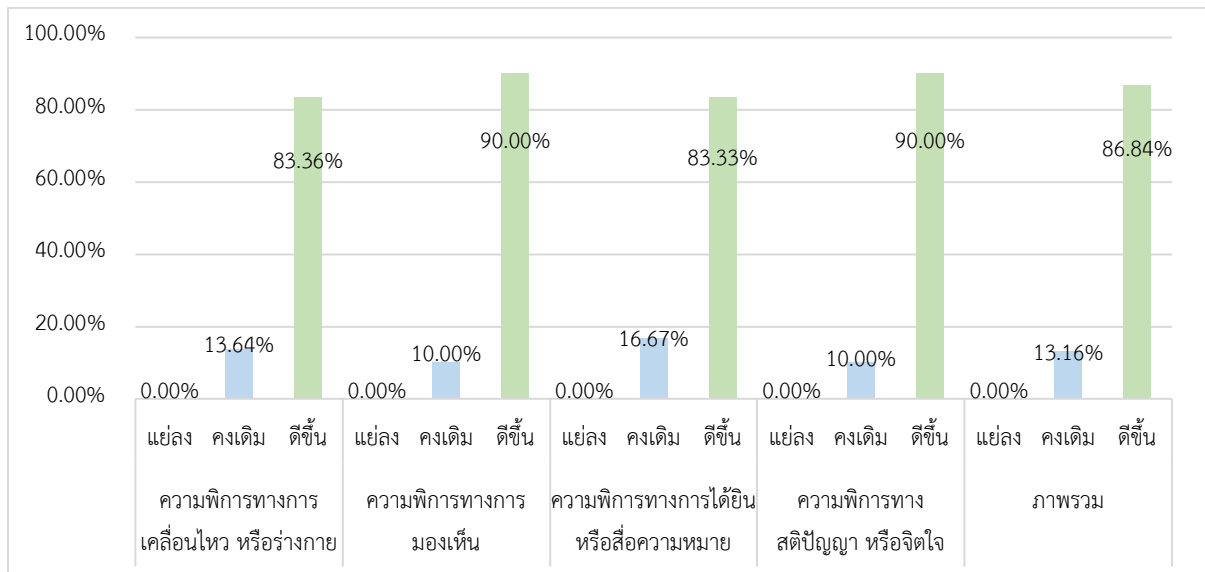
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.7 การเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพจิตคนพิการ



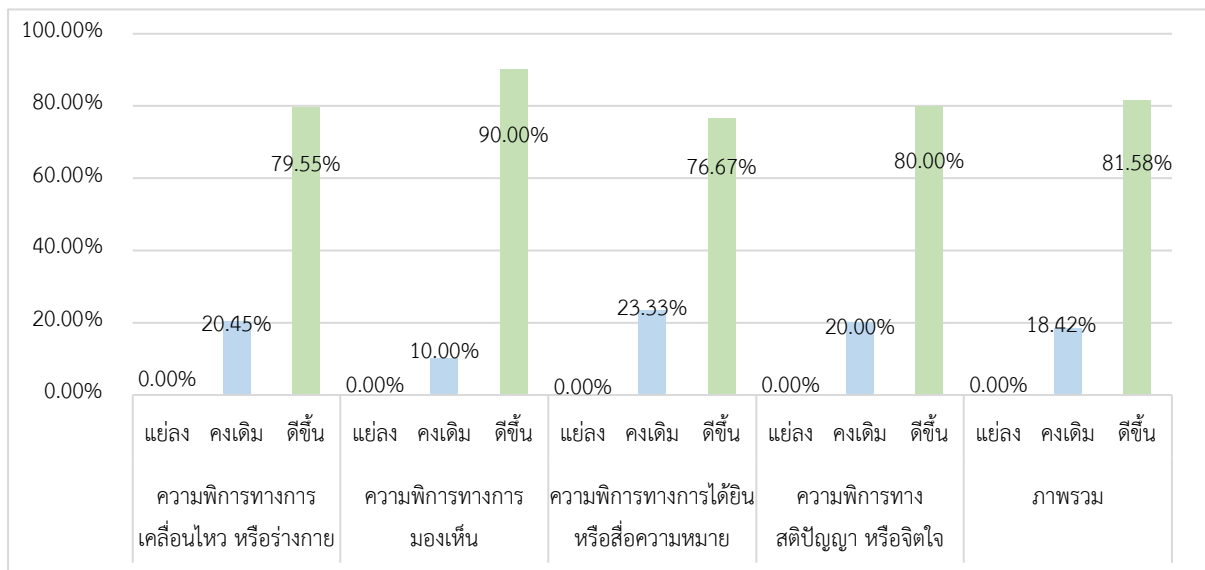
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.8 การเปลี่ยนแปลงด้านการเห็นคุณค่าของตนเอง



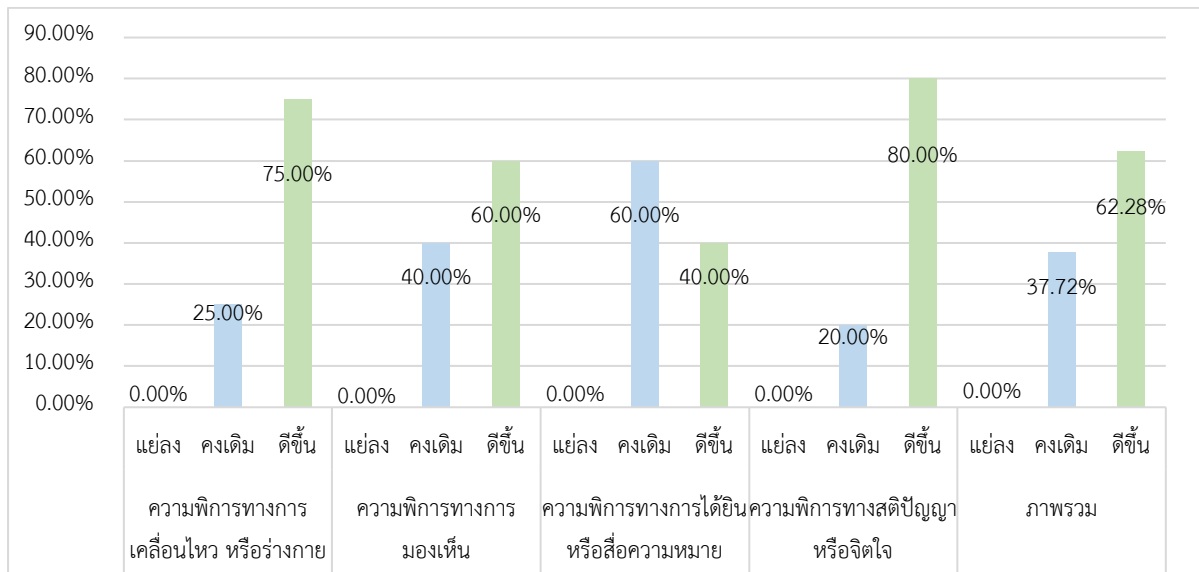
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.9 การเปลี่ยนแปลงด้านการแสดงศักยภาพของตนเอง



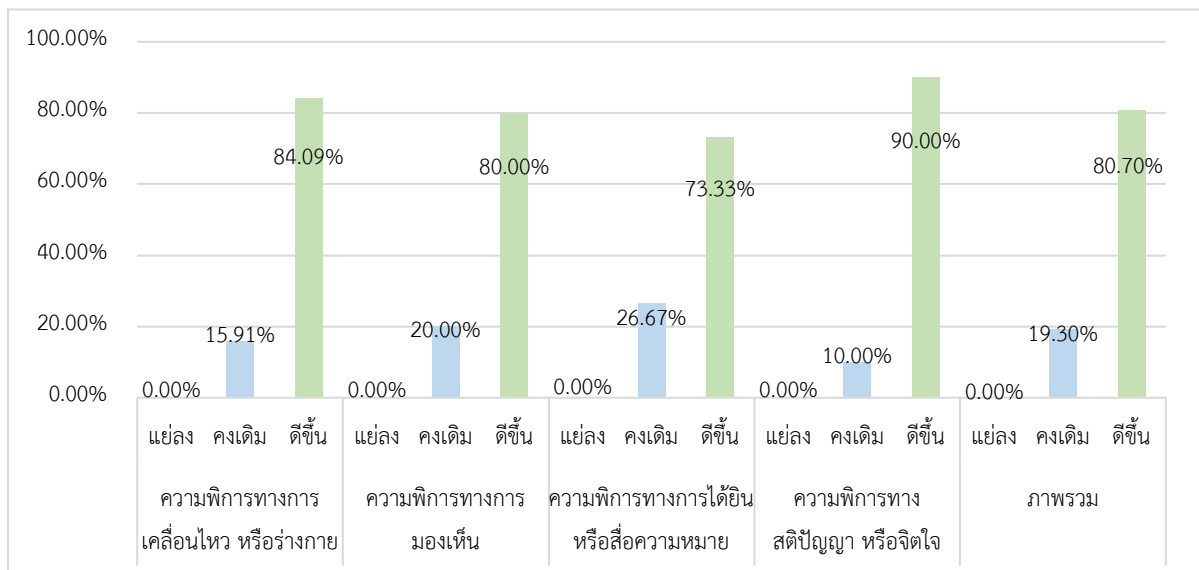
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.10 การเปลี่ยนแปลงด้านการมีแรงบันดาลใจ หรือเป้าหมายในชีวิตของคนพิการ



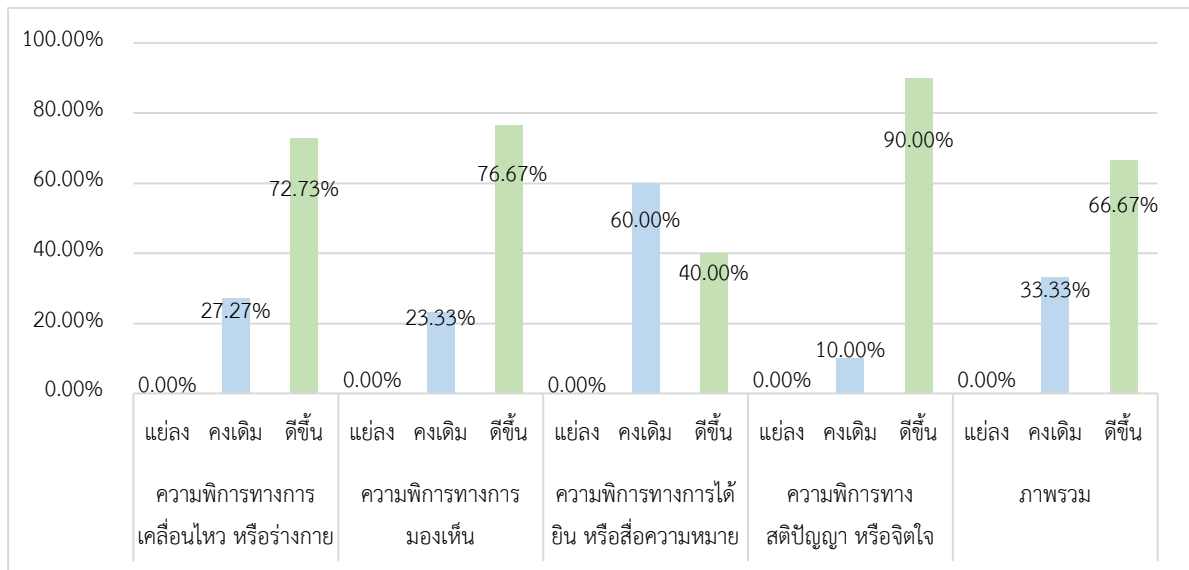
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.11 การเปลี่ยนแปลงด้านการเป็นที่ยอมรับในสังคมของคนพิการ



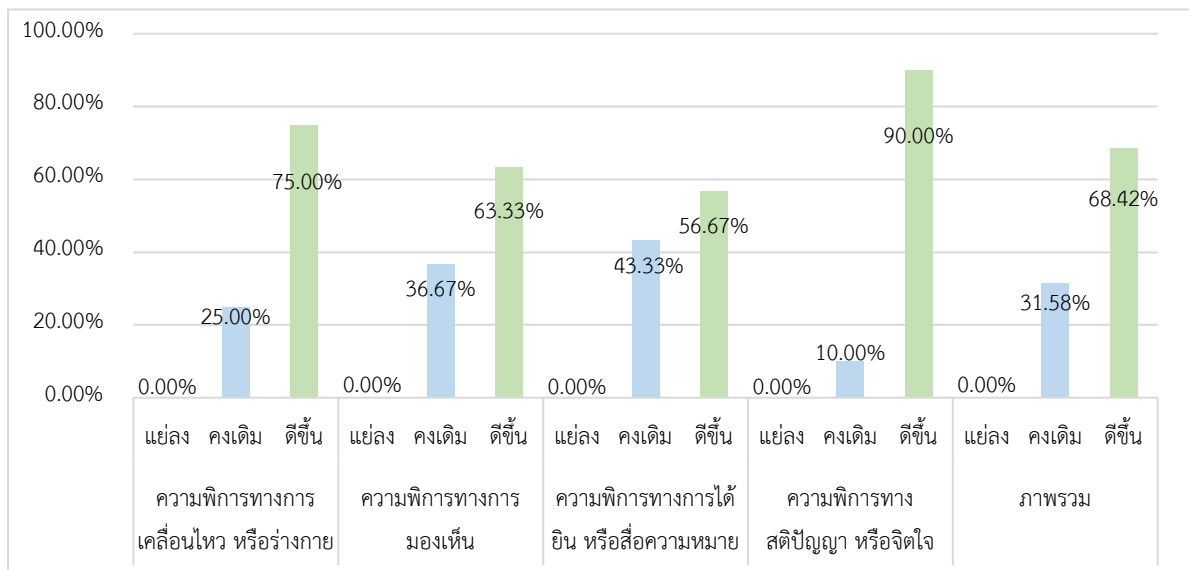
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.12 การเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการทำงานของคนพิการ



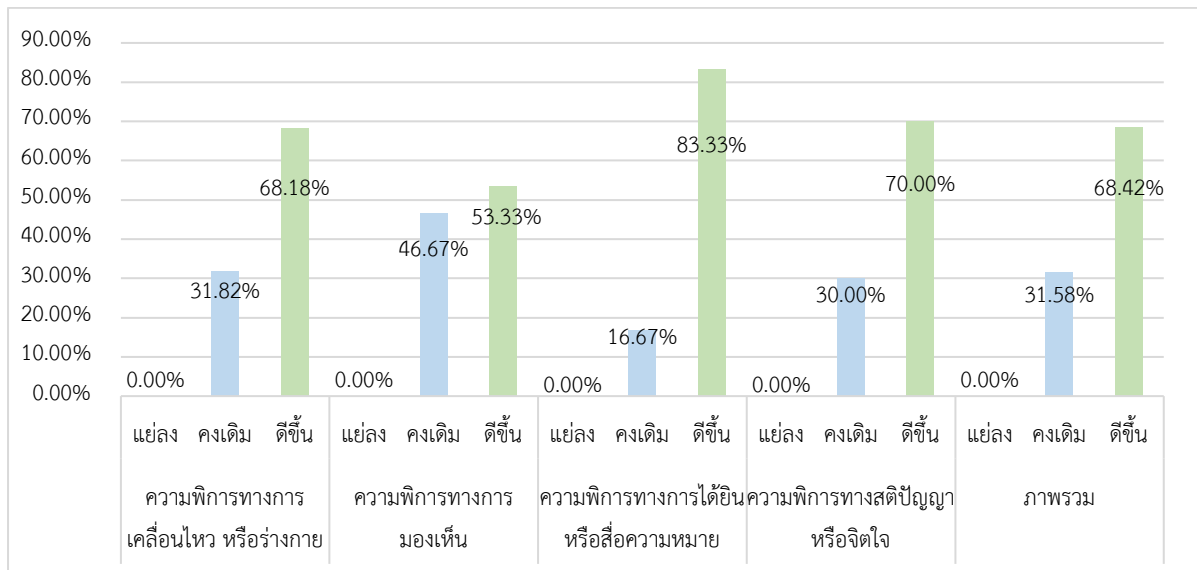
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.13 การเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการใช้ชีวิตของคนพิการ



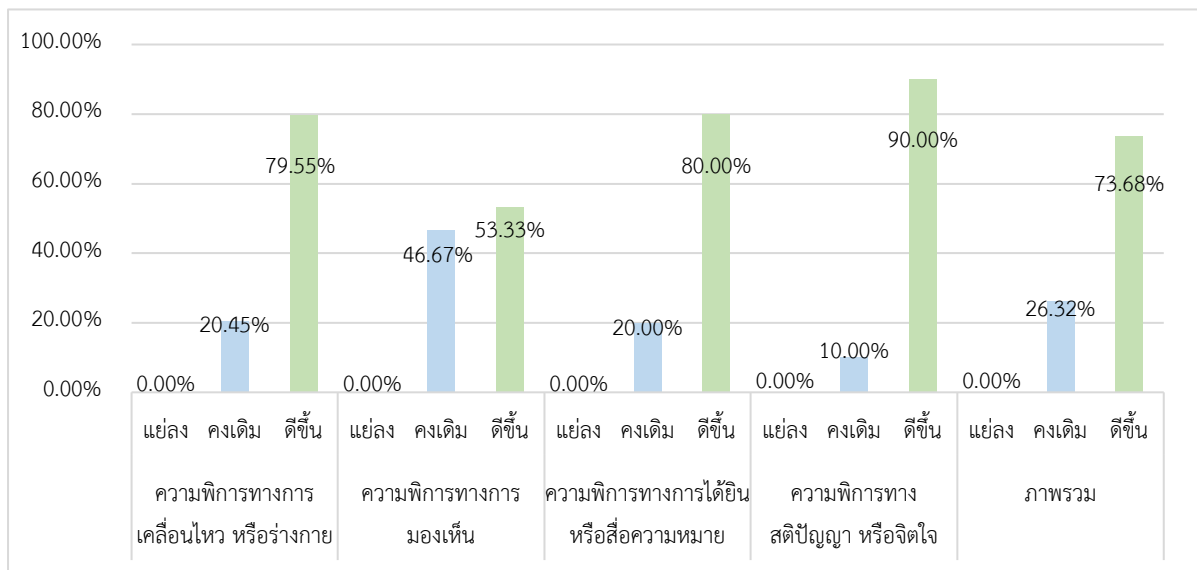
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.14 การเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการเข้าสังคมของคนพิการ



ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.15 การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวของคนพิการ



ที่มา: ผู้วิจัย

4.1.2 การประเมินผลตอบแทนทางสังคมของคนพิการ (Social Return on investment: SROI)

การประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on investment: SROI) เป็นวิธีการประเมินที่ทำให้ทราบถึงความเข้าใจ และขนาดของมูลค่าทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ซึ่งประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Accounting) และการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost-Benefit Analysis) (โชติกา ภาชีผล, 2017)

ในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการประเมินผลตอบแทนทางสังคมของคนพิการจากการมีงานทำตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มาตรา 33 และมาตรา 35 ซึ่งสามารถประเมินการเปลี่ยนแปลง และประเมินมูลค่าผลลัพธ์ของการจ้างงานคนพิการทั้งผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน (Explicit Outcomes) และผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcomes) เพื่อสะท้อนถึงความ “คุ้มค่า” หรือมูลค่าทางสังคมของการจับคู่คนพิการเข้าสู่ตลาดแรงงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มาตรา 33 และมาตรา 35 ด้วยกลุ่มตัวอย่างที่มีข้อมูลอย่างถูกต้อง หรือกำจัดค่าปกติ (Outliners) เรียบร้อยแล้ว เพื่อให้ผลการศึกษาผลตอบแทนทางสังคมมีความเที่ยงตรง และสะท้อนความเป็นจริงมากที่สุด

การประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ของการจ้างงานเชิงสังคมในงานวิจัยชิ้นนี้ ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ 1) ผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน (Explicit Outcomes) ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงของรายได้ประจำ รายได้จากงานเสริม และสวัสดิการทางสังคมที่ได้รับจากรัฐบาล 2) ผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcomes) ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงของทักษะการทำงาน ทักษะการเข้าสังคม สุขภาพกาย สุขภาพจิต และ ความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยมีแนวทางการประเมินผลลัพธ์ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 การประเมินผลลัพธ์จากการจ้างงานเชิงสังคม

	ผลลัพธ์	การประเมินผลลัพธ์
ผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน	รายได้จากงานประจำ (เดือน)	การเปลี่ยนแปลงรายได้ประจำของคนพิการหลังได้รับการจ้างงานเชิงสังคม
	รายได้จากงานเสริม (เดือน)	การเปลี่ยนแปลงรายได้เสริมของคนพิการหลังได้รับการจ้างงานเชิงสังคม
	สวัสดิการทางสังคม	การเปลี่ยนแปลงของสวัสดิการทางสังคมที่คนพิการได้รับจากรัฐบาลหลังได้รับการจ้างงานเชิงสังคม เช่น เบี้ยคนพิการ เบี้ยผู้สูงอายุ เป็นต้น โดยไม่พิจารณาถึงนโยบายระยะสั้นจากรัฐบาล เช่น โครงการคนละครึ่ง โครงการเราชนะ เป็นต้น
ผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน	ทักษะทางด้านอาชีพ	การเปลี่ยนแปลงศักยภาพของคนพิการด้านการทำงาน และการหาเลี้ยงชีพ หลังได้รับการจ้างงานเชิงสังคม เช่น ทักษะทางภาษา ทักษะทางคอมพิวเตอร์
	การเข้าสังคม	การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเข้าสังคมของคนพิการหลังได้รับการจ้างงานเชิงสังคม เช่น มีเพื่อนมากขึ้น ไปท่องเที่ยว ทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น
	สุขภาพกาย	การเปลี่ยนแปลงสุขภาพร่างกายของคนพิการหลังได้รับการจ้างงานเชิงสังคม
	สุขภาพจิต	การเปลี่ยนแปลงของสุขภาพจิตของคนพิการหลังได้รับการจ้างงานเชิงสังคม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของความสุข การเห็นคุณค่าของตนเอง การมีแรงบันดาลใจ และการมีเป้าหมายในชีวิต
	ความสัมพันธ์ในครอบครัว	การเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ในครอบครัวของคนพิการหลังได้รับการจ้างงานเชิงสังคม เช่น ความอบอุ่นในครอบครัว

ที่มา: ผู้วิจัย

สำหรับการแปลงตัวแทน (Proxy) ผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงินให้อยู่ในรูปของตัวแทนทางการเงิน (Financial Proxy) ในงานชิ้นนี้ได้ใช้วิธีการถ่วงน้ำหนัก (Weighting Approach) ในประเด็นของผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงินเมื่อเทียบจากการเปลี่ยนแปลงของรายได้ประจำเป็นตัวแปรฐาน (Base Outcome) ตัวอย่างเช่น หากผู้พิการมีรายได้อยู่ที่ 1,000 บาท แล้วให้ความสำคัญโดยการถ่วงกับประเด็นทางด้านสุขภาพร่างกายอยู่ที่ร้อยละ 30 ของรายได้ หมายความว่าตัวแทนทางการเงิน (Financial Proxy) ของสุขภาพร่างกายอยู่ที่ 300 บาท เป็นต้น ทำให้การใช้วิธีการถ่วงน้ำหนัก (Weighting) จากรายได้ประจำเป็นการขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละบุคคลที่ประเมินค่าออกมา ซึ่งสามารถสะท้อนมูลค่าสิ่งนั้นของปัจเจกบุคคลได้อย่างเหมาะสมกับศักยภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลนั้น ๆ

แต่ทว่ามูลค่าของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นยังไม่ใช่มูลค่าที่แท้จริงของโครงการการจ้างงานเชิงสังคม ซึ่งมูลค่าที่เกิดขึ้นอาจเกิดจากการได้รับอิทธิพลมาจากหลายฝ่าย ตัวอย่างเช่น การที่คนพิการได้รับการจ้างงานโดยสถานประกอบการจากการได้รับความช่วยเหลือของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม แต่อย่างไรก็ตาม การที่จะนำมาซึ่งผลลัพธ์ไม่ว่าจะเป็นรายได้ การเปลี่ยนแปลงสุขภาพ หรือความสุข ย่อมไม่ได้เกิดจากความช่วยเหลือจากมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดจากความมุ่งมั่นในการทำงานของตัวคนพิการเอง หรือการที่คนพิการมีครอบครัวที่ดีทำให้คนพิการได้รับสภาพแวดล้อมเชิงบวกมากขึ้น เกิดกำลังใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นแล้ว ทำให้คณะผู้วิจัยทำการปรับมูลค่าผลลัพธ์ (Impact Adjustment) เพื่อสามารถสะท้อนถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมเท่านั้น สำหรับการปรับมูลค่าผลลัพธ์ (Impact Adjustment) สามารถทำได้โดยการคิดร้อยละ (Percentage) จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นใน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ผลลัพธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากความสามารถและความพยายามของตัวคนพิการ 2) ผลลัพธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากแรงสนับสนุนของครอบครัว 3) ผลลัพธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากความช่วยเหลือของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม และ 4) ผลลัพธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากประเด็นอื่น ๆ เช่น เพื่อนร่วมงาน หรือคนในชุมชน เป็นต้น

การคำนวณผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ของการจ้างงานเชิงสังคมรายบุคคลเริ่มจากการให้ประเมินระดับความสำคัญ (Weighting) ของผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงินว่าในแต่ละประเด็นมีความสำคัญร้อยละเท่าใด เมื่อเทียบกับรายได้ในปัจจุบันที่ได้รับการจ้างงานเชิงสังคม (คอลัมน์ A) จากนั้นทำการคำนวณมูลค่าที่ไม่เป็นตัวเงินให้อยู่ในรูปของตัวเงินโดยการนำค่าถ่วงน้ำหนักคูณกับรายได้ประจำของคนพิการหลังเข้าร่วมมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม (คอลัมน์ B) ขั้นตอนต่อมาเพื่อให้ได้มูลค่าของผลลัพธ์ (คอลัมน์ D) ที่เกิดขึ้นสามารถทำได้โดยการนำมูลค่าทางการเงิน (คอลัมน์ B) คูณกับการเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์ (คอลัมน์ C) โดยการเปลี่ยนแปลงถูกแบ่งเป็น 3 รูปแบบได้แก่การเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น (+1) ไม่มีการเปลี่ยนแปลง (0) และการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่แย่ลง (-1) โดยกระบวนการคำนวณได้ยกตัวอย่างในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 มูลค่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นรายบุคคล

ผลลัพธ์		การถ่วงน้ำหนัก (Weighting) (A)	มูลค่าทาง การเงิน (B)	การเปลี่ยนแปลง ของผลลัพธ์ (C)	มูลค่าผลลัพธ์ (D)
ผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน	รายได้จากงานประจำ (เดือน)	เดิมมีรายได้ 7,000 บาทต่อเดือน หลังเข้าร่วมมูลนิธิมีรายได้ 10,000 บาทต่อเดือน			+ 3,000
	รายได้จากงานเสริม (เดือน)	เดิมคนพิการไม่เคยทำงานเสริม หลังเข้าร่วมมูลนิธิมีงานเสริมจากการขายของออนไลน์ 1,000 บาทต่อเดือน			+ 1,000
	สวัสดิการทางสังคม	ได้รับสวัสดิการเบี้ยคนพิการ และบัตรสวัสดิการ จำนวน 1,100 บาท เท่าเดิม			0
ผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน	ทักษะทางด้านอาชีพ	9	9,000	+ 1	+ 9,000
	การเข้าสังคม	5	5,000	+ 1	+ 5,000
	สุขภาพกาย	10	10,000	- 1	- 10,000
	สุขภาพจิต	9	9,000	+ 1	+ 9,000
	ความสัมพันธ์ในครอบครัว	10	10,000	+ 1	+ 10,000
รวมมูลค่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น					27,000

ที่มา: ผู้วิจัย

หากคำนวณมูลค่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นรายบุคคลแล้วเท่ากับ 27,000 บาทต่อเดือนแล้ว ในขั้นตอนต่อไปคือการการปรับมูลค่าผลลัพธ์ (Impact Adjustment) เพื่อสามารถสะท้อนถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมเท่านั้น เช่น คนพิการให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมาจากความช่วยเหลือของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมร้อยละ 40 หมายความว่า มูลค่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการจ้างงานเชิงสังคมรายบุคคลมีเพียง 10,800 บาทต่อเดือนต่อคนเท่านั้น

หลังจากที่ได้มูลค่าผลลัพธ์รายบุคคลเกิดขึ้นจากความช่วยเหลือของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมที่แท้จริงมาแล้ว จะถูกนำมาหาค่าเฉลี่ย (Average) ของมูลค่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจากนั้นคำนวณหาอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางสังคม (SROI) ได้จากสูตร

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางสังคม (SROI)} = \frac{\text{มูลค่าปัจจุบันของผลลัพธ์ทั้งหมด}}{\text{มูลค่าปัจจุบันของการลงทุน}}$$

โดยมูลค่าของการลงทุนมาจากงานวิจัยก่อนหน้าเรื่องต้นทุนการดำเนินงานของระบบกลไกสนับสนุน การเข้าถึงโอกาสงาน และอาชีพของคนพิการ พบว่าต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมที่แท้จริงจะมีต้นทุนจากการดำเนินการจับคู่คนพิการเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานตลอดโครงการอยู่ที่ 6,620.41 บาทต่อคนต่อปี หรือ 551.70 บาทต่อคนต่อเดือน

สำหรับความหมายของค่า SROI ที่ได้คำนวณได้หมายความว่า การลงทุนของโครงการการจ้างงานเชิงสังคมทุก ๆ 1 บาท ก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมเท่ากับ X บาท (สมมติค่า SROI = X)

ผลการศึกษาการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ของการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม พบว่า ในมุมมองของคนพิการได้ให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมาจากความช่วยเหลือของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมอยู่ที่ร้อยละ 28.77 โดยผลการศึกษาสามารถจำแนก SROI ได้หลากหลายมิติทั้งด้านลักษณะความพิการ และจำนวนปีที่ทำงานในโครงการการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม ซึ่งสามารถแสดงผลดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 SROI จำแนกตามลักษณะความพิการ และจำนวนปีที่เข้าร่วมโครงการ

		ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย	ความพิการทางการมองเห็น	ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย	ความพิการทางสติปัญญาหรือจิตใจ	รวม
เข้าร่วมโครงการไม่เกิน 2 ปี	SROI ที่เป็นตัวเงิน	2.95	5.74	4.11	2.23	4.20
	SROI ที่ไม่เป็นตัวเงิน	10.96	15.80	14.54	10.19	13.52
	SROI ทั้งหมด	13.92	21.54	18.66	12.41	17.72
เข้าร่วมโครงการ 2 ปีขึ้นไป	SROI ที่เป็นตัวเงิน	4.62	3.03	4.55	4.39	4.33
	SROI ที่ไม่เป็นตัวเงิน	13.98	10.55	15.12	23.31	14.58
	SROI ทั้งหมด	18.60	13.57	19.67	27.70	18.91
รวม	SROI ที่เป็นตัวเงิน	3.98	4.78	4.40	3.53	4.27
	SROI ที่ไม่เป็นตัวเงิน	12.82	13.95	14.93	18.06	14.12
	SROI ทั้งหมด	16.80	18.73	19.33	21.59	18.39

ที่มา: ผู้วิจัย

จากตารางที่ 4.11 พบว่าโดยภาพรวมการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมสามารถสร้างผลตอบแทนทางสังคมทั้งหมด 18.39 หมายความว่า “การลงทุนของโครงการการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมทุก ๆ 1 บาท ก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมเท่ากับ 18.39 บาท” โดยสามารถจำแนกเป็นผลตอบแทนทางสังคมที่เป็นตัวเงิน 4.27 บาท (ประกอบไปด้วยรายได้ และสวัสดิการทางสังคมที่เปลี่ยนไปจากการจ้างงานเชิงสังคม) และผลตอบแทนทางสังคมที่ไม่เป็นตัวเงิน 14.12 บาท (ประกอบไปด้วยการเปลี่ยนของทักษะทางด้านอาชีพ การเข้าสังคม สุขภาพกาย สุขภาพจิต และความสัมพันธ์ในครอบครัว) ยิ่งไปกว่านั้นหากคนพิการได้รับการจ้างงานเชิงสังคมในระยะเวลาที่ยาวนานขึ้นทำให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมที่สูงขึ้น ทั้งผลตอบแทนทางสังคมที่เป็นตัวเงิน และไม่เป็นตัวเงิน

เพราะฉะนั้นการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมสามารถสร้างผลตอบแทนให้กับสังคมได้อย่างคุ้มค่า (SROI มากกว่า 1) ซึ่งความคุ้มค่าเกิดขึ้นได้ในประเด็นของการที่คนพิการสามารถสร้างรายได้ด้วยตนเองที่สูงขึ้น จนสามารถตั้งหลักทางสังคมได้ด้วยตนเอง และนอกเหนือจากรายได้ที่สูงขึ้น การจ้างงานเชิงสังคมยังทำให้คนพิการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สุขภาพกายและสุขภาพจิตดีขึ้นจากการมีสังคมกับเพื่อนที่ทำงาน จนกระทั่งมีความอบอุ่นในครอบครัวที่ดีขึ้นอีกด้วย

การจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมได้สร้างประโยชน์ให้กับคนพิการได้อย่างดี ยิ่ง จากการพิสูจน์ด้วยการประเมินผลตอบแทนทางสังคมของคนพิการ (Social Return on investment: SROI) ประเด็นถัดไปคณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกถึงประเด็นของการจ้างงานเชิงสังคมในมุมมองของคนพิการ เพื่อมาสนับสนุนเหตุผลตัวเลขของ SROI ดังกล่าว โดยประโยชน์ของการจ้างงานเชิงสังคมในความรู้สึกของคนพิการได้ที่เข้าร่วมการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม โดยสามารถสรุปได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1) การจ้างงานเชิงสังคมเป็นการเพิ่มโอกาสให้กับคนพิการโดยเฉพาะด้านการทำงาน โดยถ้าหากไม่ได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าว เป็นการยากที่คนพิการจะได้รับการจ้างงานด้วยตนเอง โดยการจ้างงานเชิงสังคมเป็นการเปิดกว้างทางโอกาสในหน้าที่การงานมากขึ้น เช่น นาย A ให้ความรู้สึกว่า “การเข้าร่วมกับมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม ช่วยให้ได้งานทำ เปิดโอกาสให้คนด้อยโอกาสได้ทำงาน มีรายได้เป็นหลักแหล่ง การเงินคล่อง ไม่เดือดร้อน มีกินมีใช้ มีเก็บออม และมีเงินออมไว้เป็นทุนสำหรับการลงทุนในอนาคต”

2) การจ้างงานเชิงสังคมทำให้คนพิการได้พัฒนาตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มทักษะทางอาชีพ ทักษะการทำงาน ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองมากยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นยังได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากการฝึกอบรมเพิ่มทักษะทางด้านต่าง ๆ ที่มูลนิธินวัตกรรมทางสังคมจัดทำให้ เช่น นาย B ให้ความรู้สึกว่า “เป็นหน่วยงานที่ดี เปิดโอกาสให้คนพิการได้มีงานทำ พึ่งพาตนเอง ภาคภูมิใจในตนเองได้ ไม่เป็นภาระสังคม อีกทั้งสามารถวางแผนอนาคตทางการเงินของตนเอง เพื่อเก็บออม วางแผนการใช้เงินในอนาคตได้ เป็นอย่างดี ดีใจที่ได้มาเข้าร่วม และได้ทำงานในส่วนนี้ อีกทั้งยังมีโอกาสรับการอบรมพัฒนาทักษะต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างรายได้ในอนาคต ”

3) การจ้างงานเชิงสังคมทำให้คนพิการมีรายได้มากขึ้น ซึ่งไม่เพียงแต่ยกระดับคุณภาพชีวิต แต่ก็ยังสามารถทำให้คนในครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอีกด้วย เช่น นาย C ให้ความรู้สึกว่า “โชคดีที่ได้มีโอกาสมาเข้าร่วมมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม เพราะได้เงินมาทำร้าน เปิดร้านของชำที่บ้าน เป็นช่องทางในการสร้างอาชีพ และหารายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้หาเงินส่งลูกเรียนหนังสือ แม่ที่ป่วยอยู่ที่บ้าน รู้สึกดีใจมากที่ได้มาทำหน้าที่ในส่วนนี้ได้เป็นอย่างดี และทำให้มีสังคมใหม่ ๆ มีเพื่อนใหม่ รู้สึกดีใจที่ได้ทำงาน และมีกัลยามิตรที่ดี”

ยิ่งไปกว่านั้นคนพิการได้ให้ทัศนคติต่อมาตรา 33 และ 35 ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้คนพิการผู้ด้อยโอกาสได้มีส่วนร่วมในตลาดแรงงาน หางานได้ง่ายขึ้น เป็นการสนับสนุนการทำอาชีพที่ถนัดที่สุด ช่องทางที่ช่วยให้ได้งานทำ สามารถพึ่งพาตนเองได้เป็นอย่างดี มีรายได้ดูแลครอบครัวได้ แต่ทว่าคนพิการยังไม่ค่อย

เข้าใจถึงพระราชบัญญัติฯ มาตรา 33 และ 35 เท่าที่ควร โดยมีมากขึ้นร้อยละ 19.29 ที่ตอบว่า “ไม่มีความรู้ความเข้าใจกับมาตราดังกล่าว”

จากการสัมภาษณ์คนพิการได้สังเกตเห็นถึงประโยชน์ของจากจ้างงานเชิงสังคมที่มูลนิธินวัตกรรมทางสังคมช่วยเหลือที่ทำให้คนพิการมีรายได้จากอาชีพ สามารถเลี้ยงดูตนเอง และครอบครัวได้ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ผู้พิการบางส่วนอยากให้มีการปรับปรุงบางประเด็น ดังนี้

1) สำหรับการให้โอกาสคนพิการได้ทำงาน มูลนิธิถือเป็นตัวกลางที่ช่วยหางานทำให้ ช่วยให้มีความทำงานที่ดี แต่ในเรื่องของการประสานงาน การดำเนินการต่าง ๆ ค่อนข้างช้า และระบบการจ่ายเงินค่าตอบแทนจากการทำงานค่อนข้างล่าช้า ไม่ได้มีการจ่ายเงินเดือนต่อเดือน บางครั้งการจ่ายค่าตอบแทนช้ามักจะกระทบกับผู้ที่ไม่ได้มีเงินสำรอง

2) อยากให้ปรับปรุงระบบการสนับสนุนการสร้างงานการสร้างรายได้ให้เข้ากับสถานการณ์ เช่น การหาช่องทางพัฒนาให้ผู้ด้อยโอกาสได้เพิ่มช่องทางการหาเงิน โดยการขายของออนไลน์ รวมไปถึงการส่งเสริมการสร้างอาชีพในสถานการณ์โควิด

3) ข้อมูลต่าง ๆ ของของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม ส่วนใหญ่เป็นตัวหนังสือหรือเป็นเสียง ซึ่งเป็นอุปสรรคกับคนพิการได้สายตา และการสื่อสารมีปัญหา โดยอยากให้มีการปรับปรุง หรือพัฒนาทางเลือกให้อำนวยความสะดวกสำหรับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารแก่กลุ่มผู้พิการทางการได้ยิน และผู้ที่มีปัญหาการสื่อสารด้วยการจัดทำสื่อเพื่อการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์เป็นรูปภาพ หรือวีดิโอภาษามือให้สามารถเข้าใจได้อย่างเท่าเทียม

4.1.3 การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของคนพิการในมิติของการมีงานทำ

การประเมินคุณภาพชีวิตของคนพิการด้วยแบบประเมิน WHOQOL-BREF-THAI ของ The World Health Organization (1994) ซึ่งเป็นเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์กรอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย โดยคุณภาพชีวิตถูกจำแนกออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

หนึ่ง คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย (Physical Quantity of Life) เป็นการประเมินการรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายคนพิการ การรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบายของร่างกาย รวมถึงการรับรู้ถึงความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน และการรับรู้ถึงความเป็นอิสระ ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น

สอง คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ (Psychological Quantity of Life) เป็นการประเมินการรับรู้สภาพทางจิตใจของผู้พิการเอง ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ความรู้สึกของบุคคลมีต่อตัวคนพิการเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง และการรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือกังวล

สาม คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Quantity of Life in Social Relationships) เป็นการประเมินการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตัวคนพิการกับบุคคลอื่น

สี่ คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม (Quantity of Life in Environment) เป็นการประเมินการรับรู้ว่าตนเองมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต รวมถึงการรับรู้ของคนพิการในการดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ไม่ว่าจะเป็นทางอากาศ หรือทางคมนาคมก็ตาม โดยในประเด็นนี้ ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม เนื่องจากที่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่อยู่ในบริบทของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

โดยผลการศึกษาในภาพรวมพบว่าคนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ระดับอยู่ที่ร้อยละ 69.30 และระดับปานกลางร้อยละ 30.70 ซึ่งไม่มีคนพิการคนใดที่มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับแย่ โดยแสดงได้ดังตารางที่ 4.12 ประเด็นต่อมาสามารถอภิปรายคุณภาพชีวิตเป็นรายประเด็น จำแนกตามประเภทของคุณภาพชีวิตของ WHO ได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย พบว่า คนพิการมีคุณภาพชีวิตด้านร่างกายอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 35.09 และคุณภาพชีวิตด้านร่างกายที่ดีร้อยละ 64.91 ซึ่งเป็นการแสดงถึงการที่คนพิการสามารถรับรู้ถึงลักษณะทางกายภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถจัดการกับปัญหาความพิการให้สามารถดำรงชีวิตได้ รวมไปถึงสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับดีไม่เป็นภาระกับคนรอบข้าง สามารถจัดการกับผลกำลังของตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม และรับรู้ถึงความสามารถในการทำงานของตนเองได้ดี ซึ่งสอดคล้องกันประเด็นการเปลี่ยนแปลงของคนพิการหลังการจ้างงานเชิงสังคมทางด้านต่าง ๆ ที่กล่าวไปก่อนหน้านี้ (ภาพที่ 4.17)

ประเด็นที่ 2 คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ พบว่า คนพิการมีคุณภาพชีวิตด้านจิตใจอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 28.95 และคุณภาพชีวิตด้านจิตใจที่ดีร้อยละ 70.18 ซึ่งแสดงถึงคนพิการสามารถจัดการความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้ สามารถกำจัดความเครียดได้อย่างดีเยี่ยม และมีความภาคภูมิใจในตนเอง รวมไปถึงการรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้ต่าง ๆ สามารถแก้ไขปัญหาที่

พบเจอได้อย่างดีเยี่ยม แต่ยังมีบางส่วนที่มีคุณภาพชีวิตด้านจิตใจระดับแย่มากเพียงร้อยละ 0.88 อาจเป็นผลมาจากอุปสรรคในการดำเนินชีวิต มีความกังวลใจในเรื่องราวในชีวิต ซึ่งถ้าหากมองลึกลงไปของส่วนที่มีคุณภาพชีวิตด้านจิตใจที่แย่มากเป็นกลุ่มคนพิการที่มีความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย ทำให้สามารถสะท้อนได้ว่าการได้ยินเป็นอุปสรรคต่อคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ เนื่องจากประเด็นทางด้านจิตใจเป็นการชี้วัดทางด้านความรู้สึกนึกคิดเป็นหลัก (ภาพที่ 4.18)

ประเด็นที่ 3 คุณภาพชีวิตคนพิการด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า คนพิการทุกคนมีคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมอยู่ในระดับดี ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงคนพิการสามารถประเมินเรื่องการรับรู้ถึงความสัมพันธ์ของตัวคนพิการกับบุคคลอื่นได้อย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น หรือการรับรู้ที่ตนเองเป็นผู้ช่วยเหลือ หรือเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลอื่นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการสร้างแรงบันดาลใจ หรือทัศนคติต่าง ๆ เป็นต้น (ภาพที่ 4.19)

และสุดท้าย ประเด็นที่ 4 คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า คนพิการทุกคนคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับแย่มาก อาจเป็นผลมาจากความรู้สึกถึงสภาพความพิการของตนเอง ซึ่งเป็นประเด็นที่สะท้อนให้เห็นว่าคนพิการได้รู้ถึงความไม่เป็นอิสระในการดำเนินชีวิต เนื่องจากความพิการยอมเป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตเมื่อเทียบกับบุคคลทั่วไป ซึ่งการที่คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับแย่มากทำให้สามารถเข้าใจความรู้สึกของคนพิการที่รู้สึกถึงความไม่เทียบเท่าบุคคลทั่วไปไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความอิสระ ความปลอดภัย ความมั่นคงในชีวิต การคมนาคม ตลอดจนแหล่งประโยชน์ทางการเงิน สถานพยาบาล เป็นต้น (ภาพที่ 4.20) โดยในประเด็นนี้ ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม เนื่องจากที่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่อยู่ในบริบทของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

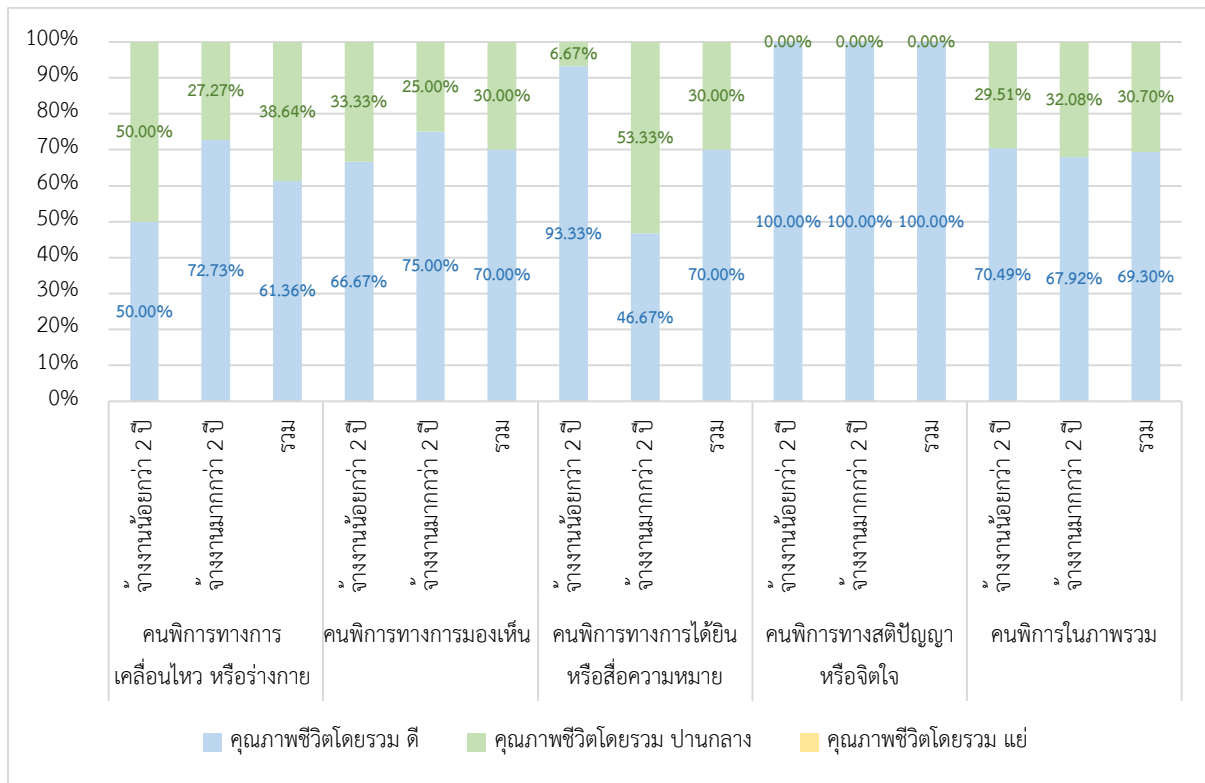
จากการศึกษาคุณภาพชีวิตของคนพิการทั้ง 4 ประเด็นข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าในภาพรวมทุกประเด็นคนพิการมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างดี ซึ่งอาจเป็นผลสืบเนื่องจากการจ้างงานเชิงสังคมที่เกิดขึ้นจากมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมที่ทำให้คนพิการมีงานทำ มีรายได้ และสามารถใช้ชีวิตได้ด้วยตนเอง จนสืบเนื่องมาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในที่สุด

ตารางที่ 4.12 คุณภาพชีวิตของคนพิการ

		การเปลี่ยนแปลงของ คนพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย			การเปลี่ยนแปลงของ คนพิการทางการมองเห็น			การเปลี่ยนแปลงของ คนพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย			การเปลี่ยนแปลงของ คนพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ			การเปลี่ยนแปลงของ คนพิการในภาพรวม		
		จำนวนน้อยกว่า 2 ปี	จำนวนมากกว่า 2 ปี	รวม	จำนวนน้อยกว่า 2 ปี	จำนวนมากกว่า 2 ปี	รวม	จำนวนน้อยกว่า 2 ปี	จำนวนมากกว่า 2 ปี	รวม	จำนวนน้อยกว่า 2 ปี	จำนวนมากกว่า 2 ปี	รวม	จำนวนน้อยกว่า 2 ปี	จำนวนมากกว่า 2 ปี	รวม
จำนวนคนพิการ		22 คน	22 คน	44 คน	18 คน	12 คน	30 คน	15 คน	15 คน	30 คน	6 คน	4 คน	10 คน	61 คน	53 คน	114 คน
คุณภาพชีวิตโดยรวม	ดี	11 50.00%	16 72.73%	27 61.36%	12 66.67%	9 75.00%	21 70.00%	14 93.33%	7 46.67%	21 70.00%	6 100.00%	4 100.00%	10 100.00%	43 70.49%	36 67.92%	79 69.30%
	ปานกลาง	11 50.00%	6 27.27%	17 38.64%	6 33.33%	3 25.00%	9 30.00%	1 6.67%	8 53.33%	9 30.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	18 29.51%	17 32.08%	35 30.70%
	แย่มาก	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%
คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย	ดี	14 63.64%	16 72.73%	30 68.18%	10 55.56%	9 75.00%	19 63.33%	10 66.67%	5 33.33%	15 50.00%	6 100.00%	4 100.00%	10 100.00%	40 65.57%	34 64.15%	74 64.91%
	ปานกลาง	8 36.36%	6 27.27%	14 31.82%	8 44.44%	3 25.00%	11 36.67%	5 33.33%	10 66.67%	15 50.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	21 34.43%	19 35.85%	40 35.09%
	แย่มาก	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%
คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ	ดี	14 63.64%	16 72.73%	30 68.18%	13 72.22%	10 83.33%	23 76.67%	11 73.33%	8 53.33%	19 63.33%	6 100.00%	2 50.00%	8 80.00%	44 72.13%	36 67.92%	80 70.18%
	ปานกลาง	8 36.36%	6 27.27%	14 31.82%	5 27.78%	2 16.67%	7 23.33%	4 26.67%	6 40.00%	10 33.33%	0 0.00%	2 50.00%	2 20.00%	17 27.87%	16 30.19%	33 28.95%
	แย่มาก	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	1 6.67%	1 3.33%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	1 1.89%	1 0.88%
คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	ดี	22 100.00%	22 100.00%	44 100.00%	18 100.00%	12 100.00%	30 100.00%	15 100.00%	15 100.00%	30 100.00%	6 100.00%	4 100.00%	10 100.00%	61 100.00%	53 100.00%	114 100.00%
	ปานกลาง	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%
	แย่มาก	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%
คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม	ดี	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%
	ปานกลาง	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%
	แย่มาก	22 100.00%	22 100.00%	44 100.00%	18 100.00%	12 100.00%	30 100.00%	15 100.00%	15 100.00%	30 100.00%	6 100.00%	4 100.00%	10 100.00%	61 100.00%	53 100.00%	114 100.00%

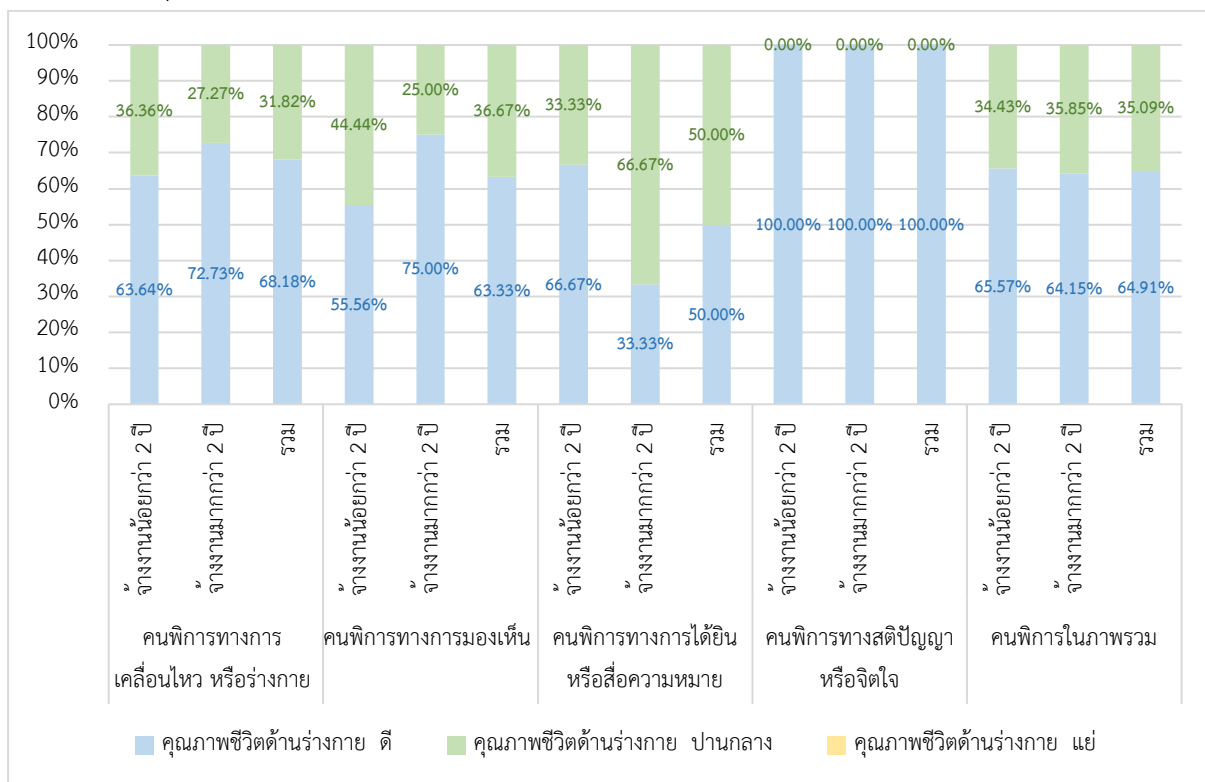
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.16 คุณภาพชีวิตคนพิการโดยรวม



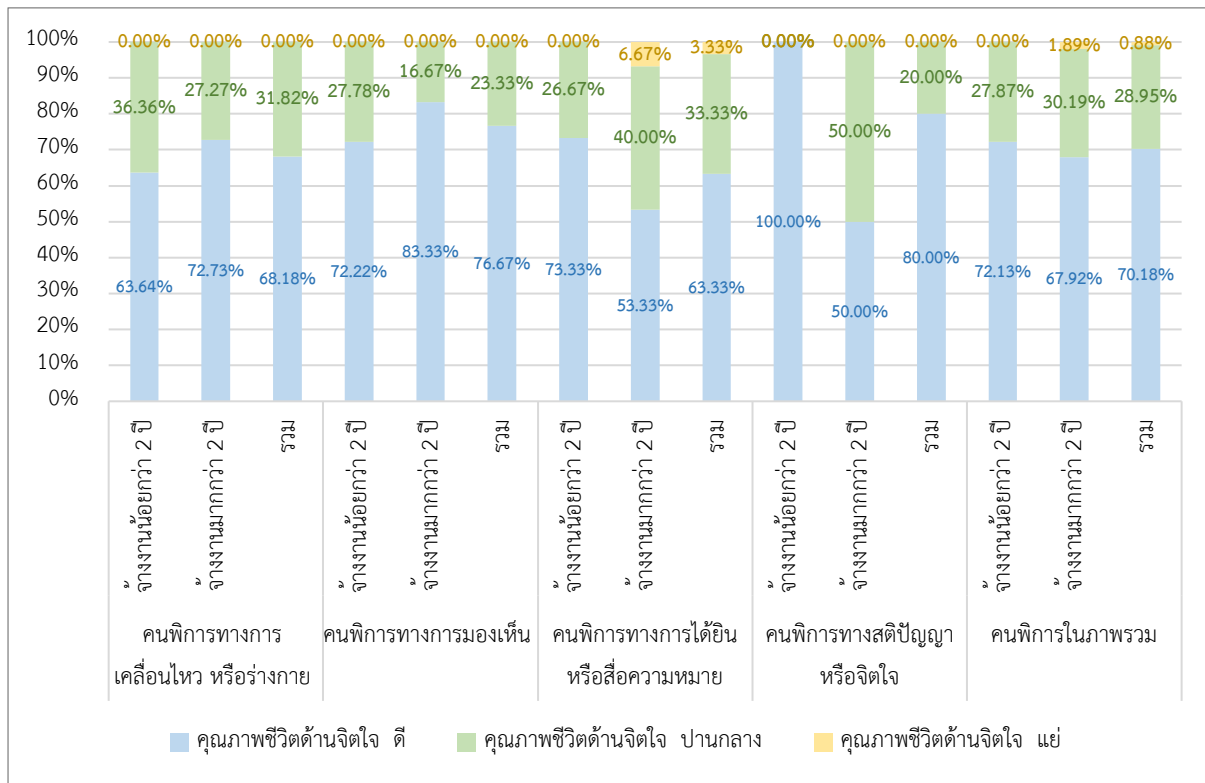
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.17 คุณภาพชีวิตคนพิการด้านร่างกาย



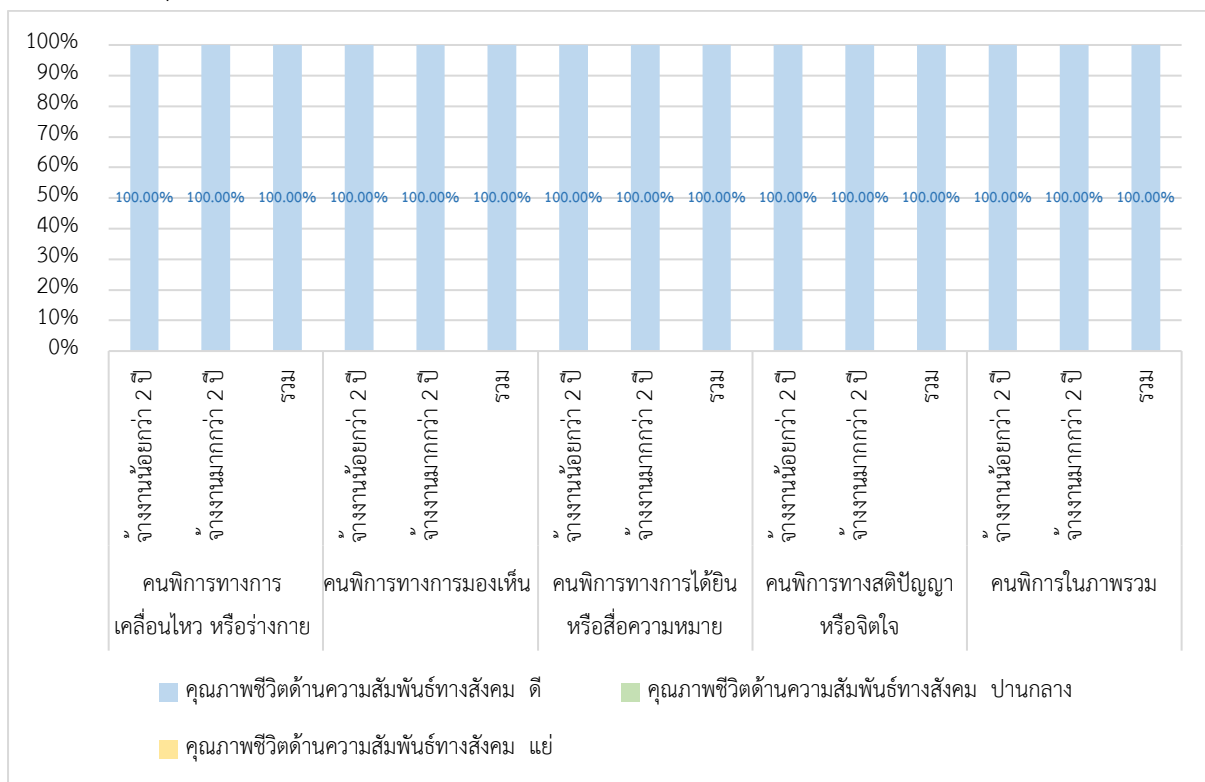
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.18 คุณภาพชีวิตคนพิการด้านจิตใจ



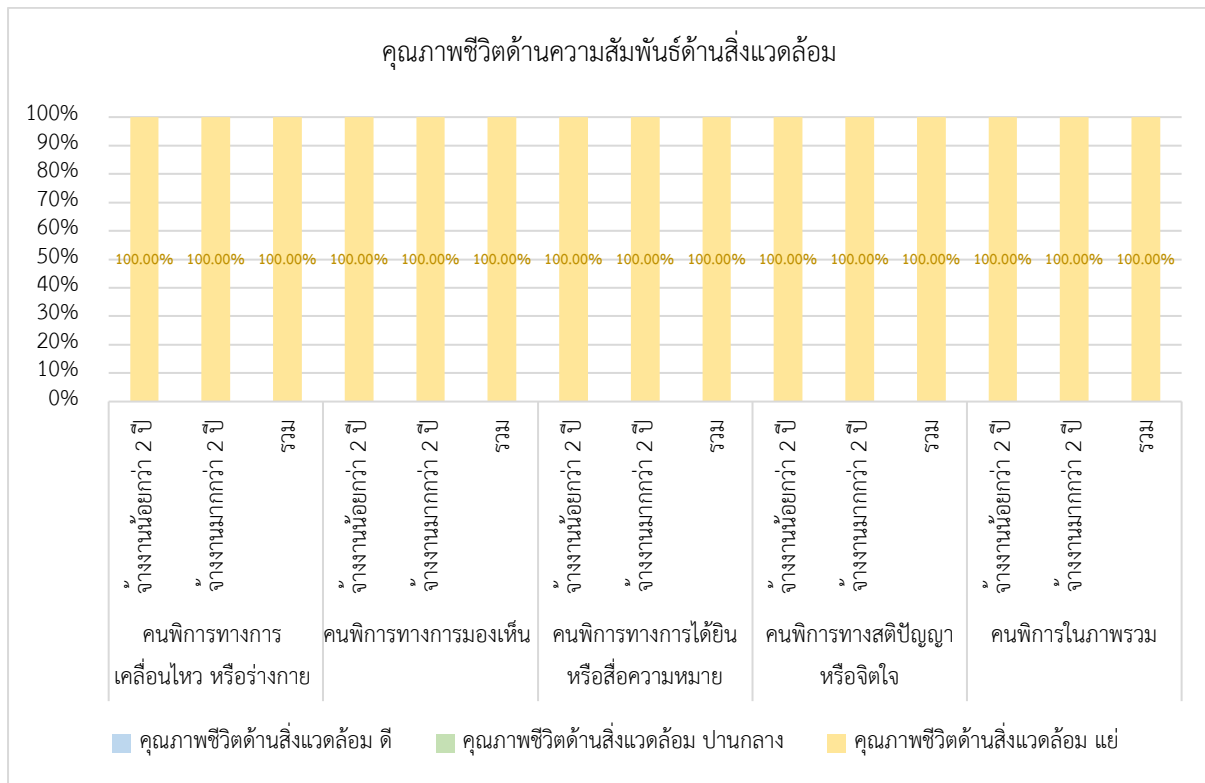
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.19 คุณภาพชีวิตคนพิการด้านความสัมพันธ์ทางสังคม



ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.20 คุณภาพชีวิตคนพิการด้านสิ่งแวดล้อม



ที่มา: ผู้วิจัย

4.2 ผลลัพธ์จากการมีงานทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กรณี ครอบครัวคนพิการ

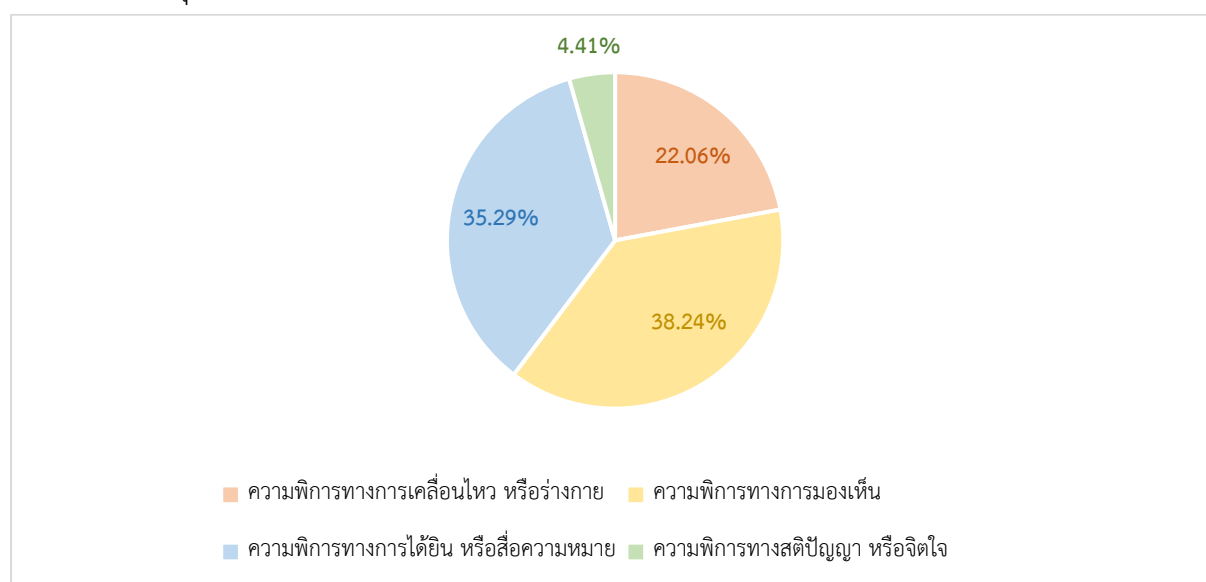
สำหรับการวิเคราะห์ผลลัพธ์จากการมีงานทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียครอบครัวคนพิการ ซึ่งเป็นผลผลิตทางอ้อม (Indirect Output) จากการจ้างงานเชิงสังคมกับผู้พิการ โดยเป็นผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นหลังจากที่คนพิการมีอาชีพที่มั่นคง และรายได้ที่สูงขึ้นจึงทำให้เกิดผลลัพธ์ (Outcome) ด้วยกัน 2 ประเภท คือ 1) ผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน (Explicit Outcome) และ 2) ผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcome) โดยงานวิจัยชิ้นนี้ทำการสุ่มกลุ่มผู้ปกครองคนพิการตามลักษณะความพิการ 4 ประเภท ได้แก่ 1) ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย 2) ความพิการทางการมองเห็น 3) ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย และ 4) ความพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ โดยจำนวนกลุ่มตัวอย่างแสดงได้ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 กลุ่มตัวอย่างครอบครัวคนพิการ

ความพิการ	จำนวน	ร้อยละ
ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย	15	22.06%
ความพิการทางการมองเห็น	26	38.24%
ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย	24	35.29%
ความพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ	3	4.41%
รวม	68 คน	100 %

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.21 กลุ่มตัวอย่างครอบครัวคนพิการ



ที่มา: ผู้วิจัย

ผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงิน (Explicit Outcome) ในประเด็นของครอบครัวคนพิการ คือ คนพิการสามารถแบ่งเบาภาระทางการเงินของครอบครัว โดยในงานวิจัยชิ้นนี้ได้ศึกษามุมมองการแบ่งเบาภาระทางการเงินด้วยจำนวนเงินที่คนพิการให้แก่ครอบครัว ซึ่งการแบ่งเบาภาระของครอบครัวทางการเงินสามารถมีได้หลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการที่คนพิการให้เงินแก่ครอบครัว หรือการที่คนพิการช่วยเหลือครอบครัวในด้านของค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นค่าสาธารณูปโภค ค่าสิ่งของเครื่องใช้ เป็นต้น

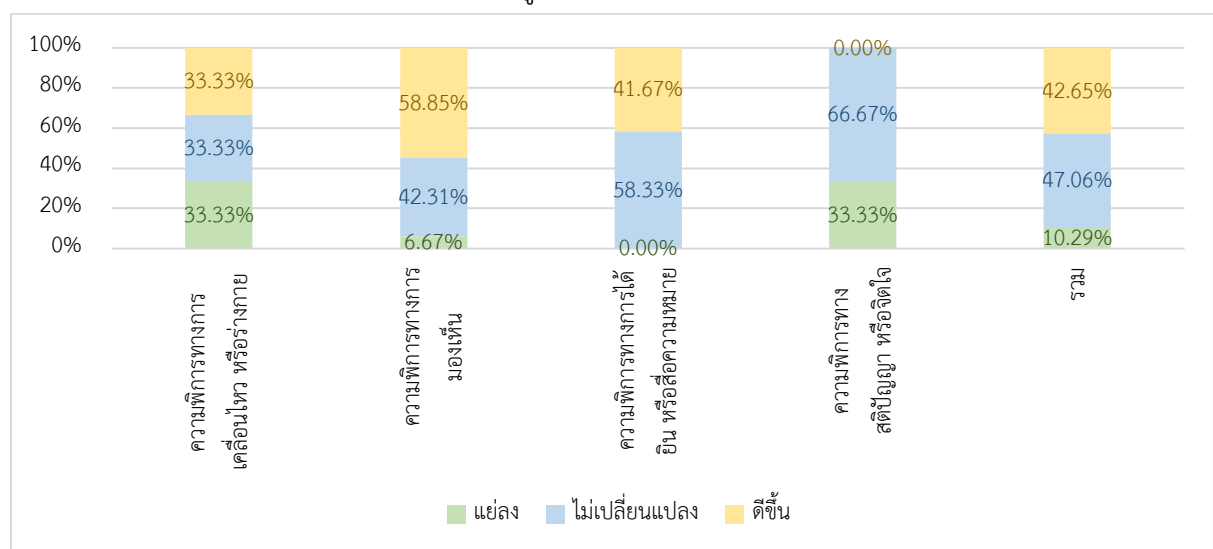
ผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวมครอบครัวคนพิการมีมุมมองว่าคนพิการสามารถแบ่งเบาภาระทางการเงินได้มากถึงร้อยละ 42.65 แต่ยังมีบางครอบครัวยังมีมุมมองว่าไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงภาระทางการเงินร้อยละ 47.06 โดยแสดงได้ดังตารางที่ 4.14 หากมองลงไปถึงรายละเอียดตัวเงินในมุมมองครอบครัวคนพิการ พบว่า ในภาพรวมครอบครัวได้รับเงินสนับสนุนจากคนพิการมากขึ้นถึง 822.79 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 102.27 (ตารางที่ 4.15) อย่างไรก็ตาม คนพิการไม่ได้แบ่งเบาภาระทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถแบ่งเบาภาระด้านอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ตัวเงินได้อีกด้วย เช่น คนพิการพึ่งพาครอบครัวน้อยลง ช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้นทำให้ครอบครัวสามารถไปทำกิจกรรมอย่างอื่นแทนได้ ซึ่งจะกล่าวในส่วนถัดไป

ตารางที่ 4.14 การเปลี่ยนแปลงของภาระในการดูแลคนพิการด้านการเงิน

	แย่ลง	ไม่เปลี่ยนแปลง	ดีขึ้น	รวม
ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย	5 (33.33%)	5 (33.33%)	5 (33.33%)	15 (100%)
ความพิการทางการมองเห็น	1 (6.67%)	11 (42.31%)	14 (58.85%)	26 (100%)
ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย	0 (0.00%)	14 (58.33%)	10 (41.67%)	24 (100%)
ความพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ	1 (33.33%)	2 (66.67%)	0 (0.00%)	3 (100%)
รวม	7 (10.29%)	32 (47.06%)	29 (42.65%)	68 (100%)

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.22 การเปลี่ยนแปลงของภาระในการดูแลคนพิการด้านการเงิน



ที่มา: ผู้วิจัย

ตารางที่ 4.15 จำนวนเงินที่ครอบครัวได้รับจากคนพิการเพิ่มขึ้นหลังการจ้างงานเชิงสังคม

	จำนวนเงินที่ครอบครัวได้รับจากคนพิการเพิ่มขึ้น หลังการจ้างงานเชิงสังคม (บาทต่อเดือน)	การเปลี่ยนแปลง (%)
ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย	866.67	216.67%
ความพิการทางการมองเห็น	780.50	106.63%
ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย	937.50	80.36%
ความพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ	0.00	0.00%
รวม	822.79	102.27%

ที่มา: ผู้วิจัย

ผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Implicit Outcome) ที่เกิดขึ้นกับครอบครัวคนพิการ คือการที่คนพิการสามารถแบ่งเบาภาระทางด้านอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ด้านการเงินกับครอบครัว เช่นการแบ่งเบาภาระด้านเวลา ความอบอุ่นภายในครอบครัว การเห็นคุณค่าของคนพิการ และการเห็นพัฒนาการของคนพิการ โดยแสดงได้ดังตารางที่ 4.16 – 4.19 ตามลำดับ โดยผลการศึกษสามารถแสดงได้เป็นรายประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การแบ่งเบาภาระด้านเวลา พบว่า การจ้างงานเชิงสังคมทำให้คนพิการสามารถดูแลตนเองได้มากขึ้น ทำให้สามารถแบ่งเบาภาระกับครอบครัวได้ โดยในประเด็นด้านเวลา ครอบครัวได้ให้ความเห็นว่าคนพิการสามารถแบ่งเบาภาระด้านการดูแลจากครอบครัวได้ดีขึ้นหลังจากการจ้างงานเชิงสังคมมากถึงร้อยละ 38.24 แต่ในบางครอบครัวพบว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงด้านภาระในการดูแลด้านเวลาร้อยละ 61.76 (ภาพที่ 2.23)

ประเด็นที่ 2 การเปลี่ยนแปลงของความอบอุ่นภายในครอบครัว พบว่า ครอบครัวคนพิการได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความอบอุ่นในครอบครัวว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 66.18 แต่ยังมีบางส่วนที่มีความอบอุ่นในครอบครัวที่ดีขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 33.82 ซึ่งเป็นผลมาจากการจ้างงานเชิงสังคมทำให้คนพิการมีสังคมที่ดีขึ้น ความเครียดที่ลดลง สามารถแบ่งเบาภาระครอบครัวได้ ซึ่งทำให้เกิดบรรยากาศในครอบครัวที่มีความสุขมากยิ่งขึ้น (ภาพที่ 2.24)

ประเด็นที่ 3 การเปลี่ยนแปลงของการเห็นคุณค่าของคนพิการ พบว่า ครอบครัวได้เล็งเห็นถึงคุณค่าของคนพิการที่สูงขึ้นมากถึงร้อยละ 54.41 เนื่องมาจากคนพิการมีงานทำจนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ไม่เป็นภาระกับครอบครัว (ภาพที่ 2.25) ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นที่ 4 การเปลี่ยนแปลงของการเห็นพัฒนาการของคนพิการ ที่พบว่า ครอบครัวเล็งเห็นถึงการพัฒนาทักษะทางด้านต่าง ๆ ของคนพิการไม่ว่าจะเป็นทักษะทางการใช้ชีวิต ทักษะการทำงานต่าง ๆ มากถึงร้อยละ 80.88% (ภาพที่ 2.26)

จากประเด็นของผลลัพธ์จากการมีงานทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียครอบครัวคนพิการสามารถสรุปได้ว่าคนพิการสามารถแบ่งเบาภาระของครอบครัวได้อย่างดี ยิ่งไม่ว่าจะเป็นภาระทางด้านการเงิน และด้านเวลาการเลี้ยงดู ซึ่งนอกเหนือจากนี้การที่คนพิการได้รับการจ้างงานเชิงสังคมทำให้ครอบครัวได้เล็งเห็นถึงคุณค่าของคนพิการที่สูงขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงในตัวคนพิการที่ดีขึ้น เช่นคนพิการมีทักษะทางด้านต่าง ๆ ที่

สูงขึ้นไม่ว่าจะเป็นทักษะการดำรงชีวิต ตลอดจนทักษะการทำงาน ซึ่งท้ายที่สุดทำให้การใช้ชีวิตร่วมกันในครอบครัวมีบรรยากาศที่อบอุ่นมากขึ้น

ในประเด็นถัดไปคณะผู้วิจัยได้สรุปมุมมองของครอบครัวคนพิการที่มีทัศนคติต่อพระราชบัญญัติฯ มาตรา 33 และ 35 ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) คนพิการมีรายได้สามารถแบ่งเบาภาระกับครอบครัวได้ และ 2) คนพิการมีสังคมมากขึ้น มีเพื่อนใหม่ๆ มีสภาวะจิตใจที่ดีขึ้น ความเครียดลดลง

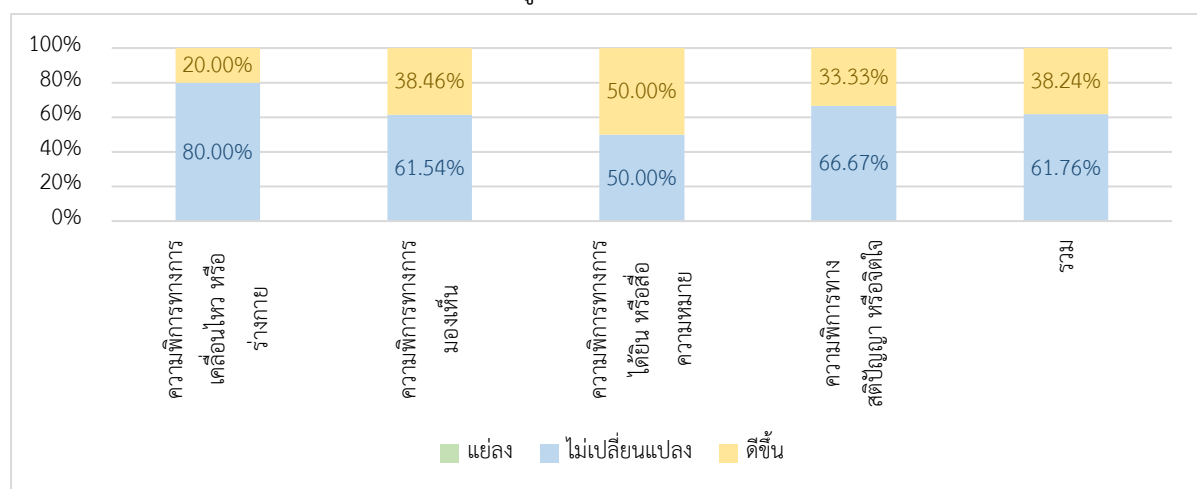
โดยมาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการที่ดีที่ได้ช่วยเหลือคนพิการให้สามารถเข้าถึงโอกาสในการทำงานมากยิ่งขึ้น ซึ่งรู้สึกดีที่ทำให้คนพิการได้งานทำ เปิดโอกาสในชีวิตอีกหลายอย่าง ได้เจอเพื่อนๆ ที่เป็นเหมือนๆกัน ซึ่งถ้าหากไม่มีมาตรการดังกล่าวคนพิการค่อนข้างยากที่จะหางานทำด้วยตนเอง ซึ่งท้ายที่สุดแล้วภาระการดูแลจะตกอยู่ที่ครอบครัวทั้งสิ้น โดยหลังจากที่คนพิการได้รับการจ้างงานจากมาตรการดังกล่าวแล้วทำให้คนพิการสามารถแบ่งเบาภาระแก่ครอบครัว และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างมากอีกด้วย เช่น นาย A ได้ให้ความเห็นว่า “เป็นมาตราที่ดี ช่วยเหลือให้ผู้พิการมีชีวิตที่ดีขึ้น มีรายได้ มีกำลังใจและเห็นคุณค่าในชีวิตตนเองมากขึ้น และสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ โดยไม่เป็นภาระแก่ครอบครัว เปิดโอกาสในชีวิตอีกหลายอย่าง ได้เจอเพื่อนๆ ที่เป็นคนพิการเหมือนๆกัน”

ตารางที่ 4.16 การเปลี่ยนแปลงของภาระในการดูแลคนพิการด้านเวลา

	แย่ง	ไม่เปลี่ยนแปลง	ดีขึ้น	รวม
ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย	0 (0.00%)	12 (80.00%)	3 (20.00%)	15 (100%)
ความพิการทางการมองเห็น	0 (0.00%)	16 (61.54%)	10 (38.46%)	26 (100%)
ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย	0 (0.00%)	12 (50.00%)	12 (50.00%)	24 (100%)
ความพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ	0 (0.00%)	2 (66.67%)	1 (33.33)	3 (100%)
รวม	0 (0.00%)	42 (61.76%)	26 (38.24%)	68 (100.00%)

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.23 การเปลี่ยนแปลงของภาระในการดูแลคนพิการด้านเวลา



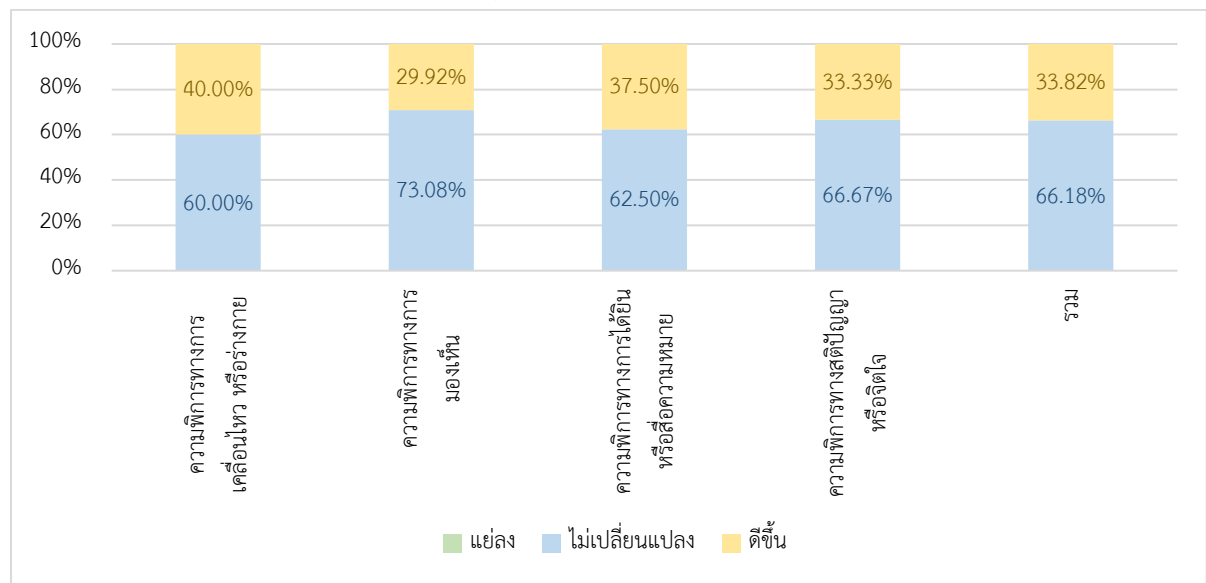
ที่มา: ผู้วิจัย

ตารางที่ 4.17 การเปลี่ยนแปลงของความอบอุ่นภายในครอบครัว

	แย่ลง	ไม่เปลี่ยนแปลง	ดีขึ้น	รวม
ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย	0 (0.00%)	9 (60.00%)	6 (40.00%)	15 (100%)
ความพิการทางการมองเห็น	0 (0.00%)	19 (73.08%)	7 (29.92%)	26 (100%)
ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย	0 (0.00%)	15 (62.50%)	9 (37.50%)	24 (100%)
ความพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ	0 (0.00%)	2 (66.67%)	1 (33.33%)	3 (100%)
รวม	0 (0.00%)	45 (66.18%)	23 (33.82%)	68 (100.00%)

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.24 การเปลี่ยนแปลงของความอบอุ่นภายในครอบครัว



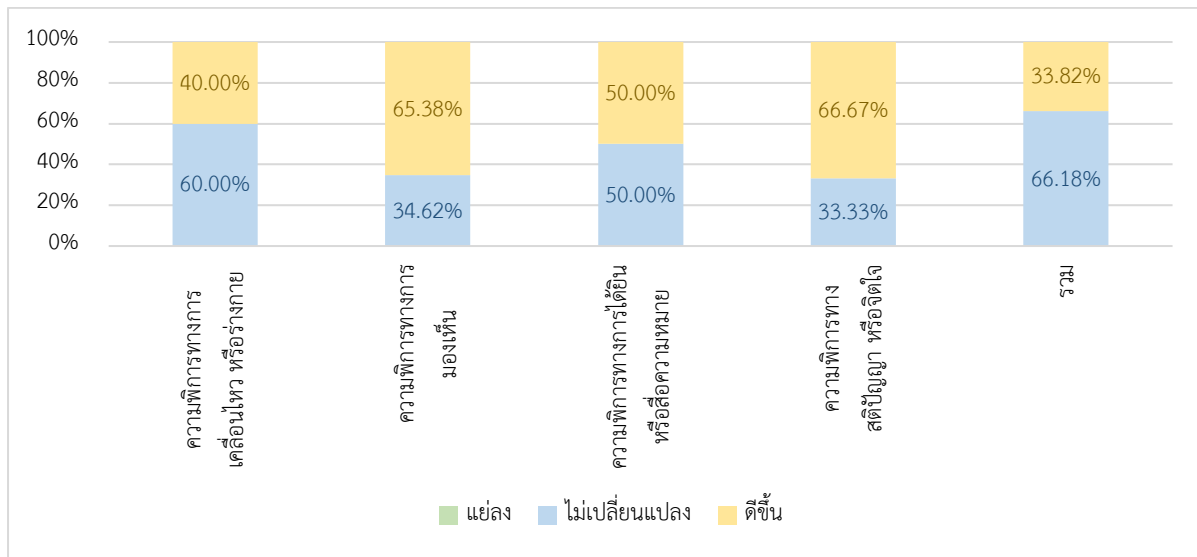
ที่มา: ผู้วิจัย

ตารางที่ 4.18 การเปลี่ยนแปลงของการเห็นคุณค่าของคนพิการ

	แย่ลง	ไม่เปลี่ยนแปลง	ดีขึ้น	รวม
ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย	0 (0.00%)	9 (60.00%)	6 (40.00%)	15 (100%)
ความพิการทางการมองเห็น	0 (0.00%)	9 (34.62%)	17 (65.38%)	26 (100%)
ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย	0 (0.00%)	12 (50.00%)	12 (50.00%)	24 (100%)
ความพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ	0 (0.00%)	1 (33.33%)	2 (66.67%)	3 (100%)
รวม	0 (0.00%)	31 (45.59%)	37 (54.41%)	68 (100.00%)

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.25 การเปลี่ยนแปลงของการเห็นคุณค่าของคนพิการ



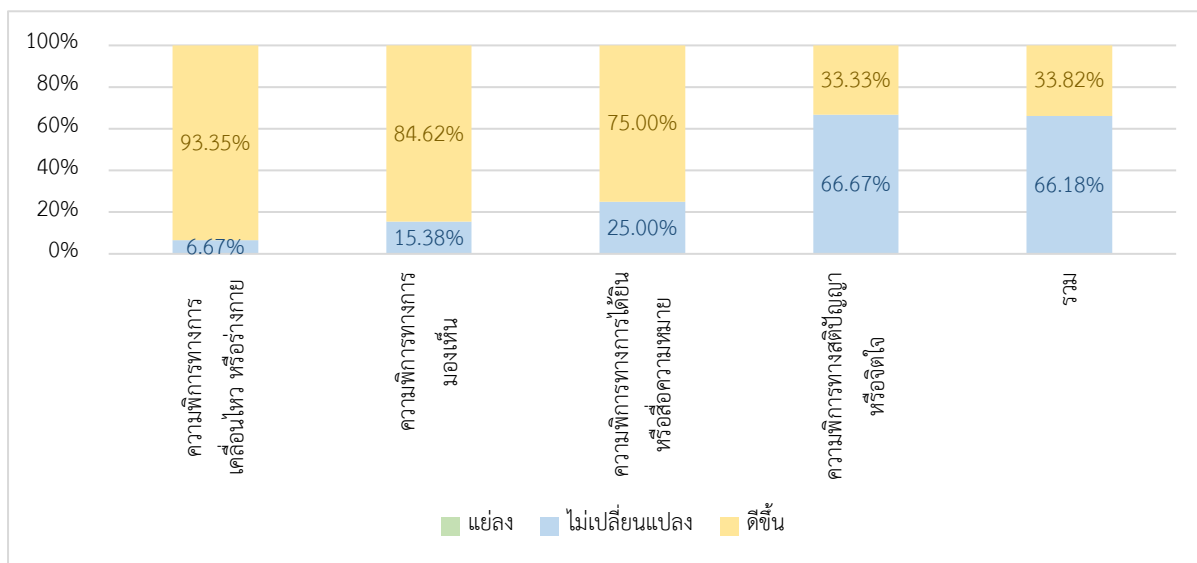
ที่มา: ผู้วิจัย

ตารางที่ 4.19 การเปลี่ยนแปลงของการเห็นพัฒนาการของคนพิการ

	ลดลง	ไม่เปลี่ยนแปลง	ดีขึ้น	รวม
ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย	0 (0.00%)	1 (6.67%)	14 (93.35%)	15 (100%)
ความพิการทางการมองเห็น	0 (0.00%)	4 (15.38%)	22 (84.62%)	26 (100%)
ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย	0 (0.00%)	6 (25.00%)	18 (75.00%)	24 (100%)
ความพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ	0 (0.00%)	2 (66.67%)	1 (33.33%)	3 (100%)
รวม	0 (0.00%)	13 (19.12%)	55 (80.88%)	68 (100.00%)

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.26 การเปลี่ยนแปลงของการเห็นพัฒนาการของคนพิการ



ที่มา: ผู้วิจัย

4.3 ผลลัพธ์จากการมีงานทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กรณี องค์กรหรือหน่วยงานในพื้นที่ (นจพ.)

หน่วยงานการจ้างงานในพื้นที่ (นจพ.) เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับคนพิการในฐานะผู้ที่สนับสนุนคนพิการเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือ องค์กรที่จ้างงานคนพิการ โดยได้ศึกษาถึง 4 ประเด็น ได้แก่ การเห็นคุณค่าของคนพิการ การรับรู้ถึงศักยภาพในการทำงานของคนพิการ การเข้าอกเข้าใจในตัวคนพิการ และการช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงาน

สำหรับกลุ่มตัวอย่างคณะผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานการจ้างงานในพื้นที่ (นจพ.) ภายใต้การดูแลของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมมาทั้งสิ้น 20 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งพบว่า ในภาพรวมหน่วยงานการจ้างงานในพื้นที่ (นจพ.) มีมุมมองในภาพรวมที่ดีต่อคนพิการอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (ตารางที่ 4.20)

ต่อมาคณะผู้วิจัยได้ให้หน่วยงานการจ้างงานในพื้นที่ (นจพ.) ประเมินคะแนนความรู้สึกที่มีต่อคนพิการทางด้านประเด็นต่าง ๆ ทั้ง 4 ประเด็นข้างต้น โดยประกอบไปด้วยคะแนนทั้งหมด 5 ระดับ ตั้งแต่ 0 ถึง 5 (น้อยที่สุดถึงมากที่สุดตามลำดับ) ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้จำแนกประเภทของหน่วยงานการจ้างงานในพื้นที่ออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 2) ชมรมคนพิการ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 3) บริษัทเอกชน ได้แก่ บริษัท วัลแคน เทคโนโลยี จำกัด 4) โรงพยาบาล ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนฆ้อง โรงพยาบาลแม่สรวย และโรงพยาบาลแม่สรวย 5) โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนนครสวรรค์ปัญญาคุณและโรงเรียนปัญญาคุณมิตร 6) ศูนย์บริการหรือศูนย์ฝึกอาชีพ ได้แก่ ศูนย์บริการคนพิการทั่วไปตำบลแจ้ซ้อน และศูนย์ฝึกอาชีพหญิงตาบอดสามพราน 7) สมาคมหรือมูลนิธิ ได้แก่ สมาคมคนพิการจังหวัดนครปฐม สมาคมคนพิการจังหวัดสระบุรี สมาคมคนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหวตาก สมาคมชมรมผู้ปกครองเด็กพิการมูลนิธิตะวันฉาย และมูลนิธิส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนตาบอด และ 8) สำนักงานสาธารณสุข ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอโพทะเล และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอกงไกรลาศ

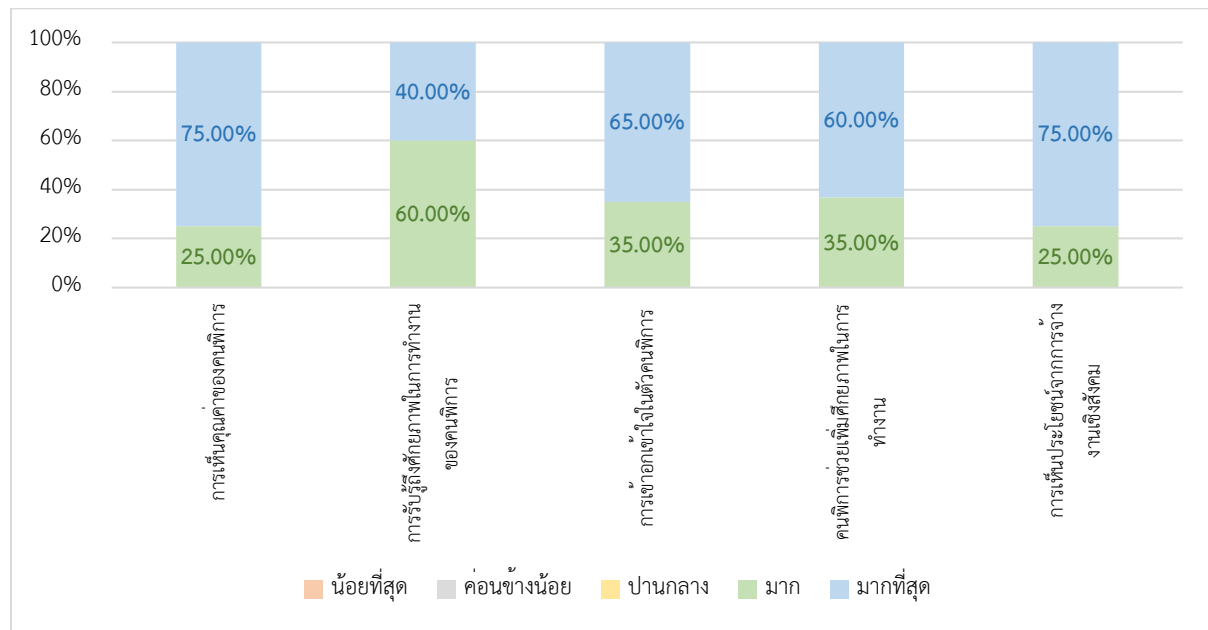
โดยผลการศึกษา พบว่า คะแนนในภาพรวมของทุกหน่วยงานอยู่ที่ 4.62 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน ซึ่งสามารถสะท้อนความสามารถของคนพิการในบริบทของการทำงาน หากมองลึกลงไปพบว่า หน่วยงานประเภทสมาคมหรือมูลนิธิได้ให้คะแนนมากที่สุดอยู่ที่ 4.86 คะแนน รองลงมาด้วยโรงพยาบาล และสำนักงานสาธารณสุข ซึ่งจะเห็นได้ว่าหน่วยงาน 3 อันดับแรกที่เห็นความสามารถของคนพิการมากที่สุดเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับคนพิการ ในทางตรงกันข้ามบริษัทเอกชนยังเล็งเห็นถึงคุณค่า ความสามารถของคนพิการน้อยที่สุด โดยให้คะแนนอยู่ที่ 4 คะแนน (ตารางที่ 4.21)

ตารางที่ 4.20 มุมมองของหน่วยงานการจ้างงานในพื้นที่ต่อคนพิการ

	ระดับ				
	น้อยที่สุด	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
การเห็นคุณค่าของคนพิการ	0 (0.00%)	0 (0.00%)	0 (0.00%)	5 (25.00%)	15 (75.00%)
การรับรู้ถึงศักยภาพในการทำงานของคนพิการ	0 (0.00%)	0 (0.00%)	0 (0.00%)	12 (60.00%)	8 (40.00%)
การเข้าอกเข้าใจในตัวคนพิการ	0 (0.00%)	0 (0.00%)	0 (0.00%)	7 (35.00%)	13 (65.00%)
คนพิการช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงาน	0 (0.00%)	0 (0.00%)	0 (0.00%)	7 (35.00%)	12 (60.00%)
การเห็นประโยชน์จากการจ้างงานเชิงสังคม	0 (0.00%)	0 (0.00%)	0 (0.00%)	5 (25.00%)	15 (75.00%)

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.27 มุมมองของหน่วยงานการจ้างงานในพื้นที่ต่อคนพิการ



ที่มา: ผู้วิจัย

ตารางที่ 4.21 ระดับคะแนนด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานที่มีต่อคนพิการ

หน่วยงาน	การเห็นคุณค่าของคนพิการ	การรับรู้ถึงศักยภาพในการทำงานของคนพิการ	การเข้าอกเข้าใจในตัวคนพิการ	คนพิการช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงาน	การเห็นประโยชน์จากการจ้างงานเชิงสังคม	ภาพรวม
มหาวิทยาลัย	4.50	4.50	4.50	4.50	5.00	4.60
ชมรมคนพิการ	5.00	4.00	4.50	4.50	5.00	4.60
บริษัทเอกชน	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00
โรงพยาบาล	4.67	4.33	4.33	4.33	4.67	4.47
โรงเรียน	4.50	4.00	5.00	4.50	4.50	4.50
ศูนย์บริการหรือศูนย์ฝึกอาชีพ	5.00	4.50	4.00	4.50	4.50	4.50
สมาคมหรือมูลนิธิ	4.83	4.83	5.00	4.83	4.83	4.86
สำนักงานสาธารณสุข	5.00	4.00	5.00	4.50	5.00	4.70
รวม	4.75	4.40	4.75	4.65	4.55	4.62

หมายเหตุ: 0 คือ คะแนนน้อยที่สุด และ 5 คือ คะแนนมากที่สุด

ที่มา: ผู้วิจัย

อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมของมุมมองของหน่วยงานในพื้นที่ (นจพ.) ที่มีต่อคนพิการอยู่ในระดับดี ค่อนข้างมาก โดยในหน่วยงานได้เห็นคุณค่า และศักยภาพการทำงานของคนพิการที่สูงขึ้น ประเด็นต่อมาคณะผู้วิจัยได้สรุปมุมมองของหน่วยงานในพื้นที่ (นจพ.) มีทัศนคติต่อพระราชบัญญัติฯ มาตรา 33 และ 35 ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) สามารถสนับสนุนให้ผู้พิการมีอาชีพ และมีบทบาทในสังคมมากขึ้น และ 2) โครงการดังกล่าวสามารถทำให้คนพิการมีรายได้ มีความมั่นคง และมั่นคงในชีวิตที่สูงขึ้น เช่น นาย A ได้ให้ความเห็นว่า “เป็นประโยชน์แก่ผู้พิการมาก ๆ ทำให้มีอาชีพ มีบทบาทในสังคม และพัฒนาศักยภาพผู้พิการ โดยเป็นมาตราที่ช่วยเหลือผู้พิการ โดยมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้พิการ ทำให้ผู้พิการมีรายได้ มีความมั่นคง มีสวัสดิการ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเพิ่มศักยภาพตนเอง

หลังจากที่ได้เห็นถึงคะแนนของคนพิการที่หน่วยงานได้ประเมินออกมาอยู่ในระดับสูง ในประเด็นถัดไปคณะผู้วิจัยได้ศึกษาถึงมูลค่าของประสิทธิภาพแรงงานคนพิการในบริบทมุมมองหน่วยงานการจ้างงานในพื้นที่ โดยได้การศึกษาด้วยวิธีการแทนที่ (Replacement) คือ การวิเคราะห์รูปแบบของการทดแทนในสิ่งที่มีอยู่ ด้วยการสอบถามว่า “ถ้าหากไม่ได้จ้างแรงงานคนพิการ ท่านจะยินดีจ่ายค่าจ้างแรงงานทั่วไปเดือนละเท่าไร ภายใต้ข้อสมมติแรงงานจะต้องทำงานเหมือนกันทุกประการ” ทั้งนี้แรงงานคนพิการ และแรงงานทั่วไปอาจมีประสิทธิภาพการทำงานที่แตกต่างกัน เพื่อไม่ให้เกิดการประมาณค่าเกินความเป็นจริง (Over-Estimation) คณะผู้วิจัยได้ทำการปรับมูลค่าผลลัพธ์ (Impact Adjustment) เพื่อให้สะท้อนถึงมูลค่าประสิทธิภาพของแรงงานคนพิการอย่างแท้จริง โดยถามว่า “แรงงานคนพิการสามารถทำงานได้เทียบเท่าแรงงานทั่วไปร้อยละเท่าไร” โดยมีรูปแบบการคำนวณมูลค่าของประสิทธิภาพของแรงงานดังตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 ตัวอย่างการคำนวณมูลค่าของประสิทธิภาพแรงงาน

หากไม่ได้จ้างแรงงานคนพิการ ท่านจะยินดีจ่ายค่าจ้างแรงงานทั่วไปเดือนละเท่าไร (A)	แรงงานคนพิการเทียบเท่าแรงงานทั่วไปร้อยละเท่าไร (B)	มูลค่าของประสิทธิภาพแรงงานที่แท้จริง (C) = (A) * (B)
15,000	80%	12,000

ที่มา: ผู้วิจัย

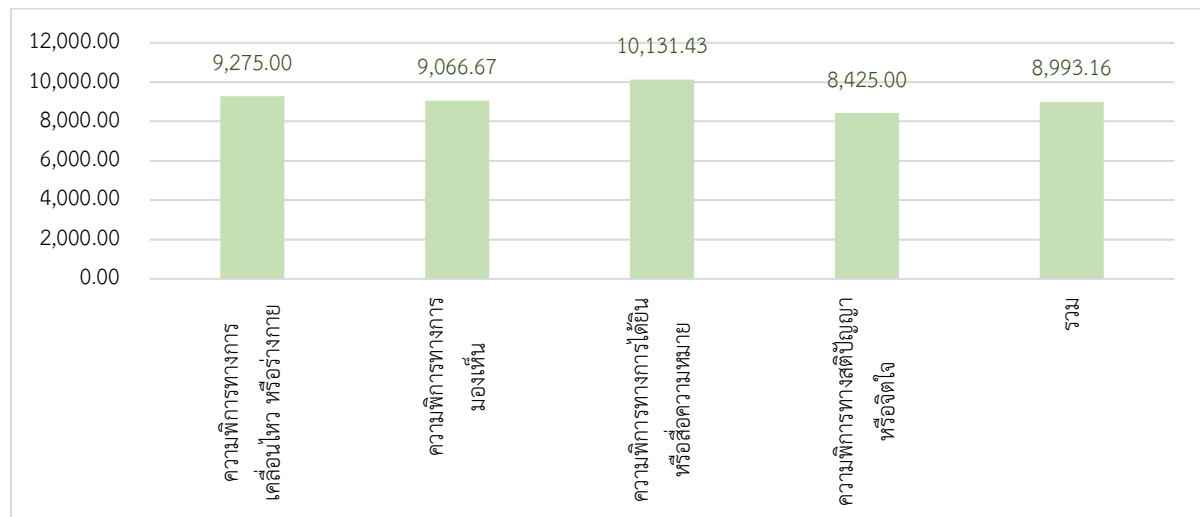
จากตารางที่ 4.22 ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพแรงงานที่แท้จริงรายบุคคลอยู่ที่เดือนละ 12,000 บาท เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพแรงงานทั้งหมดคณะผู้วิจัยจึงทำการเฉลี่ย (Average) มูลค่าของประสิทธิภาพที่แท้จริง (คอลัมน์ C) ด้วยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจึงได้ผลการศึกษามูลค่าประสิทธิภาพแรงงานคนพิการ ดังตารางที่ 4.23 โดยจำแนกตามลักษณะความพิการ พบว่า แรงงานคนพิการมีประสิทธิภาพเทียบเท่าแรงงานทั่วไปมากถึงร้อยละ 82.89 ซึ่งสามารถสะท้อนได้ว่าแรงงานคนพิการที่แท้จริงแล้วมีความสามารถค่อนข้างสูง สามารถทำงานร่วมกับคนทั่วไปได้อย่างปกติ ในส่วนของมูลค่าที่สะท้อนประสิทธิภาพของแรงงานคนพิการอยู่ที่ 8,993.16 บาทต่อเดือน

ตารางที่ 4.23 มูลค่าประสิทธิภาพแรงงาน

	ร้อยละของประสิทธิภาพแรงงานคน พิจารณาเทียบแรงงานทั่วไป	มูลค่าประสิทธิภาพแรงงาน (บาทต่อเดือน)
ความพิการทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย	81.79	9,275.00
ความพิการทางการมองเห็น	76.67	9,066.67
ความพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย	80.71	10,131.43
ความพิการทางสติปัญญา หรือจิตใจ	79.38	8,425.00
รวม	82.89	8,993.16

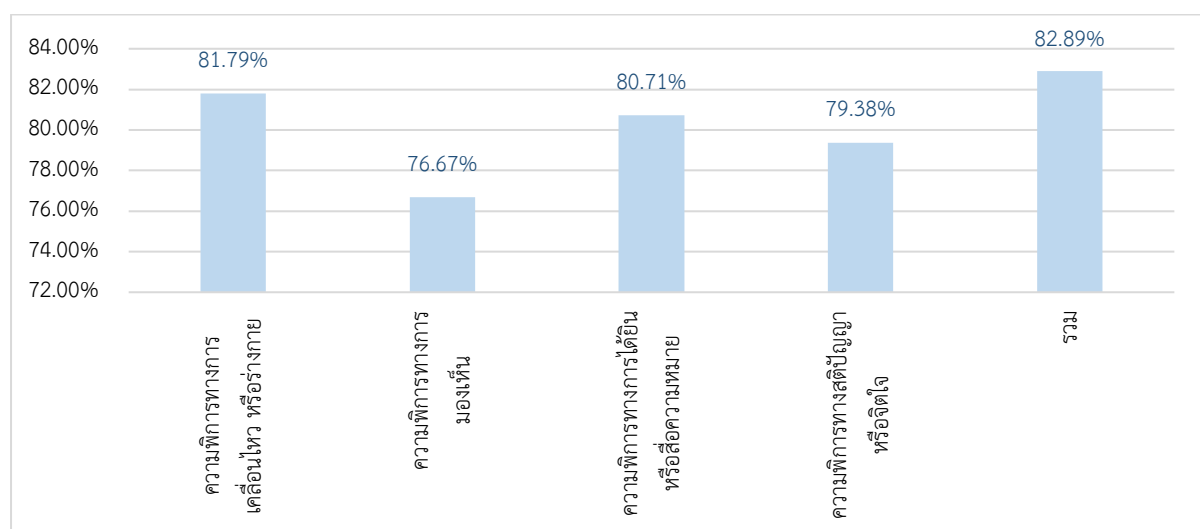
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.28 มูลค่าประสิทธิภาพแรงงาน (บาทต่อเดือน)



ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.29 ร้อยละของประสิทธิภาพแรงงานคนพิจารณาเทียบแรงงานทั่วไป



ที่มา: ผู้วิจัย

4.4 ผลลัพธ์จากการมีงานทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กรณี ชุมชนที่คนพิการอาศัยอยู่

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชุมชนที่คนพิการอาศัยอยู่ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในประเด็นนี้ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับคนพิการในฐานะของผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนบ้าน และเพื่อนร่วมห้อง (Roommate) เป็นต้น โดยผลการศึกษา พบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชุมชนที่คนพิการอาศัยอยู่ได้ประเมินคะแนนในภาพรวมแก่คนพิการอยู่ที่ 4.09 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน โดยในด้านที่คะแนนสูงสุด คือด้านการเข้าอกเข้าใจในตัวคนพิการอยู่ที่ 4.40 คะแนน รองลงมาด้วยการเห็นคุณค่าของคนพิการ การช่วยเหลือสังคม และการเข้าร่วมสังคมของคนพิการ อยู่ที่ 4.20 คะแนนเท่ากัน (ตารางที่ 4.24) ซึ่งจากผลการศึกษาสามารถสะท้อนถึงคนในสังคมมีทัศนคติที่ดีต่อคนพิการไม่ที่จะเป็นการเห็นคุณค่าของคนพิการ ตลอดจนเห็นว่าคนพิการสามารถเข้าสังคมได้อย่างปกติ

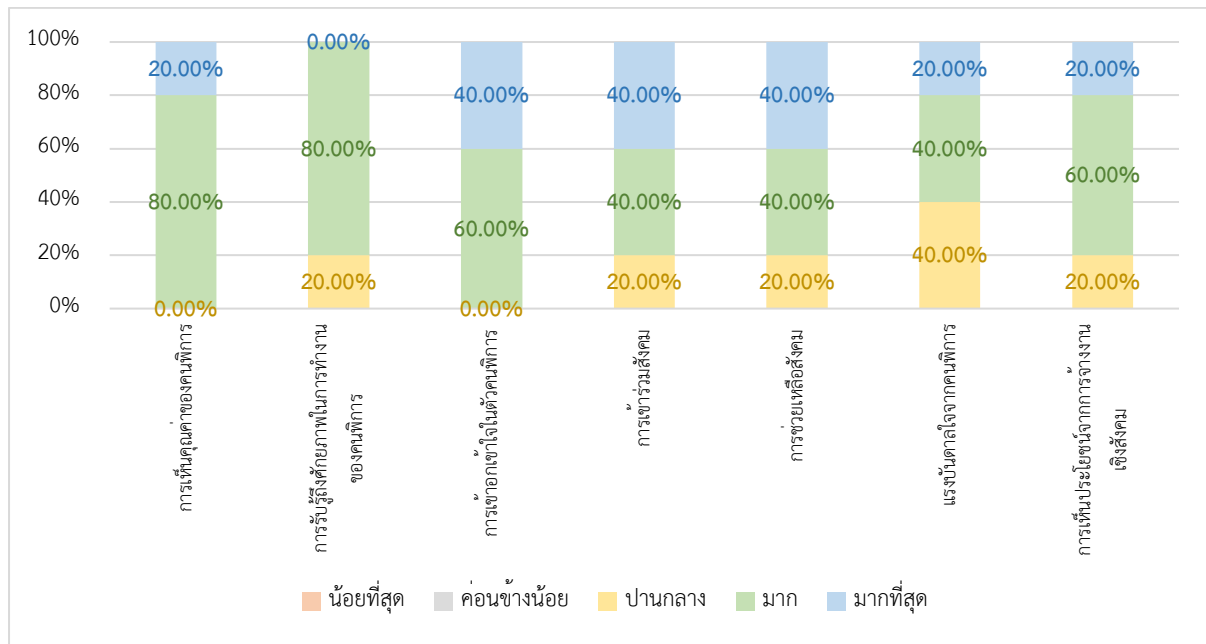
การชี้วัดประเด็นของการเข้าสังคม ในแบบสอบถามทางคณะผู้วิจัยได้สอบถามถึงการเข้าร่วมสังคม ในรูปแบบของความถี่ที่มีการปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคม แต่ในขณะที่รวบรวมข้อมูลเป็นช่วงสถานการณ์เกิดการแพร่ระบาดของ Covid-19 ซึ่งทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลความถี่ที่เป็นตัวเลขได้ แต่อย่างไรก็ตามตัวเลขความถี่ในประเด็นดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญมากนัก ซึ่งได้ทำการเปลี่ยนการรวบรวมข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงในประเด็นดังกล่าวแทน โดยผลศึกษาพบว่าคนพิการสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับคนชุมชนได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อีกทั้งคนในชุมชนไม่ได้รู้สึกว่าคุณพิการแปลกแยกจากคนในสังคม ซึ่งคนพิการสามารถใช้ชีวิตได้ปกติเทียบเท่าหรือดีกว่าคนทั่วไป

ตารางที่ 4.24 มุมมองของคนในชุมชนต่อคนพิการ

	ระดับ					คะแนนเฉลี่ย
	น้อยที่สุด	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
การเห็นคุณค่าของคนพิการ	0 (0.00%)	0 (0.00%)	0 (0.00%)	4 (80.00%)	1 (20.00%)	4.20
การรับรู้ถึงศักยภาพในการทำงานของคนพิการ	0 (0.00%)	0 (0.00%)	1 (20.00%)	4 (80.00%)	0 (0.00%)	3.80
การเข้าอกเข้าใจในตัวคนพิการ	0 (0.00%)	0 (0.00%)	0 (0.00%)	3 (60.00%)	2 (40.00%)	4.40
การเข้าร่วมสังคม	0 (0.00%)	0 (0.00%)	1 (20.00%)	2 (40.00%)	2 (40.00%)	4.20
การช่วยเหลือสังคม	0 (0.00%)	0 (0.00%)	1 (20.00%)	2 (40.00%)	2 (40.00%)	4.20
แรงบันดาลใจจากคนพิการ	0 (0.00%)	0 (0.00%)	2 (40.00%)	2 (40.00%)	1 (20.00%)	3.80
การเห็นประโยชน์จากการจ้างงานเชิงสังคม	0 (0.00%)	0 (0.00%)	1 (20.00%)	3 (60.00%)	1 (20.00%)	4.00
						4.09

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.30 มุมมองของคนในชุมชนต่อคนพิการ



ที่มา: ผู้วิจัย

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา (Conclusion)

การประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on investment: SROI) สามารถแบ่งผลตอบแทนออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ ผลตอบแทนทางสังคมที่อยู่ในรูปตัวเงิน (Explicit Social Return) และผลตอบแทนทางสังคมที่ไม่อยู่ในรูปของตัวเงิน (Implicit Social Return) โดยจากการศึกษาการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม พบว่า สามารถสร้างผลตอบแทนทางสังคมอยู่ที่ 18.39 ซึ่งหมายความว่า ทุก ๆ 1 บาท ของการลงทุนในโครงการการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม ก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมเท่ากับ 18.39 บาท ซึ่งสามารถจำแนกผลตอบแทนที่เกิดขึ้นออกเป็น 2 ประเด็นดังนี้

หนึ่ง ผลตอบแทนทางสังคมที่อยู่ในรูปตัวเงิน (Explicit Social Return) พบว่า มีมูลค่าอยู่ที่ 4.27 บาท หมายความว่า การลงทุนในโครงการการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมทุก ๆ 1 บาท ก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมที่เป็นตัวเงินเท่ากับ 4.27 บาท โดยการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเงินเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของรายได้และสวัสดิการทางสังคมที่คนพิการได้รับ โดยในภาพรวม รายได้ที่เปลี่ยนแปลงไปจากการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมทำให้คนพิการมีรายได้สูงขึ้นถึง 7,155.26 บาทต่อเดือน ซึ่งเพิ่มขึ้นมากถึงร้อยละ 195.41 เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนที่จะได้รับการจ้างงานเชิงสังคม

สอง ผลตอบแทนทางสังคมที่ไม่อยู่ในรูปของตัวเงิน (Implicit Social Return) พบว่า มีมูลค่าอยู่ที่ 14.12 บาท หมายความว่า การลงทุนในโครงการการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมทุก ๆ 1 บาท ก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมที่ไม่เป็นตัวเงินเท่ากับ 14.12 บาท โดยการเปลี่ยนแปลงของประเด็นที่ไม่ใช่การเงินประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นของ ทักษะทางด้านอาชีพ การเข้าสังคม สุขภาพกาย สุขภาพจิต และความสัมพันธ์ในครอบครัว

จากทั้งสองประเด็นสามารถสรุปได้ว่าการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมก่อให้เกิดผลลัพธ์ (Outcome) ที่มีความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ โดยทำให้คนพิการมีรายได้ และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกเหนือจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับคนพิการโดยตรงแล้ว ยังสามารถสร้างผลสืบเนื่องให้กับครอบครัวข้างเคียงด้วย โดยในการศึกษาผลสืบเนื่องจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ผลสืบเนื่องต่อครอบครัวคนพิการ 2) ผลสืบเนื่องต่อหน่วยงานการจ้างงานในพื้นที่ (นจพ.) และ 3) ผลสืบเนื่องต่อชุมชนของคนพิการ โดยสามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

ผลสืบเนื่องต่อครอบครัวคนพิการ พบว่า คนพิการมีความสามารถช่วยเหลือจุนเจือครอบครัวได้ดีขึ้น จากการที่คนพิการสามารถลดภาระทางการเงินของครอบครัว โดยจากเดิมที่เคยรับเงินจากคนในครอบครัว แต่ในปัจจุบันสามารถส่งเงินให้กับครอบครัวได้ ยิ่งไปกว่านั้นยังแบ่งเบาค่าใช้จ่ายในครอบครัวในการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขโรค หรือค่าสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ อีกทั้งคนพิการยังสามารถแบ่งเบาภาระด้านเวลาแก่ครอบครัวได้ เนื่องจากคนพิการมีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองที่สูงขึ้น ทำให้การพึ่งพาอาศัยครอบครัวลดลง ครอบครัวจึงมีเวลาไปทำกิจกรรมอย่างอื่นที่สูงขึ้น ในส่วนมุมมองของครอบครัวที่มีต่อคน

พิการได้เปลี่ยนแปลงไป โดยครอบครัวเห็นการพัฒนาการของคนพิการทางด้านต่าง ๆ ที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทักษะการดำรงชีวิต ทักษะการช่วยเหลือตนเอง ทักษะการทำงาน ตลอดจนทักษะการเข้าสังคมที่สูงขึ้น ท้ายที่สุดครอบครัวได้เห็นถึงคุณค่าของคนพิการที่สามารถพึ่งพาตนเองได้จากการช่วยเหลือของมูลนิธิ วัตถุประสงค์ทางสังคมที่จัดโครงการจ้างงานเชิงสังคม

ผลสืบเนื่องของหน่วยงานการจ้างงานในพื้นที่ (นจพ.) ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถสะท้อนความสามารถ และ ความมีประสิทธิภาพในการทำงานของคนพิการได้ดีที่สุด ซึ่งพบว่า ประสิทธิภาพของแรงงานคนพิการสามารถ เทียบเท่ากับแรงงานทั่วไปมากถึงร้อยละ 82.89 โดยสามารถตีเป็นมูลค่าทางการเงินได้ 8,993.16 บาทต่อ เดือน ซึ่งหน่วยงานการจ้างงานในพื้นที่ (นจพ.) กล่าวว่า ทางหน่วยงานยินดีที่จะจ้างคนพิการเข้าทำงาน ซึ่งคน พิกاردังกล่าวสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำงานได้ออกมาตามเป้าหมายที่ได้มอบให้ได้ อย่างดียิ่ง จนทำให้คนในหน่วยงานดังกล่าวมีมุมมองต่อคนพิการที่เปลี่ยนไปในทิศทางดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเห็น คุณค่าของคนพิการ การเห็นถึงศักยภาพของคนพิการ ตลอดจนการเข้าอกเข้าใจในตัวคนพิการ เป็นต้น

ผลสืบเนื่องของคนในชุมชนคนพิการ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนบ้าน และเพื่อนร่วมห้อง (Roommate) พบว่า คนในชุมชนมีมุมมองทัศนคติที่ดีต่อคนพิการ ไม่ว่าจะเป็นการทางด้าน การเข้าอกเข้าใจในตัว คนพิการ การเข้าร่วมสังคม การช่วยเหลือสังคม ตลอดจนการเห็นคุณค่า และศักยภาพของคนพิการ ทำให้ สามารถสรุปได้ว่าคนพิการเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนมากขึ้น ซึ่งเป็นผลลัพธ์ทางบวก (Positive Outcome) ที่เกิดขึ้นที่คนพิการสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับคนชุมชนได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อีกทั้งคนในชุมชนไม่ได้อึดว่า คนพิการแปลกแยกจากคนในสังคมแต่อย่างใด

เพราะฉะนั้นการจ้างงานเชิงสังคมของมูลนิธิวัตถุประสงค์ทางสังคมสามารถประเมินว่ากลุ่มตัวอย่างคน พิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการมีรายได้มั่นคง มีอาชีพที่ดี มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มี สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี การเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ความมั่นใจในการเข้าสังคม และไม่เป็นการระ ของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับเป้าประสงค์หลักของโครงการจ้างงานเชิงสังคม นอกเหนือผลลัพธ์ทางกล่าวที่ เกิดขึ้นที่เป็นผลผลิตทางตรง (Direct Outcome) ของการจ้างงานเชิงสังคมแล้ว ยังไม่ได้สร้างผลผลิตทางอ้อม (Indirect Outcome) หรือผลสืบเนื่องให้กับบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นการที่ครอบครัวที่สามารถแบ่งเบาภาระกับ ครอบครัวได้ จนกระทั่งสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อคนพิการไปในทิศทางที่ดีขึ้นแก่คนในชุมชน หรือคนใน ที่ทำงานที่เกี่ยวข้อง

ท้ายที่สุดแล้วจากการประเมินผลลัพธ์การดำเนินงานจับคู่จ้างงานคนพิการของมูลนิธิวัตถุประสงค์ทาง สังคม ด้วยการคำนวณผลตอบแทนทางสังคมและผลสืบเนื่องจากการในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้สะท้อน ให้เห็นถึงความคุ้มค่าทางการเงิน อย่างไรก็ตาม ผู้ดำเนินโครงการควรให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ และเป้าหมาย การดำเนินงานทางสังคม ควบคู่กับตัวเลขตัวเลขผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้เข้าใจถึงผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นจาก การดำเนินกิจกรรม และพิจารณาการจัดสรรทรัพยากรของโครงการให้เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- Breuer, E., Lee, L., De Silva, M., & Lund, C. (2015). Using theory of change to design and evaluate public health interventions: a systematic review. *Implementation Science*, 11(1), 1-17.
- Breuer, E., De Silva, M. J., Shidaye, R., Petersen, I., Nakku, J., Jordans, M. J., ... & Lund, C. (2016). Planning and evaluating mental health services in low-and middle-income countries using theory of change. *The British journal of psychiatry*, 208(s56), s55-s62.
- Mackenzie, M., & Blamey, A. (2005). The practice and the theory: lessons from the application of a theories of change approach. *Evaluation*, 11(2), 151-168.
- Mason, P., & Barnes, M. (2007). Constructing theories of change: methods and sources. *Evaluation*, 13(2), 151-170.
- Mayne, J. (2015). Useful theory of change models. *Canadian Journal of Program Evaluation*, 30(2).
- The World Health Organization (1994). Development of the WHOQOL: Rationale and current status. *International Journal of Mental Health*, 23(3), 24-56.
- กรมสุขภาพจิต (2550). เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI). สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2564 จาก <https://www.dmh.go.th/test/download/files/whoqol.pdf>
- โชติกา ภาชีผล. (2017). เปิดประเด็น: การประเมินผลตอบแทนทางสังคม. *Journal of Education Studies*, 45(4), 342-352.
- บริษัท ป่าสาละ จำกัด (2561). รายงานการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) และผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI). กรุงเทพฯ: บจก. ป่าสาละ
- มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด, ณัฐพล อนันต์ธนสาร, และ อรรถพันธ์ สารวงศ์ (2560). *คู่มือการประเมินความคุ้มค่าของงานวิจัยของรัฐ สำหรับผู้บริหารงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ
- เยาวเรศ หับพันธุ์ (2541). *การประเมินโครงการตามแนวทางเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สฤณี อาชวานันทกุล และ ภัทรพร แยมละออ (2560). *คู่มือการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมและผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน*. กรุงเทพฯ: บจก. ป่าสาละ สนับสนุนโดย กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ภาคผนวก

**แบบบันทึกเพื่อศึกษาผลลัพธ์จากการมีงานทำของคนพิการ
สำหรับกลุ่มคนพิการ**

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกเบื้องต้นสำหรับผู้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐาน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านการทำงาน

ส่วนที่ 5 คำถามเปรียบเทียบสถานการณ์ก่อน-หลัง จากการเข้าร่วมมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม

ส่วนที่ 6 ให้ใส่ลำดับความสำคัญว่าในแต่ละประเด็นสำคัญเท่าไรเมื่อคิดเป็นส่วนเท่าไรกับรายได้

ส่วนที่ 7 ข้อมูลคุณภาพชีวิต

หมายเหตุ

- แบบสอบถามเป็นการถามข้อมูล ก่อนและหลังเข้าร่วมมูลนิธินวัตกรรมสังคม
- ให้ระวังเรื่องคำพูดที่จะไม่กระทบต่อจิตใจคนพิการ

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกเบื้องต้นสำหรับผู้สัมภาษณ์

ข้อ	คำถาม	คำตอบ
1.1	คนพิการ (ระบุเป็นรหัสเพื่อรักษาความลับของคนพิการ)	
1.2	อายุ	
1.3	เพศ	[] ชาย [] หญิง
1.4	การศึกษา	[] ประถมศึกษา [] มัธยมศึกษา [] ปวช./ปวส. [] ปริญญาตรี [] สูงกว่าปริญญาตรี [] อื่น ๆ ระบุ.....
1.5	ความพิการ	[] ทางกายเคลื่อนไหว หรือร่างกาย [] ทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย [] ทางการมองเห็น [] ทางสติปัญญา หรือจิตใจ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐาน

ข้อ	คำถาม	คำตอบ
2.1	ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่กับใคร	[] คนเดียว [] ครอบครัว [] ญาติ [] แฟน [] พ่อแม่ [] เพื่อน [] อื่น ๆ ระบุ
2.2	สถานภาพสมรส	[] โสด [] สมรส [] หย่าร้าง/เลิกกัน [] หม้าย [] มีแฟน [] มีคนที่กำลังคุยอยู่
2.3	คุณได้เบียดเบียนพิการหรือไม่	[] ได้ [] ไม่ได้

ข้อ	คำถาม	ก่อนเข้าร่วมมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม (ม.33 หรือ ม.35)	หลังเข้าร่วมมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม (ม.33 หรือ ม.35)
2.4	โรคประจำตัว	[] ไม่มี [] มี ระบุ.....	[] ไม่มี [] มี ระบุ.....
2.5	ปัญหาสุขภาพ	[] ไม่มี [] มี ระบุ.....	[] ไม่มี [] มี ระบุ.....

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านการทำงาน

ข้อ	คำถาม	ก่อนเข้าร่วมมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม (ม.33 หรือ ม.35)	หลังเข้าร่วมมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม (ม.33 หรือ ม.35)
3.1	นจพ. ที่สังกัด	-	
	อาชีพ หรือ ลักษณะงาน		
	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (รวมรายได้ประจำ และรายได้เสริม)	จำนวน.....บาทต่อเดือน	จำนวน.....บาทต่อเดือน [] ทำอาชีพเก่าบ้าง หรือเลิกทำ [] ทำงานเสริมร่วมกันอย่างเต็มที่ [] เดิมว่างงาน
	จำนวนระยะเวลาที่ทำงาน (ปี)	-	จำนวน.....ปี

ส่วนที่ 4 คำถามเปรียบเทียบสถานการณ์ก่อน-หลัง จากการทำงาน (เชิงปริมาณ)

ข้อ	คำถาม	ก่อนเข้าร่วมมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม (ม.33 หรือ ม.35)	หลังเข้าร่วมมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม (ม.33 หรือ ม.35)
4.3	การจ้างผู้ดูแลคนพิการ (กรณีเสียค่าจ้างเท่านั้น ถ้าผู้ปกครองดูแลไม่นับ)	[] ไม่มี [] มี ระบุใคร..... ค่าใช้จ่าย.....บาทต่อเดือน	[] ไม่มี [] มี ระบุใคร..... ค่าใช้จ่าย.....บาทต่อเดือน
4.4	เงินที่ ครอบครัวให้ หรือสนับสนุน เป็นค่าใช้จ่าย (บาทต่อเดือน) ถ้าคนพิการขอเป็นครั้งคราวให้ถามเป็นเฉลี่ยๆแล้วเดือนนึงเท่าไร	จำนวน.....บาทต่อเดือน	จำนวน.....บาทต่อเดือน
4.5	เงินที่ สงฆ์ช่วยเหลือ เป็นค่าใช้จ่ายให้ครอบครัว (บาทต่อเดือน) รวมถึงค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้กับครอบครัว เช่นค่าน้ำ ไฟ ของใช้ต่าง ๆ	จำนวน.....บาทต่อเดือน	จำนวน.....บาทต่อเดือน
4.6	ค่าใช้จ่าย ส่วนตัวเฉลี่ย	จำนวน.....บาทต่อเดือน	จำนวน.....บาทต่อเดือน
4.7	เงิน ออมส่วนบุคคลเฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน.....บาทต่อเดือน	จำนวน.....บาทต่อเดือน
4.8	หนี้สินส่วนบุคคล	[] ไม่มี [] มี ระบุ..... เป็นเงินสุทธิ.....บาท	[] ไม่มี [] มี ระบุ..... เป็นเงินสุทธิ.....บาท
4.9	ค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลเฉลี่ยต่อ ครั้ง	จำนวน.....บาทต่อ ครั้ง ความถี่การรักษา..... ครั้งต่อปี	จำนวน.....บาทต่อ ครั้ง ความถี่การรักษา..... ครั้งต่อปี
4.10	จำนวนครั้งที่ออกไปข้างนอกนอกเหนือจากการทำงาน เช่น การออกไปพบปะเพื่อนฝูง จับจ่ายซื้อของ ท่องเที่ยว เป็นต้น (ให้นึกช่วงที่เกิดก่อนโควิดในสถานการณ์ปกติ)	จำนวน..... ครั้งต่อเดือน	จำนวน..... ครั้งต่อเดือน
4.11	การมีส่วนร่วมกับชุมชน หรือเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน เช่น เข้าร่วมงานปีใหม่ งานขึ้นบ้านของเพื่อนบ้าน หรือกิจกรรมต่าง ๆ (ให้นึกช่วงที่เกิดก่อนโควิดในสถานการณ์ปกติ)	จำนวน..... ครั้งต่อเดือน	จำนวน..... ครั้งต่อเดือน
4.12	สวัสดิการสังคมที่ได้รับมีอะไรบ้าง ถ้าได้รับได้รับเท่าไร เช่น เบี้ยคนพิการ เบี้ยผู้สูงอายุ หรือเบี้ยต่าง ๆที่ได้รับจากรัฐบาล หรือหน่วยงานต่าง ๆ	[] ไม่มี [] เบี้ยคนพิการ [] เบี้ยผู้สูงอายุ [] เบี้ยคนจน [] อื่น ๆ ระบุ..... รวมเป็นเงิน.....บาทต่อเดือน	[] ไม่มี [] เบี้ยคนพิการ [] เบี้ยผู้สูงอายุ [] เบี้ยคนจน [] อื่น ๆ ระบุ..... รวมเป็นเงิน.....บาทต่อเดือน

ข้อ	คำถาม	ก่อนเข้าร่วมมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม (ม.33 หรือ ม.35)	หลังเข้าร่วมมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม (ม.33 หรือ ม.35)
4.13	ประกันสุขภาพ	<input type="checkbox"/> ไม่มี <input type="checkbox"/> ประกันสังคม/กองทุนเงินทดแทน <input type="checkbox"/> ประกันเอกชน <input type="checkbox"/> หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (สิทธิ 30 บาท) <input type="checkbox"/> สิทธิข้าราชการ/สิทธิรัฐวิสาหกิจ <input type="checkbox"/> สิทธิคนพิการ <input type="checkbox"/> อื่น ๆ.....	<input type="checkbox"/> ไม่มี <input type="checkbox"/> ประกันสังคม/กองทุนเงินทดแทน <input type="checkbox"/> ประกันเอกชน <input type="checkbox"/> หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (สิทธิ 30 บาท) <input type="checkbox"/> สิทธิข้าราชการ/สิทธิรัฐวิสาหกิจ <input type="checkbox"/> สิทธิคนพิการ <input type="checkbox"/> อื่น ๆ.....
4.14	ความรู้สึการทำงานร่วมกับมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม	-	
4.15	ทัศนคติต่อมาตรา 33 และ 35	-	

ส่วนที่ 5 คำถามเปรียบเทียบสถานการณ์ก่อน-หลังจากการเข้าร่วมมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม

ข้อ	คำถาม	แย่ลง	ไม่เปลี่ยนแปลง	ดีขึ้น
5.1	สุขภาพกายคนพิการ			
5.2	สุขภาพจิตคนพิการ (ความเครียด)			
5.3	การเห็นคุณค่าของตัวเอง มีความภาคภูมิใจ รู้สึกว่าไม่เป็นภาระ			
5.4	การได้แสดงศักยภาพของตนเองด้านการทำงานและหาเลี้ยงชีพ			
5.5	มีแรงบันดาลใจ มีเป้าหมายในชีวิต			
5.6	การเป็นที่ยอมรับกับครอบครัว และชุมชน และการเป็นแบบอย่างให้คนพิการคนอื่น			
5.7	ทักษะการทำงาน (คอมพิวเตอร์ / ภาษาอังกฤษ / soft skill / อื่นๆ)			
5.8	ทักษะการใช้ชีวิต (การขับขีรถเอง การใช้บริการขนส่งสาธารณะ)			
5.9	ทักษะการเข้าสังคม (เล่นกีฬาหรืองานอดิเรกใหม่ มีเพื่อนมากขึ้น ไปเที่ยวสถานที่ใหม่ เข้าร่วมกิจกรรมใหม่ๆ มากขึ้น)			
5.10	ความสัมพันธ์กับครอบครัว (ความอบอุ่นในครอบครัว)			

ส่วนที่ 6 ให้ใส่ความสำคัญว่าในแต่ละประเด็นสำคัญเท่าไรเมื่อคิดเป็นสัดส่วนเท่าไรกับรายได้

ความสำคัญ	คำตอบ
10	6.1 รายได้
	6.2 สวัสดิการสังคม
	6.3 ทักษะการทำงาน
	6.4 ทักษะการเข้าสังคม (เล่นกีฬา เจอเพื่อน ไปเที่ยว)
	6.4 สุขภาพจิต
	6.6 สุขภาพกาย
	6.7 ความสัมพันธ์กับครอบครัว
	6.8 การเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน (งานปีใหม่ กิจกรรมต่าง ๆ)
	6.9 ความสุข
	6.10 ปัญหาชีวิต

หมายเหตุ

กำหนดให้รายได้คะแนนเต็ม 10 คนพิจารณาให้คะแนนแต่ละประเด็นเท่าไร เช่น คะแนนสุขภาพให้ 7 คะแนนเมื่อเทียบกับรายได้ 10 คะแนน แต่ถ้าคนพิจารณาไม่เข้าใจให้เป็นเปลี่ยนเป็นร้อยละ เช่น รายได้คือ 100% ให้ถามว่าประเด็นต่าง ๆ สามารถคิดเป็นร้อยละเท่าไรของรายได้ เช่น สุขภาพกายมีความสำคัญคิดเป็น 70% ของรายได้ที่มี

ส่วนที่ 7 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม

ข้อ	คำถาม	คำตอบ
7.1	ท่านคิดว่าหลังจากเข้าร่วมกับมูลนิธินวัตกรรมทางสังคมแล้ว ชีวิตท่านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่	<input type="checkbox"/> แย่ลงกว่าเดิมมาก <input type="checkbox"/> แย่ลงกว่าเดิมเล็กน้อย <input type="checkbox"/> ไม่มีการเปลี่ยนแปลง <input type="checkbox"/> ดีขึ้นเล็กน้อย <input type="checkbox"/> ดีขึ้นมาก
7.2	ท่านคิดว่าการเปลี่ยนแปลงในชีวิตโดยรวมที่ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด โปรดระบุเป็น % ให้รวมกันได้ 100% เช่น 1. จากตัวท่านเอง ...25..% 2. จากครอบครัว ...20....% 3. จากมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม ...50...% 4. จากเพื่อน5.....% 5. อื่น ๆ0.....%	1. จากตัวท่านเอง% 2. จากครอบครัว% 3. จากมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม% 4. จากเพื่อน% 5. อื่นๆ% ต้องรวมได้ 100% เสมอ

ส่วนที่ 8 ข้อมูลคุณภาพชีวิต

<https://www.dmh.go.th/test/whoqol/asheet.asp?qid=1>

ข้อ	คำถาม	คำตอบ
8.1	เพศ	[] ชาย [] หญิง
8.2	อายุ	[] 0-12 ปี [] 13-29 ปี [] 30-39 ปี [] 40-59 ปี [] 60 ปีขึ้นไป
8.3	ระดับการศึกษา	[] ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย [] มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า [] อนุปริญญา หรือเทียบเท่า [] ปริญญาตรี [] สูงกว่าปริญญาตรี
8.4	อาชีพ	[] นักเรียน นิสิต นักศึกษา [] รับจ้างทั่วไป [] ธุรกิจส่วนตัว ค้าขาย [] พนักงานบริษัท ห้างร้าน [] ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ พนักงานของรัฐ [] อื่น ๆ
8.5	สถานภาพสมรส	[] หม้าย [] โสด [] สมรส [] หย่า [] แยกกันอยู่
8.6	ท่านพอใจกับสุขภาพของท่านในตอนนี้อย่างใด	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.7	การเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว ทำให้ท่านไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการมากนัก้อยเพียงใด	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.8	ท่านมีกำลังเพียงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวันใหม่ (ทั้งเรื่องงาน หรือการดำเนินชีวิตประจำวัน)	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.9	ท่านพอใจกับการนอนหลับของท่านมากนัก้อยเพียงใด	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.10	ท่านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต (เช่น มีความสุข ความสงบมีความหวัง) มากน้อยเพียงใด	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.11	ท่านมีสมาธิในการทำงานต่าง ๆ ดีเพียงใด	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.12	ท่านรู้สึกพอใจในตนเองมากนัก้อยแค่ไหน	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด

ข้อ	คำถาม	คำตอบ
8.13	ท่านยอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเองได้ไหม	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.14	ท่านมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวังวิตกกังวล บ่อยแค่ไหน	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.15	ท่านรู้สึกพอใจมากน้อยแค่ไหนที่สามารถทำอะไร ๆ ผ่านไปได้ในแต่ละวัน	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.16	ท่านจำเป็นต้องไปรับการรักษาพยาบาลมากน้อยเพียงใด เพื่อที่จะทำงานหรือมีชีวิตอยู่ไปได้ในแต่ละวัน	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.17	ท่านพอใจกับความสามารถในการทำงานได้อย่างที่เคยทำมามาก น้อยเพียงใด	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.18	ท่านพอใจต่อการผูกมิตรหรือเข้ากับคนอื่น อย่างที่ผ่านมาแค่ไหน	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.19	ท่านพอใจกับการช่วยเหลือที่เคยได้รับจากเพื่อน ๆ แค่ไหน	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.20	ท่านรู้สึกว่าชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยดีไหมในแต่ละวัน	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.21	ท่านพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่ตอนนี้มากน้อยเพียงใด	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.22	ท่านมีเงินพอใช้จ่ายตามความจำเป็นมากน้อยเพียงใด	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.23	ท่านพอใจที่จะสามารถไปใช้บริการสาธารณสุขได้ตามความ จำเป็นเพียงใด	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.24	ท่านได้รู้เรื่องราวข่าวสารที่จำเป็นในชีวิตแต่ละวันมากน้อย เพียงใด	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.25	ท่านมีโอกาสได้พักผ่อนคลายเครียดมากน้อยเพียงใด	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.26	สภาพแวดล้อมดีต่อสุขภาพของท่านมากน้อยเพียงใด	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.27	ท่านพอใจกับการเดินทางไปไหนมาไหนของท่าน(หมายถึงการ คมนาคม) มากน้อยเพียงใด	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.28	ท่านรู้สึกว่าชีวิตท่านมีความหมายมากน้อยแค่ไหน	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.29	ท่านสามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดีเพียงใด	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด

ข้อ	คำถาม	คำตอบ
8.30	ท่านพอใจในชีวิตทางเพศของท่านแค่ไหน? (ชีวิตทางเพศ หมายถึง เมื่อเกิดความรู้สึกทางเพศขึ้นแล้วท่านมีวิธีการทำให้ผ่อนคลายลงได้ รวมถึง การช่วยตัวเองหรือการมีเพศสัมพันธ์)	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.31	ท่านคิดว่าท่านมีคุณภาพชีวิต (ชีวิตความเป็นอยู่)อยู่ในระดับใด	[] ไม่เลย [] เล็กน้อย [] ปานกลาง [] มาก [] มากที่สุด
8.32	คำนวณคะแนนคุณภาพชีวิต https://www.dmh.go.th/test/whoqol/asheet.asp?qid=1	

**บันทึกเพื่อศึกษาผลลัพธ์จากการมีงานทำของคนพิการ
สำหรับครอบครัวคนพิการ**

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านครอบครัว

ส่วนที่ 3 คำถามเปรียบเทียบสถานการณ์ก่อน-หลัง จากการทำงานของคนพิการ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ข้อ	คำถาม	คำตอบ
1.1	คนพิการ (ระบุเป็นรหัสเพื่อรักษาความลับของคนพิการ)	
1.2	ความสัมพันธ์ของท่านกับคนพิการ	[] บิดา [] มารดา [] พี่น้อง [] ญาติพี่น้อง [] อื่น ๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านครอบครัว

ข้อ	คำถาม	ก่อนเข้าร่วมมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม (ม.33 หรือ ม.35)	หลังเข้าร่วมมูลนิธินวัตกรรมทางสังคม (ม.33 หรือ ม.35)
2.1	เงินที่คนพิการ <u>ให้กับท่าน</u> (บาทต่อเดือน) ถ้าคนพิการให้เป็นครั้งคราวให้ถามเป็นเฉลี่ยๆแล้วเดือนหนึ่งเท่าไร	จำนวน.....บาทต่อเดือน	จำนวน.....บาทต่อเดือน
2.2	เงินที่ <u>ให้แก่คนพิการ</u> เป็นค่าใช้จ่าย (บาทต่อเดือน)	จำนวน.....บาทต่อเดือน	จำนวน.....บาทต่อเดือน

ข้อ	คำถาม	ก่อนเข้าร่วมมูลนิธิ	หลังเข้าร่วมมูลนิธิ
		ระดับ	ระดับ
2.3	การเห็นคุณค่าของคนพิการของท่าน		
2.4	การเห็นพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นในตัวคนพิการ		
2.5	ภาระในการดูแลคนพิการ ด้านเวลา		
2.6	ภาระในการดูแลคนพิการ ด้านตัวเงินและค่าใช้จ่าย		
2.7	ความอบอุ่นภายในครอบครัว		

ระดับให้ใส่ระดับ 1 - 5 ของรายละเอียดนั้น ๆ

1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 2 หมายถึง ระดับน้อย 3 หมายถึง ระดับปานกลาง 4 หมายถึง ระดับมาก 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ข้อ	คำถาม	คำตอบ
2.8	ทัศนคติต่อมาตรา 33 และ 35	

ส่วนที่ 3 คำถามเปรียบเทียบสถานการณ์ก่อน-หลัง จากการทำงานของคนพิการ

ข้อ	คำถาม ให้ถามในมุมมองของท่านเห็นคนพิการเป็นอย่างไร	ก่อนเข้า	หลังเข้า
		ร่วมมูลนิธิ	ร่วมมูลนิธิ
		ระดับ	ระดับ
3.1	ท่านเห็นสุขภาพกายคนพิการอย่างไร		
3.2	ท่านเห็นสุขภาพจิตคนพิการ (ความเครียด)		
3.3	ท่านเห็นการเห็นคุณค่าของตัวคนพิการ มีความภาคภูมิใจ รู้สึกว่าไม่เป็นภาระ		
3.4	ท่านเห็นคนพิการได้แสดงศักยภาพของตนเองด้านการทำงานและหาเลี้ยงชีพ		
3.5	ท่านเห็นคนพิการมีแรงบันดาลใจ มีเป้าหมายในชีวิต		
3.6	ท่านเห็นคนพิการเป็นแบบอย่างให้กับคนพิการ หรือคนทั่วไปคนอื่น ๆ		
3.7	ท่านเห็นทักษะการทำงานของคนพิการ (คอมพิวเตอร์ / ภาษาอังกฤษ / soft skill / อื่นๆ)		
3.8	ท่านเห็นทักษะการใช้ชีวิตของคนพิการ (การดูแลตนเองได้ การช่วยเหลือตนเอง)		
3.9	ท่านเห็นทักษะการเข้าสังคมของคนพิการ (พบปะกับผู้อื่น มีเข้าสังคม ออกไปเที่ยวข้างนอก)		

ระดับให้ใส่ระดับ 1 - 5 ของรายละเอียดนั้น ๆ

1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 2 หมายถึง ระดับน้อย 3 หมายถึง ระดับปานกลาง 4 หมายถึง ระดับมาก 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

**แบบบันทึกเพื่อศึกษาผลลัพธ์จากการมีงานทำของคนพิการ
สำหรับชุมชนของคนพิการ**

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านชุมชนที่คนพิการทำงาน

ส่วนที่ 3 มุมมองสถานการณ์ต่าง ๆ จากการทำงานของคนพิการ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ข้อ	คำถาม	คำตอบ
1.1	คนพิการ (ระบุเป็นรหัสเพื่อรักษาความลับของคนพิการ)	
1.2	ความสัมพันธ์ของท่านกับคนพิการ	[] เพื่อนบ้าน [] คนรู้จักในชุมชน [] อื่น ๆ ระบุ.....
1.3	ระยะเวลาที่รู้จักคนพิการ (ปี)	

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านชุมชนที่คนพิการทำงาน

ข้อ	คำถาม	ระดับ
2.1	การเห็นคุณค่าของคนพิการของท่าน	
2.2	การรับรู้ถึงศักยภาพในการทำงานของคนพิการ	
2.3	เห็นประโยชน์ของการจ้างงานเชิงสังคม	
2.4	ความเข้าใจในคนพิการ	
2.5	การเข้าร่วมสังคมของคนพิการ	
2.6	การช่วยเหลือสังคม	
2.7	แรงบันดาลใจจากคนพิการ	

ระดับให้ใส่ระดับ 1 - 5 ของรายละเอียดนั้น ๆ

1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 2 หมายถึง ระดับน้อย 3 หมายถึง ระดับปานกลาง 4 หมายถึง ระดับมาก 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 3 มุมมองสถานการณ์ต่าง ๆ จากการทำงานของคนพิการ

ข้อ	คำถาม ให้ถามในมุมมองของท่านเห็นคนพิการเป็นอย่างไร	ระดับ
3.1	ท่านเห็นสุขภาพกายคนพิการอย่างไร	
3.2	ท่านเห็นสุขภาพจิตคนพิการ (ความเครียด)	
3.3	ท่านเห็นการเห็นคุณค่าของตัวคนพิการ มีความภาคภูมิใจ รู้สึกว่าไม่เป็นภาระ	
3.4	ท่านเห็นคนพิการได้แสดงศักยภาพของตนเองด้านการงานและหาเลี้ยงชีพ	
3.5	ท่านเห็นคนพิการมีแรงบันดาลใจ มีเป้าหมายในชีวิต	
3.6	ท่านเห็นคนพิการเป็นแบบอย่างให้กับคนทั่วไปคนอื่น ๆ	
3.7	ท่านเห็นทักษะการทำงานของคนพิการ (คอมพิวเตอร์ / ภาษาอังกฤษ / soft skill / อื่นๆ)	
3.8	ท่านเห็นทักษะการใช้ชีวิตของคนพิการ (การดูแลตนเองได้ การช่วยเหลือตนเอง)	
3.9	ท่านเห็นทักษะการเข้าสังคมของคนพิการ (มีเข้าสังคม เข้าร่วมกับเพื่อนร่วมงานได้)	

ระดับให้ใส่ระดับ 1 - 5 ของรายละเอียดนั้น ๆ

1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 2 หมายถึง ระดับน้อย 3 หมายถึง ระดับปานกลาง 4 หมายถึง ระดับมาก 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

**แบบบันทึกเพื่อศึกษาผลลัพธ์จากการมีงานทำของคนพิการ
สำหรับหน่วยงานที่คนพิการทำงาน**

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการทำงานในหน่วยงาน

ส่วนที่ 3 มุมมองสถานการณ์ต่าง ๆ จากการทำงานของคนพิการ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ข้อ	คำถาม	คำตอบ
1.1	น.จ.พ.	
1.2	คนพิการภายใต้การดูแล	<input type="checkbox"/> ทางกายเคลื่อนไหว หรือร่างกาย <input type="checkbox"/> ทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย <input type="checkbox"/> ทางการมองเห็น <input type="checkbox"/> ทางสติปัญญา ทางการเรียนรู้ และทางจิตใจ *ระบุได้มากกว่า 1 ประเภท*
1.3	ร้อยละจำนวนคนพิการที่ดูแล	ทางกายเคลื่อนไหว หรือร่างกาย.....% ทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย.....% ทางการมองเห็น.....% ทางสติปัญญา ทางจิตใจ% *รวมกันต้องได้ 100%*

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการทำงานในหน่วยงาน

ข้อ	คำถาม	ระดับ
2.1	การเห็นคุณค่าของคนพิการของท่าน	
2.2	การรับรู้ถึงศักยภาพในการทำงานของคนพิการ	
2.3	เห็นประโยชน์ของการจ้างงานเชิงสังคม	
2.4	ความเข้าใจในคนพิการ	
2.5	คนพิการช่วยเพิ่มศักยภาพการทำงาน of หน่วยงาน	

ระดับให้ใส่ระดับ 1 - 5 ของรายละเอียดนั้น ๆ

1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 2 หมายถึง ระดับน้อย 3 หมายถึง ระดับปานกลาง 4 หมายถึง ระดับมาก 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ข้อ	คำถาม	คำตอบ
2.6	หากไม่ได้จ้างคนพิการในตำแหน่งงานดังกล่าว ถ้าต้องไปจ้างคนอื่นมาทำแทนในตำแหน่งนี้จะยินดีจ้างงานเดือนละเท่าไร	โดยเฉลี่ยจำนวน.....บาทต่อเดือน กรณี นจพ. มีคนพิการหลายรูปแบบ ทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย.....บาทต่อเดือน ทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย.....บาทต่อเดือน ทางการมองเห็น.....บาทต่อเดือน ทางสติปัญญา ทางจิตใจบาทต่อเดือน
2.7	จาก 100 เปอร์เซ็นต์ แรงงานคนพิการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าไรเมื่อเทียบเท่าแรงงานทั่วไป	โดยเฉลี่ย.....% กรณี นจพ. มีคนพิการหลายรูปแบบ ทางการเคลื่อนไหว หรือร่างกาย.....% ทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย.....% ทางการมองเห็น.....% ทางสติปัญญา ทางจิตใจ%
2.9	ทัศนคติต่อมาตรา 33 และ 35	

ส่วนที่ 3 มุมมองสถานการณ์ต่าง ๆ จากการทำงานของคนพิการ

ข้อ	คำถาม	ระดับ
	ให้ถามในมุมมองของท่านเห็นคนพิการเป็นอย่างไร	
3.1	ท่านเห็นสุขภาพกายคนพิการอย่างไร	
3.2	ท่านเห็นสุขภาพจิตคนพิการ (ความเครียด) อย่างไร	
3.3	ท่านเห็นการเห็นคุณค่าของตัวคนพิการ มีความภาคภูมิใจ รู้สึกว่าไม่เป็นภาระ	
3.4	ท่านเห็นคนพิการได้แสดงศักยภาพของตนเองด้านการทำงานและหาเลี้ยงชีพ	
3.5	ท่านเห็นคนพิการมีแรงบันดาลใจ มีเป้าหมายในชีวิต	
3.6	ท่านเห็นคนพิการเป็นแบบอย่างให้กับคนทั่วไปคนอื่น ๆ	
3.7	ท่านเห็นทักษะการทำงานของคนพิการ (คอมพิวเตอร์ / ภาษาอังกฤษ / soft skill / อื่นๆ)	
3.8	ท่านเห็นทักษะการใช้ชีวิตของคนพิการ (การดูแลตนเองได้ การช่วยเหลือตนเอง)	
3.9	ท่านเห็นทักษะการเข้าสังคมของคนพิการ (มีเข้าสังคม เข้าร่วมกับเพื่อนร่วมงานได้)	

ระดับให้ใส่ระดับ 1 - 5 ของรายละเอียดนั้น ๆ

1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 2 หมายถึง ระดับน้อย 3 หมายถึง ระดับปานกลาง 4 หมายถึง ระดับมาก 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด